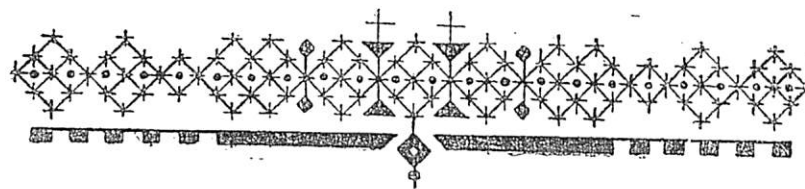

მოკმედი პირები

ალტოუმი, ჩინეთის ლეგენდარული იმპერატორი.
ტურანდოტი, მისი ასული.
ადელმა, თათრის პრინცესა, ტურანდოტის მხევალი.
ზელიმა, მეორე მხევალი ტურანდოტისა.
სკირისა, ზელიმას დედა.
ბარაკი, სკირისა ქმარი, წინათ კალაფის სახლთუხუცესი.
კალაფი, ასტრახანის პრინცი.
თემური, დევნილი მეფე ასტრახანისა.
იზმაილი, სამარყანდის პრინცის მსლებელი.
ტარტალია, მინისტრი.
პანტალონი, კანცლერი.
ტრუფალდინი, საპურისთა ზედამხედველი.
ბრიგელა, დარაჯთა უფროსი.
სწავლულნი დივანხანისა.
მონები და მხევალნი სერალისა.

მოკმედება პირველი

პეკინის გარეუბანში

ქალაქის ჭიშკრის ხედი. უკანა მხარეს მოჩანს რკინის მესრები, რომლებზეც სიმეტრიულად, თითქოსდა დამშვენების მიზნით, ჩალმებივითაა ჩამოცმული ადაჰიანთა მოკვეთილი თავები.

ბამოსვლა პირველი

პრინცი კალაფი, თათრულ, ოდნავ ფანტასტიკურ სამოსელით, გამოდის ერთ-ერთი სახლიდან. ამავე დროს ქალაქის ჭიშკრიდან შემოდის ბარაკი.

კალაფი

მადლობა ღმერთებს! მათ განსაჯეს, რომ პეკინშიაც ერთი კეთილი სული ვპოვო!

ბარაკი

(სპარსულ სამოსელით შემოდის. შეამჩნევს თუ არა კალაფს, გაოცებულს უკან დაიხევს)

ვის ვხედავ ამას!

პრინცი კალაფი! ცოცხალია!

კალაფი (იცნობს ბარაკს)

ბარაკ!

ბ ა რ ა კ ი (გავეშურება შასკენ)

ბატონო!

კ ა ლ ა ფ ი

ეს შენ ხარ, ბარაკ? აქ მოსულხარ?

ბ ა რ ა კ ი

კვლავ ცოცხალს გხედავთ!

ღა აქ, პეკინში!

კ ა ლ ა ფ ი

ჩუმად, ბარაკ! არ გამამხილო,
გაფიცებ ლამას, ერთი პითხარ, აქ როგორ მოხვდი?

ბ ა რ ა კ ი

აღბათ ღმერთების ნება იყო, მე ასე ვფიქრობ, რომ ამ ქალაქში ერთმანეთი ჩვენ ისევ ვპოვეთ. სწორედ იმ წყეულ, უბედურ დღეს, როცა ვიხილე, როგორ გარბოდა ჩვენი ხალხი, შიშით დამფრთხალი, რომელიც მეფეს თბილასისას ვერ გაუმაგრდა, ვეღარ გაუძლო მის იერიშს და უკუიქცა, მძიმედ დაჭრილი მეც დავბრუნდი ასტრახანისკენ. იქ მე შევიტყვე, რომ ბრძოლაში დაიღუპენით აქვე და თ-ე მ უ რ ი, მამათქვენი. ჩემს მწუხარებას ვერ ავწერ ენით; ყველაფერი დავკარგე უკვე: და როგორც ვიყი, სასახლეში მიგვარდი მაშინ, რომ დედოფალი, თქვენი დედა, დამეხსნა მაინც, მაგრამ ამაოდ ვეძიებდი. ვეღარსად ვპოვე! მტერი კი უკვე ასტრახანში შემოდიოდა... სასომიხილი გამოგვარდი ჭიშკრიდან უცებ. ვხეტიალობდი სამი წელი ქვეყნიდან ქვეყნად, ყველგან ვეძებდი თავშესაფარს მიუსაფარი, ვიდრე ბოლო დროს პეკინში არ ვიპოვე იგი. აქ მე ჰ ა ს ა ნ ი ს სახელით და ჩემი ერთგული,

თავდადებული სამსახურით ერთ ქვრივ დედაკაცს ვული მოეუგე, ახლა უკვე ქმარი ვარ მისი. არ იცის, ვინ ვარ, გაგასაღე სპარსელად თავი. აქ ვცხოვრობ ახლა, საბარალოა თუმც ჩემი ხვედრი წინანდელ ბედთან შედარებით, მაგრამ ამყამად ბედნიერი ვარ და მდიდარიც, რადგანაც მე თქვენ, ჩემი მეფის წულს, ძვირფას კალაფს, რომელიც უკვე დიდი ხანია მკვდრად შევრაცხე და დავიტირე; ისევ უენებელს, ისევ ჯანმრთელს და ცოცხალს ვხედავთ, მაგრამ ცოცხალი ვით გადარჩით? აქ როგორ მოხვდით?

კ ა ლ ა ფ ი

აღარ მიწოდო ეგ სახელი. როს ასტრახანთან ბრძოლა წავაგეთ და სანეფოც დავკარგეთ ამით, სასახლისაკენ გავეშურე მამასთან ერთად. მსწრაფლ შევაგროვეთ, რაც გადარჩა ძვირფას თვლებიდან, და ჩვენ, გლეხურად გადაცმულნი — მე და მშობლები, ვხეტიალობდით კლდოვან მთებზე და უდაბნოში. ჰოი, ღმერთებო, რა ტანჯვა არ გადავიტანეთ! კავკასიონის მთების ძირას ავაზაკებმა წავგართვეს განძი და დავგტოვეს მშიერ-ტიტვლები. ბევრჯერ ვებრძოდით უღეთო შიმშილს, უღმობელ ყინვას და ათასნაირ გაჭირვებას, უბედურებას. ზურგით მიმყავდა ჩიკრიგობით მშობლები ჩემი, საკუთარ მხრებით მიმქონდა მე ძვირფასი ტვირთი. ძლივს ვაკავებდი ყოველ ნათგანს, რომ გამწარებულთ მამას სიცოცხლე არ მოესპო თავისი ხანჯლით, ხოლო დედაჩემს, მეტისნეტი მწუხარებისგან დაუძღურებულს, გზაში სული არ დაელია. ასეთი ტანჯვით მოვალწიეთ ქალაქ იაიკს და აქ, მეჩეთის კართან მდგარი, ხელგაშვერილი ვთხოვდი მლოცველებს მოწყალებას ლუკმაპურისთვის, — ძვირფას მშობელთა სიცოცხლე რომ გადამერჩინა. — ისევ დავგატყდა თავს ახალი უბედურება!

თბილისის მეფე, ჩვენი მტერი დაუნდობელი,
არ დაერწმუნა თურმე ჩვენი სიკვდილის ამბავს
და ბრძანა: ყველგან მოვეძებნეთ, აღმოვეჩინეთ.
ის ავალებდა თავის ვასალთ, პატარა მეფეთ,
ედევნებინათ ჩვენთვის ყველგან ფხიზელი თვალი.
მართლაც გვისწორებდა ეს ბრძანება ყველა მხარეში,
მხოლოდ გაქცევით ვალწევდით თავს ჩვენ მის ჯაშუშებს...
ეჰ, სადა პპოვებს თავშესაფარს დევნილი მეფე!

ბ ა რ ა კ ი

კმარა, მეფის ძევ! გულს ნიგმირავს სიტყვები თქვენი!
ძლიერი მეფე ჩავარდნილა გაჭირვებაში!..
მაგრამ მითხარით, ცოცხალია თუ არა იგი?
ხომ ცოცხალია დედოფალიც?

კ ა ლ ა ფ ი

ღიას, ორივე.
იცოდე, ბარაკ, უდიდესი გაჭირვების ეამს
თავის ღირსებას ინარჩუნებს დიადი სული...
— ჰოდა, ჩვენ ასე მოვალწიეთ ხორასანამდე
და იქ, ბაღებში თვითონ მეფე ქეიქობადის,
ვით გლეხმა, მიწის სამუშაოს მოვკიდე ხელი,
რომ თავი გვეხსნა, შიმშილით არ გავმწყდარიყავით.
იქ მნახა ერთხელ მე ადელმამ, მეფის ასულმა.
მის გულში უცებ ნაზმა გრძნობამ იჩინა თავი
უცხო, უცნობი, შორით მოსულ მეზალის მიმართ.
არა, ეს გრძნობა არა ჰგავდა სიბრაღულს მარტო,
მიმზერდა იგი სიყვარულით და არ სჯეროდა,
ამგვარ ხვედრისთვის რომ ვიყავი დაბადებული.
მაგრამ არ ვიცი, რა ბოროტი განგების ძალამ
შეიპყრო უცებ, დააბრმავა ქეიქობადი,
რომ ის ალტოუშს, ძლივამოსილ ჩინეთის ყაენს,
თავისი ლაშქრით შეესია, დაუწყო ომი.
უცნაური ხმა ვრცელდებოდა ამაზე ხალხში,

მე კი გავიგე, მხოლოდ ის, რომ ქეიქობადი
ომში დამარცხდა, მთლად ამოწყდა იმისი მოდგმა.
თვითონ ადელმა, მასთან შვიდი ასული მეფის,
წყალში დაიხრჩვენ, დაასრულეს სიცოცხლე ასე.
— ჩვენ კი მაშინვე გავიქევიით სხვა ქვეყანაში
და ბოლოს, შემდგომ დიდი ხანი ხეტიალისა,
ბერლს მოვალწიეთ... ჰო, მე კიდევ რა უნდა მეთქვა?
ოთხ წელს კურტანი ზურგს მეკიდა, რომ ლუკმაპურის
ფული მეშოვნა და მერჩინა მშობლები ჩემი.

ბ ა რ ა კ ი

ნულარ განაგრძობთ! დავივიწყოთ უბედურება!
აწ ისევ გხედავთ გამარჯვებულს, მდიდრულად ჩაცმულს.
ბედმა ბოლოს ხომ გაგიღიმათ?

კ ა ლ ა ფ ი

ღიას! მისმინე!
ერთხელ ბერლის ხანს გაუფრინდა ქორ-შევარდენი,
რომელიც მას სულ ხელზე ეჭდა, უყვარდა ძლიერ;
მე შევიპყარ და მივუყვანე თვითონ ხელმწიფეს...
მას გაუხარდა და მაშინვე სახელი მკითხა,
მე კი მივუგე: გახლავართქო ლატაკი ვინმე,
მეკურტნეობით. ფულს ვწოულობ და მშობლებს ვარჩენ.
ეს რომ შეიტყო, თვის ხელქვეითთ უბრძანა წამსვე—
თავშესაფარში გაეგზავნათ დედ-მამა ჩემი...
(შეჩრდება, შემდეგ განაგრძობს.)
და ახლა, ბარაკ, იქ, ლატაკთა თავშესაფარში,
იმყოფებიან შენი მეფე და დედოფალი.
მაგრამ ყოველ წუთს საფრთხე ელით საბრალოთ იქაც!
თუ იცნეს, წამსვე დახოცავენ.

ბ ა რ ა კ ი

ოჰ, ღმერთო ჩემო!

კ ა ლ ა ფ ი

ხანმა მიბოძა მე ეს ქასა, ოქროთი სავსე,
ლამაზი რაში, ეს რაინდის ტანისამოსიც,
და ჩემს ჭალარა, მოხუც მშობლებს დავემშვიდობე;
— მივალ,—შევსძახე.—უნდა ქვეყნად ვეძიო ბედი,
და თუ ვერ ვპოვე, აქ ცოცხალი ვერ დავბრუნდები.
რა არ იღონეს საცოდავმა მშობლებმა ჩემმა.
რომ დავერჩინე, არ გავეშვი, მაგრამ, როდესაც
მე ჩემს სიტყვაზე მტკიცედ დავდექე, უარი ვუთხარ,
რადღა არ სცადეს, ისინიც თან გამომეყოლოდნენ.
ო, ღმერთმა ნუ ქნას, რომ ისინი, მოცულნი შიშით,
ჩემს კვალს წამოჰყვნენ, მართლა უკან გამომეკიდონ.
ახლა აქა ვარ, თქვენს ქალაქში, უცხოთა შორის,
დაშორებული სამშობლოდან ათასი მილით.
მე გადავწყვიტე, რომ ვეახლო ჩინეთის ყაენს
და მის ლაშქარში ვიმსახურო, ვით ჯარისკაცმა.
იქნებ წყალობით გამიღიმოს ბედის ვარსკვლავმა
და უკეთესი ხვედრისავენ გზა გავიკაფო.
— არ ვიცი, რასა ზეიმობენ, მთელი ქალაქი
უცხოელებით არის სავსე და ვერ შევიძელ
აქ რომელიმე ქარვასლასი მოვხვედრილიყავ.
ჰოდა, ამ ქონში მომცა ბინა ერთმა კეთილმა
ქალმა.

ბ ა რ ა კ ი

ის ჩემი ცოლი გახლავთ.

კ ა ლ ა ფ ი

შენი ცოლია?

ბედს დაუმაძღვე, რომ ასეთი ცოლი გყოლია.
(ხელს გაუწვდის.)

ახლა მშვიდობით, ქალაქისკენ მივეშურები.
საკუთარ თვალთ მინდა ვნახო, რას ზეიმობენ,

თავი ერთად რომ მოუყრია უამრავ ხალხსა.
შემდეგ კი ყაენს წარუდგები და ვთხოვ, წყალობა
მოიღოს ჩემზე, მიმსახუროს თავის ლაშქარში.
(წასვლას დააპირებს, მაგრამ ბარაკი შეაჩერებს.)

ბ ა რ ა კ ი

დარჩით, მეფის ძევ! სად მიდიხართ?—ნუთუ თქვენ ძალგდით,
თვალნი დაიტკბოთ საშინელი სანახაობით?
ო, მაშ იცოდეთ, რომ პეკინი ასპარეზია
გაუგონარი, სისხლიანი საქმეებისა.

კ ა ლ ა ფ ი

მართლა? ეს როგორ?

ბ ა რ ა კ ი

როგორ? განა თქვენ ჯერ არ იცით,
რომ ტურანდოტმა, ერთადერთმა ასულმა მეფის,
თალხით შემოსა, აატირა ქვეყანა მთელი?

კ ა ლ ა ფ ი

ღიახ, მაგვარი ამბავი მე დიდი ხნის წინათ
ხორასანშიაც გავიგონე... ხმა დადიოდა,
რომ უფლისწული, შვილი მეფე ქეიქობადის,
თურმე გამხდარა საოცარი სიკვდილის მსხვერპლი
აქ, ამ ქალაქში, და ამანვე გამოიწვია
ის საშინელი ძისხლის ღვრა და ომის ხანძარი,
ქეიქობადის სამეფოს რომ მოუღო ბოლო.
მაგრამ ბევრს ლაყბობს სულელი ბრბო, ბევრი რამ სჯერა,
ჭკვიანი კაცი მის ნათქვამზე იცინის მხოლოდ.
ამიტომ მითხარ შენ თვითონვე, რაშია საქმე?

ბ ა რ ა კ ი

დიდი ყაენის ერთადერთი ასული, ვისაც
სახელად ჰქვია ტურანდოტი, შორად განითქვა
თავისი ჰკუთხით და წარმტაცი მშვენიერებით,
რის გადმოცემაც ვერ ვერ შესძლო ვერც ერთი მხატვრის
ფუნჯმა, თუმც მისი სურათებით მოფენილია
მთელი ქვეყანა; მაგრამ, ჩვენდა საუბედუროდ,
შეზინებია გათხოვება ისე საშინლად,
რომ თვით მეფენიც, დიდებულნი, ამოდ დაშვრნენ—
მისგან თანხმობა ვერ მიიღეს.

კ ა ლ ა ფ ი

მე მაგ ძველ ზღაპარს
ქეიქობადის სასახლეში მოვკარი ყური
და სიცილადაც არ ვიკმარე... მაგრამ განაგრძე!..

ბ ა რ ა კ ი

არა, ზღაპარი როდი გახლავთ, ბევრჯერ ინება
ყაენმა თვისი ერთადერთი მემკვიდრე ქალის
დაქორწინება დიდგვარიან უფლისწულებზე,
მაგრამ ჯიუტად უარყოფდა ქალწული ყველას;
მამას კი ისე ბრმად უყვიარდა თვისი ასული,
რომ მასზე ძალის დატანებას ვერა ბედავდა.
მრავალი მძიმე ომი შეხვდა მას ამის გამო,
და თუ აქამდე იმარჯვებდა ყველა ბრძოლაში,
უკვე მოხუცდა, ცალი ფეხი საფლაკში უდგას
და არც მემკვიდრე დარჩენია სამეფო ტახტის.
ერთხელ ნიხნო მან ასული და უთხრა მკაცრად:
„ჯიუტო შვილო, ან გაბედე, შეირთე ქმარი,
ან გამონახე ისეთი რამ საშუალება,
რომ ამ მუდმივი სისხლის ღვრისგან ქვეყანა იხსნა.
უკვე მოხუცდი, ამეკრდა მტრად ბევრი მეფე

შენი წყალობით, რადგან ასე უარპყავ ყველა.
რა გზას დავადგე, ერთი მითხარ, მირჩიე რამე,
შეკავშირებულ მტრებისგან რომ დავიცვა თავი,
და შენ კი მერე, როგორც გნებავს, იცხოვრე ისე“.
ურჩი ასული ამ სიტყვებზე შეძრწუნდა ძლიერ,
ამოდ დაშვრა, დაეძვრინა თავი როგორმე,
ველარ უშველა ველარც ცრემლმა, ველარც მუდარამ,
ვერ აათრთოლა, ვერ მოაღბო გული მშობლისა,
თავის სიტყვაზე იდგა მეფე ჯიუტად, მტკიცედ...
მაშინ ასულმა ბედშავ მამას მოსთხოვა თურმე...
აბა თუ მიხვდით, რას მოსთხოვდა ალქაჯი მამას?

კ ა ლ ა ფ ი

ეგ მეც მსმენია. ამ სულელურ ზღაპარზე ხშირად
მეცინებოდა; ტურანდოტმა სთხოვაო მამას,
დაუყოვნებლივ გამოეცა მკაცრი ბრძანება,
რომლითაც ნება დაერთვოდა ყოველ უფლისწულს
ქალწულის შერთვის, ერთ პირობას თუ დაიცავდა:
ყაენისა და ვეზირების თანადასწრებით,
ღია სხდომაზე დივანისა სამ გამოცანას
მისცემდა საქმროს ტურანდოტი ამოსახსნელად
და თუ სამივეს საქმრო იგი გამოიცნობდა,
მაშინ შეეძლო მას მიეღო ქალწულის ხელი,
მეფის გვირგვინიც და სამეფოც ამ ხელთან ერთად.
მაგრამ საქმრო თუ ვერ შესძლებდა მათ გამოცნობას,
სიკვდილით უნდა დაესაჯათ იგი მაშინვე.
ქალწულმა მეფეს სთხოვა თურმე, დაედო აღთქმა
ზეცის წინაშე—დაეცვა ეს კანონი მტკიცედ.
— სთქვი, ხომ ასეა? დაასრულე ზღაპარი შენი!

ბ ა რ ა კ ი

ჩემი ზღაპარი? ნეტავ მართლა გისმინოს ღმერთმა
და ეს ამბავი მარტოოდენ ზღაპარი იყოს!

იმპერატორი თუმც პირველად უარზე დადგა; მაგრამ ის გველმა ხან ალერსით, ხან ცბიერებით თანდათანობით დაითანხმა, დაიყოლია და გამოსტყუა საშინელი კანონი მოხუცს.
„განა ისეთი რა მოხდენა? — უთხრა მან მეფეს, — არც ერთი პრინცი არ იქნება ისე სულელი, თავი გასწიროს სისხლიანი თამაშის მსხვერპლად! გაიფანტება საქმროთა ბრბო, შეშინებული, შინ წავა ყველა, მე კი ჩემთვის ვიცხოვრებ მშვიდად თუკი აღმოჩნდა ვინმე გიჟი და ეს გაბედა, თავს დააბრალოს, შენ საყვედურს ვერაფერს გეტყვის: რადგან იქნები ამ კანონის აღმსრულებელი. მართლაც, გამოსცეს საშინელი, არგაგონილი კანონი მყისვე და აცნობეს ყველა ჩვეყანას.
(კალაფი თავს აქნევს.)

ნეტავი შენთვის შეამბნა მე მართლა ზღაპარი და შემეძლოს ვთქვა: ყველაფერი სიზმრად ვნახიო.

კალაფი

„აი შენ მითხარ, მეცა მჯერა, რომ ეგ კანონი მართლა გამოსცეს, მაგრამ ნუთუ აღმოჩნდა ვინმე ასეთი ღიჯი, გაეწირა ამისთვის თავი?“

ბარაკი (მიუთითებს ქიშკარზე)

„აგერ, შეხედო იმ მესრებზე ჩამოცმულ თავებს, ეგენი ყველა მკლავდნოდა იმ უფლისწულებს, რომელთა გადადგენს ეს გიჟური ნაბიჯი უკვე და თავიანთი აღსასრულიც ამაში ჰპოვეს, რადგან ვერ შესძლეს ამოეხსნათ წყვეული სფინქსის გამოცანები.“

კალაფი

საშინელი სანახავია!

მაგრამ თუ დარჩა კიდევ ვინმე ისეთი გიჟი, — ამ საშინელი ურჩხულისთვის გასწიროს თავი?

ბარაკი

მაგას ნუ იტყვით! კმარა, ერთხელ ისილოთ თვალით მისი სურათი, ახლა ყველგან რომ უჩვენებენ, რომ მოხიბლულმა სილამაზის ჯადოსნურ ძალით, არას მიხედოთ; სიკვდილს წამსვე ეკვეთოთ მედგარად, ოღონდაც გახდეთ ღვთაებრივი სახის მფლობელი.

კალაფი

მაგას სულელი თუ ჩაიდენს.

ბარაკი

არა, ჭკვიანიც.

აი, დღეს აქეთ მორბის ხალხი თავპირისმტვრევით, რადგან უფლისწულს სამარყანდის, მსგავსი რომლისაც, მისებრ ჭკვიანი ჯერ ამქვეყნად არვის უნახავს, ვით დამნაშავეს, ცულით უნდა მოჰკვეთონ თავი. ყაენს აძრწუნებს საშინელი მოვალეობა, ურჩი ასული კი ამაზე არა სწუხს სულაც.
(შორიდან მოისმის დაფდაფის ხმები.)

გესმით, ბატონო, ეს დაფდაფთა ხმა იუწყება, რომ სამარყანდის უფლისწული დასაჯეს უკვე. მე ქალაქიდან წამოვედი, რომ არ მენახა ეგ საშინელი, შემზარავი სანახაობა.

კალაფი

გაუგონარი ამბავია ეგ, ჩემო ბარაკ!

ნუთუ ნამდვილად შვა ბუნებამ ამგვარი ქალი,
რომ მის გულს წრფელი სიყვარული არ ეკარება,
არც გააჩნია სიბრალული არავითარი?

ბ ა რ ა კ ი

ჩემს დედაკაცს ჰყავს, უფლისწულო, ერთი ასული,
მხევლად მსახურობს ტურანდოტის ჰარამხანაში.
ის თავის ლამაზ დედოფალზე დაუჭერებელ
ამბებს გვიყვება. ტურანდოტი, როგორც ის ამბობს,
ვეფხვივით მკაცრი არის მხოლოდ საქმროთა მიმართ,
დანარჩენებს კი გულკეთილად ექცევა თურმე.
ეგაა მხოლოდ, რომ ძალიან ამაყი გახლავთ.

კ ა ლ ა ფ ი

ჯოჯოხეთის ღრმა უფსკრულშიაც დანთქმულა დღესვე
ბუნების ცივი, საშინელი უგულო შვილი,
რომელსაც მხოლოდ თავის თავი შეჰყვარებია.
მამამისი რომ ვიყო, ახლავ ცეცხლში დავწვავდი
მაგ ჯადოქარსა.

ბ ა რ ა კ ი

იზმაილი მოდის აქეთკენ—
პრინციის ერთგული მეგობარი, — ცრემლმორეული,
გულდათუთქული თავის მშობილს დასტირის მწარედ.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ო რ ო მ

ი ზ მ ა ი ლ ი და ი გ ი ვ ე ნ ი.

ი ზ მ ა ი ლ ი

(ხელს არამევს ბარაკს ქვითინით)

გათავდა უკვე, აღარ არის იგი ცოცხალი.

აჰ, რატომ ამ თავს არ დაეცა ჯალათის ცული!

ბ ა რ ა კ ი

ოჰ, ღმერთო ჩემო! მაგრამ რატომ მიეცით ნება,
რომ დივანის წინ ამ საფრთხეში ჩაეგდო თავი?

ი ზ მ ა ი ლ ი

მაგ საყვედურსაც ვიმსახურებ მე უბედური!
სულ ვაფრთხილებდი, ვაფიცებდი, ვევედრებოდი,
ვით ჩემი ვალი. გული ჩემი მიკარნახებდა,
მაგრამ, ამაოდ. — არ უსმინა მეგობრის რჩევას
და ბედისწერამ თავის გზაზე გაიყოლია.

ბ ა რ ა კ ი

გეყოთ, დამშვიდდით!

ი ზ მ ა ი ლ ი

არა, არა, რა დამამშვიდებს!

საკუთარ თვალთ ვნახე, როგორ დასაჯეს იგი,
მისი სიკვდილის მოწმე გავხდი მე უბედური!
ბასრ ხანჯლებივით გულს დამესვენ განშორების ჟამს
მისი სიტყვები სამუდამო ვამოთხოვების:
„ნუ სტირი!“—მითხრა: „სიკვდილს ვხვდები დამშვიდებული,
რაკი ძვირფას გულს, მეგობარო, ვერ დავეუფლე.
ნუ განრისხდება მამაჩემი, ვთხოვ, მომიტევოს,
რომ წამოსვლის წინ ვერ ვნახე, ვერ გამოვეთხოვე,
არ გამიშვებდა, ვიცოდი, ამ სიკვდილის გზაზე!
უჩვენე მამას ეს სურათი!

(უბიდან ამოიღებს პატარა პორტრეტს.)

როს ამ მშვენებას

თვალთ იხილავს, უბედურ შვილს შეუნდობს წამსვე“.
და მან ბაგენი დააკონა ამ წყეულ სურათს,
დაჰფარა იგი ცრემლებით და ვნებიან კოცნით.
ზოლოს კი მუხლი მოიყარა და... ერთი დარტყმით, —
ახლაც კი მზარავს და ტვინს მირყევს ეს მოგონება, —
ვნახე, იფეთქა სისხლმა უცებ, დაეცა ტანი
და პირქუშ ჯალათს ხელში შერჩა ძვირფასი თავი.
სასომიხდილი გავეცალე იქაურობას.

(განრისხებული ძირს დაანარცხებს სურათს.)

ასგზის წყეულო, საზიზღარო სურათო, ახლა
ეგდე ამ მტვერში გათელილი, შეჩვენებული! (ფეხით შესდგება
ნეტავი ასე ის ძუ ვეფხვიც გამაქელვინა!
ვითომ მეფესთან მიგიტანო შენ განსასჯელად?
არა, სამარყანდს ვერასოდეს ვიხილავ თვალთ.
უნდა გავიჭრე უდაბნოში სულ მარტოდმარტო
და იქ, სად ვერვინ ვერ მოისმენს ჩემს მწარე მოთქმას,
ჩემი ძვირფასი უფლისწული ვიგლოვო მარად.

(გადის.)

გამოსვლა მესამე

კალაფი და ბარაკი.

ბარაკი (პაუზის შემდეგ)

ხომ მოისმინეთ, უფლისწულო?

კალაფი

მთლად დაბნეული
ვდგევარ, აღსავსე შიშითა და განცვიფრებითა.
მაგრამ ვით ძალუძს ამ უსულო ქმნილებას მხატვრის
მოაჯადოვოს, დააბრმავოს ამდენი ხალხი?

(დააპირებს სურათის აღებას.)

ბარაკი

(სასწრაფოდ მივარდება და შეაჩერებს)

ლილო ღმერთებო!.. რასა შვრებით!

კალაფი (ღიმილით)

მინდა სურათი

ხელში ავიღო, მსურს შევხედო მომაკვდინებელ
მშვენიერებას.

(ხელს დასტაცებს სურათს და აიღებს.)

ბარაკი

(არ აძლევს საშუალებას, რომ სურათს შეხედოს)

უფლისწულო, ბევრად გიჯობდათ,
თვალთ გეხილათ საშინელი მეღუზას თავი,
ვიდრე ეს სახე დაგენახათ, თვითონ სიკვდილის
მაუწყებელი. შორს ისროლეთ! არ გაძლევთ ნებას!

კალაფი

ჩანს, სრულ ჭკუაზე აღარა ხარ, რა დაგემართა?
შენ თუ იმედი აღარა გაქვს შენივე თავის
და სისუსტეს გრძნობ, ამისი მე არ მეშინია.
ველარ მოხიბლავს თვალებს ჩემსას ქალის მშვენიება,
ვერ დამიმონებს, მით უმეტეს ამ ერთი წამით.
ჩემთან ცოცხალი სილამაზე ვერაფერს გახდა
და ნუთუ უფრო მეტი ძალუძთ უსულო ნაკვთებს?
ამაოდ შიშობ, ჩემო ბარაკ, — სასიყვარულო
ამბებისათვის ჩემს გულს უკვე არა სცალია.
(სურს შეხედოს პორტრეტს.)

ბარაკი

მაინც გაფრთხილებთ, უფლისწულო, ნუ იზამთ მაგას!

2. ტურანდოტი

კ ა ლ ა ფ ი (მომინებებიდან გამოსული)

კმარა, გეყოფა! შენ მაგითი მე შეურაცხყოფ.
(ხელსა ჰკრავს ბარაკს, სურათს უცქერის განცვიფრებით, გონს ვერ მოსუ-
ლა. რამდენიმე ხნის ღუმლის შემდეგ)
რას ეხედავ ამას!

ბ ა რ ა კ ი (სასოწარკვეთილი ხელებს იფშენვტს)

ვაი ჩემს თავს! უბედურება!

კ ა ლ ა ფ ი (ფიცხლად სტაცებს ხელს ხელზე)

ბარაკ!

(სურს განაგრძოს საუბარი, მაგრამ შეხედავს სურათს და კვლავ
გაშტერებით ათვლიერებს.)

ბ ა რ ა კ ი (თავისთვის)

ღმერთებო, თქვენ ხომ ხედავთ, რა უბრალო ვარ,
რა ვქნა, ვერაფრით დავუშალე. ვერ შევძელ...

კ ა ლ ა ფ ი

ბარაკ!

ვისაც ეკუთვნის ეს თვალები, ასე ლამაზი,
ღვთიური სახე და ნაკვთები ესოდენ ნაზი,
ვით ძალუძს ჰქონდეს, როგორც ამბობ, სასტიკი გული!

ბ ა რ ა კ ი

ო, ეს რა მესმის, უბედურო! თვით ტურანდოტი
არის ათასგზის მშვენიერი, ლამაზი უფრო,
ვიდრე სურათი, რომელიც თქვენ გიპყრიათ ხელში!

უძლური არის მის წინაშე ხელოვნის ფუნჯი;
მაგრამ სიმკაცრეს, სიჯიუტეს მისი გულისას
ვერ აღწერს ენა, ვერ გადმოსცემს ვერც ერთი სიტყვა.
შორს ვადისროლე ეგ წყვეული სურათი ახლავ,
რომ მისგან გესლი საშინელი, მომაკვდინებელი,
არ შეიწოვონ, უფლისწულო, თქვენმა თვალებმა.

კ ა ლ ა ფ ი

თავიდან მომწყდი! ჩემთან სიტყვებს ამაოდ ხარჯავ!
ციური სახე! ანთებული ბაგენი ვნებით!
თვალები, მსგავსი სიყვარულის ქალღმერთის თვალთა!
ო, რა ზეციურ ნეტარებას იგემებ მართლაც,
რომ დაეუფლო ამ მომხიბლავ მშვენიერებას!
(ისევ თავდავიწყებით უცქერის სურათს, შემდეგ უეცრად მიუბრუნდება
ბარაკს და ხელზე სწვდება.)

მისმინე, ბარაკ! — ან ახლა და ან არასოდეს!
დრო დადგა უკვე: უნდა ვცადო აწ ჩემი ბედი.
რისთვის ვათრიო საქულველი სიცოცხლე ჩემი?
უნდა ახლავე ერთი დაკვირვებით ჩავიგდო ხელთა
ულამაზესი ქალიშვილი მთელს ქვეყანაზე
და მასთან ტახტიც, ან ერთბაშად მოვულო ბოლო
ესდენ საქულველ, გაძალღებულ ცხოვრებას ჩემსას.
ო, საწინდარო ჩემი დიდი ბედნიერების,
ტკბილო ნუგეშო, აჰა, შენი ახალი მსხვერპლი
მზად არის უკვე საშინელი გამოცდისათვის.
შენ დამიფარე! — ოღონდ ესაც მითხარი, ბარაკ,
როს წარვუდგები დივანხანას, ვიდრე მომკლავენ,
ამ სილამაზის პირველსახეს ხომ ვნახავ თვალით?
(ამ დროს ჰიშკრის თავზე გამოჩნდება საშინელი ნიღაბი ჯალათისა, რომე-
ლიც რკინის მესერზე აცვამს ახალ თავს. გაისმის დაფაფთა ხმები.)

ბ ა რ ა კ ი

აგერ, შეხედეთ, უფლისწულო, და ძრწოდეთ შიშით.
ეგ არის თავი უბედური ახალგაზრდისა,
გაშტერებით რომ შემოგცქერით!.. და ის ხელები,
ახლა რომ თავი ჩამოაცვეს, გელიან თქვენცა.
უკან დაბრუნდით, გვედრებით! ჯერ ვერვინ შესძლო,
ვერც თქვენ ამოხსნით გამოცანებს იმ ძუ ლომისას.
მე უკვე ვხედავ თქვენს ძვირფას თავს, ხელმწიფის შვილო,
ვით ნიშანს, ყველა ახალგაზრდის გამაფრთხილებელს,
ჩამოცმულს აქ, ამ ჭიშკრის თავზე, საშინელ რიგში.

კ ა ლ ა ფ ი

(დაფიქრებითა და სიბრალულით უცქერის ჩამოცმულ თავს)
საბრალო ყრმაო, დაღუპულო! რა ბნელი ძალა
მიწვევს მე ასე საიდუმლოდ, განურინებლად,
რომ შენს მაგალითს მივბაძო და გამოგყვე კვალზე.
(ჩაფიქრდება, შემდეგ მიუბრუნდება ბარაკს.)
ცრემლს რატომ აფრქვევ, ჩემო ბარაკ? შენ ერთხელ უკვე
ხომ დამიტირე, როგორც მკვდარი? მაშ მოდი, მოდი,
არავის უთხრა, თუ ვინცა ვარ, არც ერთ სულიერს,
ვინ იცის, იქნებ გამიღიმოს აწ ჩემმა ბედმა,
იქნებ განგებამ გამარჯვება მარგუნოს წილად
და ნუგეში სცეს ჩემს საცოდავ, საბრალო მშობლებს.
თუნდაც დავმარცხდე, — რას დავკარგავ ბოგანო ამით?
და თუ მივხვდი მის გამოცანებს, არ დავივიწყებ
სიყვარულს შენსას, გადაგიხდი... მშვიდობით, ბარაკ!
(წასვლას დააპირებს, მაგრამ ბარაკი არ უშვებს, ამ დროს სახლიდან გამო-
დის სკირინა, ბარაკის ცოლი.)

ბ ა რ ა კ ი

არასდიდებით არ გაგიშვებთ! მიშველე, ქალო!
ძვირფას უცხოელს წასვლა ნებავეს, ჩვენი ალქაჯის

გამოცანების გამოცნობას აპირებს იგი.
დაიღუპება, არ გაუშვა, გზა გადაუღობე!

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ი ო თ ხ მ

ს კ ი რ ი ნ ა   და   ი გ ი ვ ე ნ ი .

ს კ ი რ ი ნ ა (გზას გადაუღობავს)

ო, ეს რა მესმის? სად მიდიხართ, ჩემო სტუმარო?
ასეთი ნორჩი, ახალგაზრდა რამ გაიძულათ,
თქვენივე ნებით სასიკვდილოდ რომ მიისწრაფით?

კ ა ლ ა ფ ი

აი სურათი ქალღმერთისა, ბედისკენ მიხმობს,
ჩემო კეთილო დედობილო!
(უჩვენებს სურათს.)

ს კ ი რ ი ნ ა

ვაგლახ, რას ვხედავ!
ვით ჩაუვარდა ეგ წყეული სურათი ხელში?

ბ ა რ ა კ ი

შემთხვევით ნახა.

კ ა ლ ა ფ ი (ჩადგება მათ შორის)

ჩემო ჰასან! ჩემო სკირინა!
ასე გულთბილი, მეგობრული მიღებისათვის
გიტოვებთ ჩემს რაშს და ამ ქისას, ოქროთი საცხეს.
ამ ქისაშია მთელი ჩემი ავლადიდება,
მაგრამ მე იგი არ მჭირდება ამიერიდან:

ან დავბრუნდები ყაენივით გამდიდრებული,
ანაც ვერასდროს, ვერ მიხილავთ, ძვირფასნო, ცოცხალს!
გნებავთ, ნაწილი ამ ქონების შესწირეთ ღმერთებს,
ხოლო ნაწილი ღარიბ-ღატაკთ დაურიგეთ, რომ
ზეცას შესთხოვონ, — გამარჯვება მარგუნოს წილად.
ახლა მშვიდობით!.. უნდა მივყვე მე ბედის ძახილს.
(ისწრაფვის ქალაქისკენ.)

გამოსვლა მისუთი

ბარაკი და სკირინა.

ბარაკი (სურს უკან გაედევნოს)

ჩემო ბატონო!.. აღარ მისმენს, წავიდა იგი!

სკირინა (ცნობისმოყვარეობით)

შენი ბატონი? მაშ იცნობ მაგ დიდუბულ ჭაბუკს,
სიკვდილს მსხვერპლად რომ ეწირება? ვინ არის, მითხარ!

ბარაკი

ნუ ხარ, სკირინა, ასე ძლიერ ცნობისმოყვარე!
ერთს გეტყვი მხოლოდ: მას ბედისგან გამოჰყოლია
ზეგარდმო ნიჭი, დიდებული, ნათელი ჭკუა
და ამის გამო არ ვეძლევი სასოწარკვეთას.
მოდო, ეს ოქრო, რომელიც მან ჩვენ დაგვიტოვა,
და ყოველივე, მეგობარო, რაც გაგვაჩნია,
ღმერთებს შევწიროთ, ვუწყალობოთ ღარიბ-ღატაკებს,
რომ ტანჯულებმა მისი თავი ცას შეავედრონ,
საკურთხევლის წინ მუხლმოყრილნი იდგნენ მანამდე,
ვიდრე ღმერთები მათს ვედრებას არ შეისმენენ.
(შედიან თავიანთ სახლში.)

მოქმედება მეორე

დივანხანის დიდი დარბაზი

ორი კართ, რომელთაგან ერთი იმპერატორის
ოთახში გადის, მეორე კი პრინცესა
ტურანდოტის სავანეში

გამოსვლა პირველი

ტრუფალდინი, საკურისთა უფროსი, სცენის შუაგულში დგას და
ბრძანებას აძლევს თავის შავკანიან მონებს, რომლებიც დარბაზს ალაგებენ.
ცოტა ხნის შემდეგ ბრიგელა.

ტრუფალდინი

ჰე, გაინძერით, საქმეს ცოცხლად მოჰკიდეთ ხელი!
თავს მოიყრიან აქ ახლავე დივანის წვერნი.
ჩქარა დააგეთ ხალიჩები, ტახტები დადგით!
მარჯვენა მხარეს დაბრძანდება იმპერატორი,
მარცხნივ—პრინცესა ტურანდოტი.

ბრიგელა

(შემოდის და გოცეხული იცქირება აქეთ-იქით)

რა ამბავია,

ტრუფალდინ, ჩემო მეგობარო, ერთი მითხარით,
რომ ამნაირი ფაციფუცით რთავთ დივანხანას?

ტრუფალდინი

(ბრიგელას ნათქვამს არც უსმენს, ზანგებს)

რეა სავარძელი იქით დადგით მეცნიერთათვის,

თუმც არაფერზე დასჭირდებათ მათ დიდი დავა,
მაგრამ ისინი, წესისამებრ, აქ უნდა ისხდნენ,
ვით სწავლულები, თავიანთი გრძელი წვერებით.

ბ რ ი გ ე ლ ა

ნუთუ არ მეტყვიოთ, რისთვის გინდათ ეს ყველაფერი?

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

რისთვის? იმისთვის, რომ ხელმწიფემ და ტურანდოტმა,
ჩემმა ლამაზმა დედოფალმა, იმათთან ერთად
რვა მეცნიერმა და სასახლის დიდებულებმა
უნდა ახლავე მოიყარონ აქ თავი ერთად.
რადგან გამოჩნდა კვლავ ახალი გულადი საქმრო,
რომელსაც, თავი რომ აბია, აწუხებს თურმე.

ბ რ ი გ ე ლ ა

რას ამბობთ! ჯერ ხომ არ გასულა სამი საათიც
იმის შემდეგ, რაც უკანასკნელს მოჰკვეთეს თავი!

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

მადლობა უფალს! ჩვენი საქმე კვლავ კარგად მიდის!

ბ რ ი გ ე ლ ა

ნუთუ ამაზე ხუმრობთ კიდევ, უგულო კაცო!
ნუთუ გახარებთ ეს სისხლის ღვრა ბარბაროსული?

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

რატომ არ უნდა მახარებდეს? ყოველთვის, როცა

გაამგზავრებენ ახალ საქმროს საიქიოსკენ,
ჩემი ზეიმი დგება ხოლმე... რის ტურანდოტი
გასცურავს მშვიდად საქორწინო კლდეებთან, მყისვე
გვიმართავს იგი ქორწინების აღმნიშვნელ ნადიმს.
ეს არის ჩვენი ჩვეულება, მას აღარ შევცვლით.
ყოველი თავი ამ გადახდილ ნადიმსა ნიშნავს.

ბ რ ი გ ე ლ ა

რა სულმდაბალი, რარიგ უღვთო ანგარიშია,
ჩანს, სულიც შავი, მაგ სამოსის ფერი გქონიათ.
საჭურისს მართლაც არც არავინ სთვლის ნამდვილ კაცად,
რადგანაც ნამდვილ ადამიანს კაცური გული
უფეთქავს მკერდში და ამიტომ გრძნობს სიბრალულსაც.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

რა? სიბრალული? უფლისწულებს ვინ ეხვეწება,
რომ თავებს ხელში გვაჩეჩებენ? თვითონ არიან
ასე ბრიყვები, სულელები, ჭკვადამთხვეულნი,
თორემ პეკინის ჭიშკრის თავზე მოჭრილ თავებით
გარკვევით არის დაწერილი და ყველას ძალუძს
ამოიკითხოს, აქ მომსვლელებს რა ბედიც ელით.
თავს არვის ვართმევთ, ვისაც მართლა აბია იგი,
აქ მარტოოდენ უთავონი მოისწრაფიან.

ბ რ ი გ ე ლ ა

მშვენიერი რამ მოიგონეთ! უფლისწულები
პატივსა გდებენ, ტურანდოტის ცოლად შერთვა სურთ,
თქვენ კი მათ აძლევეთ ასახსნელად სამ გამოცანას
და თუ მაშინვე ვერ ახსნიან, თავს მოჰკვეთთ ხოლმე!

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

აგრე არ გახლავს, მეგობარო! ამაზე კარგს რას
მოვიფიქრებდით?! — ქალის თხოვნა ყოველ კაცს ძალუძს,
მასზე ადვილი ქვეყანაზე არაფერია.
მოხვალ, ვით საქმრო, და სხვის ხარჯზე ნებივრად ცხოვრობ,
მოიკალათებ სასიამოროს ოჯახში თბილად...
ბევრი ჭაბუკი, აზნაური მოხეტიალე,
თვისი ქონება ქვეყანაზე ქისით რომ დააქვს,
მოდის ჩვენთან და წლიდან წლამდე უარით ცხოვრობს.
ჰოდა, პრინცესა ტურანდოტის ხელის მთხოვნელთა
თავშესაფარად გადაიქცა სასახლე ჩვენი,
რადგან თავის თავს ღირსად თვლიდა ყოვლად უღირსიც.
რომ მშვენიერი ასულისთვის ეთხოვა ხელი.
თითქოს უფასო კომედიას ვმართავდით, სადაც
ყველას შეეძლო უკითხავად შემომძვრალიყო,
ვიდრე თავში არ მოუვიდა პრინცესას აზრი,
განუწყვეტელი სტუმრობისგან სასახლე ეხსნა.
...სხვა მის ადგილას გაგზავნიდა თაყუანისმცემლებს
მძიმე, სისხლიან საქმეების აღსასრულებლად,
რომ უზარმაზარ გოლიათებს შებრძოლებოდა
ან ბაბილონის შაჰისათვის, როცა ის სუფრას
მიუჯდებოდა, ამოეძრო სამი საძირე
კბილი ისეთი სიფრთხილით, რომ მას ვერც გაეგო.
ზოგიერთებს კი იგი ალბათ დაავალებდა,
შორი ქვეყნიდან მოეტანათ მომღერალი ხე
და მოცეკვავე წყალი—წყალი უკვდავებისა,
ან მოეყვანათ მოსაუბრე ფრინველი მისთვის.
არავითარი ამის მსგავსი! გამოცანები
ისურვა მხოლოდ, თავიდანვე მოსწონდა ძლიერ...
მხოლოდ სამ კითხვას, შესანიშნავ სამ გამოცანას
მისცემს პრინცესა ტურანდოტი ხელის მთხოვნელსა.
ჭაბუკს კი ძალუძს მშვიდად იჯდეს თბილსა ოთახში,
არა სჭირდება ფეხის გადგმა შინიდან გარეთ,
არც ქარქაშიდან ამოღება ფხიანი დაშნის,

მხოლოდ მახვილი ჭკუა არის საჭირო მისთვის.
ღიახ, ბრიგელა! მეფის ასულს ეს კარგად ესმის
და ხერხიც ჰპოვა სულელ ყრმათა გასაცურებლად.

ბ რ ი გ ე ლ ა

ხომ შეიძლება, რომ მამაცი რაინდი იყო,
ამასთან ქმარიც—ღირსეული, პატიოსანი,
გამოცანების ამოხსნა კი ვერ შესძლო მაინც?

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

ხომ ხედავ, ჩემო მეგობარო, მეფის ასული
რა პატიოსნად, რა კეთილად ეპყრობა საქმროთ,
რომ გამოცანებს ეუბნება ქორწინებამდე,
თორემ მის შემდეგ უფრო ცუდი გამოვიდოდა.
ახლა კი საქმრო, თუ სამივეს ვერ გამოიცინობს,
თავისუფლდება ყოველგვარი საზრუნავისგან.

ბ რ ი გ ე ლ ა

რა სულელი ხართ, ლაპარაკიც არა ღირს თქვენთან.
მას შეუძლია მოიგონოს გამოცანები,
ჭკვამახვილობა თუკი ასე ღიდად იტაცებს,
მაგრამ თავებს რომ აგდებინებს იმ უფლისწულებს,
რომელთ არ ჰყოფნით ჭკუა, აზრი მათს მისახვედრად,
ეს ხომ სიგიჟე, სისულელე, მხეცობა გახლავთ.
სად გაგონილა კაცს იმიტომ მოაჭრა თავი,
რომ ის მძიმეა, მოუქნელი, მიუხვედრელი?

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

შე ბატის ტვინა! ვით შეეძლო ხელმწიფის ასულს
გადარჩენოდა იმ სულელებს, რომელთაც თავი
ძალზე ჭკვიანად მოჰქონდათ და საქმე კი იმით

თავდებოდა, რომ სირცხვილს სჭამდნენ დივანის წინა?
მათ რომ სცოდნოდათ, უვნებელნი გადავრჩებითო,
აბა მითხარი, მაშინ ვინლა შეშინდებოდა,
ვის შეაკრთობდა მარტოოდენ გამოცანები?
მაშინ პირდაპირ მომხიბვლელი შეიქნებოდა
მათი მოსმენა, განა ასეთ საფრთხობელ რამედ!
თუნდაც ტურანდოტს და მის მზითვეს ვერ მოეხიბლა,
ისინი მაინც მოვიდოდნენ სასახლის კარზე
გამოცანების ასახსნელად, რადგანაც ყველას
ჭკვამახვილობა და საამო ენამჭევრობა
უფრო იტაცებს, ვიდრე ქალი ულამაზესი.

ბ რ ი გ ე ლ ა

ნაგრამ რა ყრია მაგ თამაშში ბოლოს და ბოლოს?
ასე ხომ იგი შინ იჯდება გაუთხოვარი?
არც ერთი კაცი — გონიერი, ჭკვაზემყოფელი
ამ საშინელი ეკლისაკენ ხელს არ გაიწვდის.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

უქმროდ დარჩენა არის დიდი უბედურება!
(შორიდან მოისმის მარშის ხმა.)

ბ რ ი გ ე ლ ა

იმპერატორი მობრძანდება.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

ახლავე გასწით!
მე კი მივდივარ ტურანდოტის წამოსაყვანად.
(გადიან სხვადასხვა მხარეს.)

გამოსვლა მეორე

ჯ ა რ ი ს კ ა ც თ ა და მ ე მ უ ს ი კ ე თ ა პროცესია. მათ მოსდევს რვა
სწავლული, რომელთაც პედანტური შესახედაობა აქვთ; ამათ კო
პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი და ტ ა რ ტ ა ლ ი ა, მათთვის დამახასიათებელ ნიღბებში,
ბოლოს შემოდის დიდი ყაენი ალტოუმი ჩინური ტანსაცმლით. პანტა-
ლონი და ტარტალია დადგებიან იმპერატორის ტახტის პირდაპირ, რვა
სწავლული სცენის სიღრმეში მოთავსდება, დანარჩენი ამაღა კი იმ მხარეს
ჯანლაგდება, სადაც იმპერატორის ტახტი დგას. იმპერატორის შემოსვლისას
ისინი პირქვე დაემხოზიან და ამ მდგომარეობაში დარჩებიან მანამდე, ვიდრე
იგი იგი ტახტზე არ ავა. სწავლულნი მათთვის განკუთვნილ სავარძლებს და-
იკავებენ. პანტალონის ნიშნებისთანავე მუსიკა დადუმდება.

ა ლ ტ ო უ მ ი

როდის იქნება, სთქვით, ერთგულნო მსახურნო ჩემნო,
ბოლო მოელოს ტანჯვას ჩემსას, ჩემს მწუხარებას?
ჯერ სამარყანდის უფლისწული არ დაგვიმარხავს,
არ შეგვეშობია ცხელი ცრემლი დალუპულ ყრმაზე,
რომ კვლავ ახალი მსხვერპლი მოდის ჩვენსკენ უშიშრად,
რაც ჩემს დაჭრილ გულს ახალ-ახალ ჭრილობებს უჩენს.
გულქვა ასული ქვეყნად იშვა ჩემს სატანჯველად!
რალას მიშველის, აწ რომ ვწყევლი იმ დღეს და საათს,
როდესაც ხელი მოვაწერე ამ მხეცურ კანონს
და აღთქმა დავდე მისი მტკიცე აღსრულებისა.
მე ვერ დავარღვევ აღთქმას ჩემსას, ულმობელია
ჩვენი პრინცესა, სასიძონი კი უშიშარნი!
არავის ძალუძს, ამ საქმეში მირჩიოს რამე!

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

აბა რას გირჩევთ, ხელმწიფეო, მე რას გიმველით?
ჩვენს ქრისტიანულ ქვეყანაში როდია ასე.
ძვირფას, მშობლიურ, ჩემს საყვარელ ვენეციაში
არ გამოსცემენ ასეთ სასტიკ; სისხლისმღვრელ კანონს

და არც ყოფილა იქ შემთხვევა ამისი მსგავსი,
არ მოუხიბლავს ქალის სურათს ვაჟკაცი ისე,
რომ მისთვის მსხვერპლად შეეწირა თავისი თავი.
ჩვენში ისეთი ქალწულები ჯერ არ შობილან,
ვით ეს კაჟგულა ქალიშვილი, რომ ყველა ყრმისთვის
უარი ეთქვათ... დაგვიფაროს მაღალმა ღმერთმა!
ასეთი რაჟე ძილშიაც არ დაგვსიზმრებია.
როცა ჯერ კიდევ სამშობლოში ვიძყოფებოდი,
ჭაბუკობისას, ესე იგი, მანამდე, ვიდრე
არ დავეტოვებდი ჩემს ქვეყანას ღუელის გამო, —
და მართლაც უნდა ვუმაღლოდ ბედნიერ ვარსკვლავს,
რომ აქ მშვიდობით მოვალწიე, სამეფო კარზე,
სადაც ხელმწიფევე, აწ კანცლერად გემსახურებით, —
მე თქვენს ჩინეთზე არაფერი ვიცოდი მაშინ.
ახლა კი, მეფევე, მეტისმეტად მაკვირვებს თქვენი
ზნე-ჩვეულება საოცარი, აღთქმები მტკიცე,
ეს სისხლისმღვრელი კანონები, ასეთი მკაცრი,
და ყინიანი ქალები და ვაჟბატონები.
ეს ამბები რომ ევროპაში მოვუყუვე ვინმეს,
არ დამიჯერებს, ჩემს ნათქვამზე დაიწყებს ხარხარს.

ა ლ ტ ო უ მ ი

ნახეთ ის გიჟი, ტარტალია?

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

ღიას, ხელმწიფევე.
მას უჭერია სწორედ ის ფრთა თქვენი სასახლის,
საცხოვრებლად რომ სთავაზობენ უცხოელ პრინცებს.
მთლად მოვიხიბლე უფლისწულის სილამაზითა,
მისი მეფური მიხერა-მოხვრით, სიტყვა-პასუხით;
ცოდვია, ცოდვა, ახალგაზრდა-სიცოცხლე მისი
რომ შეეწიროს უღმობელი ჯალათის ნაჯახს.
გული მისკდება, როცა კი ეს გამახსენდება.

ღმერთს გეფიცებით, არ მინახავს ჩემს სიცოცხლეში
ჭაბუკი მისებრ ლამაზი და კეთილშობილი.

ა ლ ტ ო უ მ ი

წყეულო აღთქმავ! საშინელო, გულქვა კანონო!
— შესწირეთ უკვე ღმერთებს მსხვერპლი შესაფერისი,
რომ მათ ბედშავი ყრმის გონებას მოჰფინონ შუქი
და გამოცანის გამოცნობა გაუადვილონ?
ეჰ, თუმც ამ იმედს არასოდეს აღარ ვენდობი!

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

არ დაგვიზოგავს, მბრძანებელო, გაღება მსხვერპლის!
სამასი ხარი შევწირეთ ჩვენ ციურ ღვთაებას,
სამასი ცხენი — დიდებულ მზეს, ბრწყინვალე მნათობს,
ხოლო მთვარეს კი, ღამის გუშავს — სამასი ღორი.

ა ლ ტ ო უ მ ი

უხმეთ სასიძოს, გამოცხადდეს ახლავე ჩვენთან.
(ამალის ნაწილი გაღის.)

უნდა ვეცადოთ, რომ გადათქვას განზრახვა თვისი.
და თქვენ, მნათობნო დივანისა, შემეწინით
თქვენი ღრმა სიბრძნით. ჩემს მაგიერ ილაპარაკეთ,
რომ, თუ ტკივილი, მწუხარება ენას წამართმევს,
დასკვნებში ვიქნეთ შეუმცდარნი.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

უდიდესობავ!

როდი დავზოგავთ ცოდნასა და ენამჭევრობას,
რაც ჩვენ შეგვიძინა ამდენი წლის გამოცდილებამ.
მაგრამ რას გვარგებს? ლაპარაკით დავიღლით ენას,
ის კი გაიწვდის, ვით მამალი, თავს მოსაჭრელად.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა (პანტალონს)

ნება მიბოძეთ, გაგიბედოთ წინააღმდეგი.
პრინცს მე შევნიშნე დიდი მახვილგონიერება
და ღმერთმა უწყის!.. იმედი მთლად არ დამიკარგავს.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ის ტურანდოტის გამოცანებს მიხვდება ვითომ?
არა, არასდროს!

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ მ ს ა მ ე

ი გ ი ვ ე ნ ი. კ ა ლ ა ფ ი, საპატიო ყარაულის თანხლებით. იგი მუხლს მზი-
ყრის იმპერატორის წინაშე და შუბლზე მიიდებს ხელს.

ა ლ ტ ო უ მ ი

(კალაფის დიდხანს თვალიერების შემდეგ)

წამოდექით, ბედშავო ყრმაო!

(კალაფი აღგება და დიდი კეთილშობილური ღიროებით იკავებს ადგილს
დივანის შუაგულში.)

სახით ლამაზი! ტანადობით წარმოსადეგი!
გული უეცრად შემივარდა მე ამ ჭაბუკზე.
ვინ ხარ, ბედშავო, სადაური, რომელი მხრიდან?

კ ა ლ ა ფ ი

(ერთ ხანს გაჩუმებული დგას, შემდეგ კი მეფეს თავა დაუკრავს და დიდი
ღიროებით ლაპარაკობს)

ნება მიბოძე, მბრძანებელო, ჩემი სახელი
არ გაგამხილო.

ა ლ ტ ო უ მ ი

რაო? მერე როგორა ბედავ
უცხოელი ყრმა, მოკლებული გვარსა და სახელს,
ჩვენი ასულის ხელს რომ ითხოვ თავგამოდებით?

კ ა ლ ა ფ ი

უფლისწული ვარ, ჩემს ძარღვებში ჩქეფს მეფის სისხლი.
და თუ გამწირა სასიკვდილოდ მაღალმა ზეცამ,
გეტყვი ჩემ სახელს, მოდგმასა და სამშობლოს ჩემსას,
ვიდრე ჯალათი მომკვეთს თავსა, დე მთელმა ხალხმა
შეიტყოს, რომ მე ღირსი ვიყავ შენი ასულის...
ახლა კი, მეფევ, ნება მომეც, უცნობი დავრჩე.

ა ლ ტ ო უ მ ი

მას ლაპარაკზეც კი ეტყობა, რომ დიდებული,
კეთილშობილი გვარისაა! რა მეცოდება!
— მაშინ რაღა ვქნათ, თუ ამოხსენ გამოცანები
და არ აღმოჩნდი ღირსეული?

კ ა ლ ა ფ ი

კ ა ნ ო ნ ი, მეფევ,

დაწერილია მარტოდენ უფლისწულთათვის.
ვთქვათ, შემიბრალა განგებამ მე და გავიმარჯვე, —
თუ არ აღმოვჩნდე ხელმწიფეთა შთამომავალი,
მყისვე მომკვეთონ თავი, მეფევ, და ჩემი გვაში
მხეცთა და ფრინველთ გასაჯიჯვანად დააგდონ ველად.
პეკინში ცხოვრობს ერთი კაცი, რომელმაც იცის
ვინცა ვარ მე, ის დაამტკიცებს ჩემს გვარს და სახელს.
ჭერჭერობით კი მოწყალეებას ვთხოულობ შენგან, —
უცნობი დავრჩე.

ა ლ ტ ო უ მ ი

თანახმა ვარ! დე ასე იყოს:

კეთილშობილურ ქცევას შენსას, შენს ლამაზ სიტყვებს
არ შემიძლია არ ვერწმუნო, ძვირფასო ყრმაო!
მაგრამ შენც ძალგამს დაუჯერო ხელმწიფეს მსცოვანს,
რომელიცა გთხოვს განერიდო სიკვდილის საფრთხეს,
შენის ნებითვე, რომლისკენაც მიექანები!
უარყავ, პრინცო, სასიკვდილო განზრახვა შენი
და მოითხოვე ნახევარი სამეფო ჩემგან.
შენ ჩემი გული ისე ძლიერ მოინადირე,
ამ დაპირების აღსრულება ახლავე ძალმიძს,
ოღონდ არ მთხოვო, უცნობო ყრმავ, ასულის ხელი!
ნუ მაიძულე უღმობელი მტარვალის ვიქნე!
ისედაც მძიმე ცოდვად მაწევს წყევლა ხალხისა
და პრინცთა სისხლი, დაქცეული ჩემი ბრძანებით.
რაკი არ გაკრთობს საკუთარი უბედურება,
მაშინ მე მაინც შემიბრალე და დამიხსენი,
რომ ცხარე ცრემლი არ ვაფრქვიო შენს ცხედარზედა,
არ შევაჩვენო თავი ჩემი და ჩემი შვილი,
რომელიც ხალხის გასაყლეთად, ჩემთვის კი მწარე
ცრემლთა საღვრელად, სატანჯველად დაბადებულა.

კ ა ლ ა ფ ი

დამშვიდდი მეფევე. ღმერთმა იცის, ვით მებრალეები.
მოსიყვარულე მამისაგან მემკვიდრეობით
არ მიუღია შენს ქალიშვილს სასტიკი გული.
შენ უბრალო ხარ, მბრძანებელო, დანაშაულად
როგორ ჩავითვლით, რომ ასული გიყვარდეს ძლიერ,
ქვეყანას უძღვნა ღვთაებრივი სახის ქმნილება,
ყველას რომ ასე გვაჯადოვებს, ასე რომ გვხიბლავს.
სხვას შიანიჭე ესდენ უხვი შენი წყალობა,
ღირსი არა ვარ სამეფოში ჩაგეზიარო.
ან ინებებენ ღმერთები და მომანიჭებენ

ბედნიერებას შენს ზეციურ ასულთან ერთად,
ან ჩემს სიცოცხლეს, გაჭირვებულს, მოვუღებ ბოლოს.
ან ტურანდოტი, ან სიკვდილი! — სხვა არაფერი!

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ნახეთ თავები ჩვენს ჭიშკარზე, ძვირფასო პრინცო,
მეტს არას გეტყვი, ერთი კი თქვენ მიბრძანეთ თვითონ,
რა სიხარულს გრძნობთ, პეკინში რომ მოეშურებით
შორ ქვეყნებიდან, თავს იტკივებთ აუტკივარსა?
ტურანდოტი აქ თქვენ გადმოგცემთ სამ გამოცანას,
რომელთ ახსნაზე შვიდი ბრძენი საბერძნეთისა
და შვიდჯერ ათი მათი ამხსნელ-განმმართველი
ამოდ დაშვრნენ თორმეტი თვის განმავლობაში
და ჩვენც, პირადად, თუმც წიგნებში გავჰალარავდით,
მეფის ასულის გამოცანებს მაინც ვერ მივხვდით,
რადგან ისინი არა ჰგვანან იმ მარტივ ამბებს,
ბავშვთა წიგნებში ასე ხშირად რომ წაგვიკითხავს,
მაგალითისთვის თუნდაც ესა, ერთი მათგანი:
„ვინც ხედავს, იგი განკუთვნილი
არ არის მისთვის,
და ვინც იყენებს, ამისათვის
იხდის განა ფულს?
ვინც მას აშენებს, მას აშენებს
ყოველთვის სხვისთვის,
ვინც მასში ცხოვრობს, შიგ ცხოვრება
სულაც არა სურს“.
არა, ეს არის სულ სხვა ჯურის გამოცანები,
უბრალო ყნოსვით მათ აღვილად ვერ გამოიცნობთ;
თვით პრინცესას რომ პასუხები არ გადაეცა
სწავლულებისთვის, პაკეტებში მოთავსებული,
მიუხედავად თავიანთი დიდი სიბრძნისა,
მათ თავის ღღეში ვერასოდეს ვერ მიხვდებოდნენ.
ამიტომ, ყრმაო, გირჩევთ სახლში მშვიდობიანად
გაუყვეთ გზასა, მეცოდება სინორჩე თქვენი,

თქვენი ლამაზი კულულები და თუ ურჩობას
დაიწყებთ მაინც, იცოდეთ, რომ თვის ბოლოკვივით
სუსტად ქანქარებს, უფლისწულო, თქვენს მხრებზე თავი.

კ ა ლ ა ფ ი

ამოდ ხარჯავთ სიტყვებს თქვენსას, ყეთილო კაცო!
ან ტურანდოტი, ან სიკვდილი!

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა (ენის ბოროტობით)

ტუ... ტურანდოტი!

ეს რა წყვეული ურჩობაა, რა სიბრმავეა!
აქ კაკლებით არ თამაშობენ, ბატონო ჩემო,
არცთუ წაბლითა... არა, საქმე აქ თავს ეხება...
საქმე სიცოცხლეს შეეხება... დაფიქრდით კარგად!
ზვა საბუთები არ მჭირდება აქ, ერთის გარდა,
ეს საბუთი თავი გახლავთ, თვით თქვენი თავი.
სადა ხელმწიფემ მამობრივად იზრუნა თქვენზე:
ციურ კენი მზეს შესწირა, სამასი ხარი —
თაებას, ლამაზ ვარსკვლავთ—სამასი ძროხა,
ხოლო მ ვარეს, ღამის გუშავს—სამასი ღორი.
ო, უთუ უმადური ხართ, უფლისწულო,
დარდით გასწავით, დაამწუხროთ ხელმწიფის გული?
ქვეყანაზე რომ ნეტის პრინცესას გარდა
არავინ იყოს სხვა ახალი, ჭაბუკო პრინცი,
თქვენს მოქმედებას სიგიჟად არ ჩავთვლიდი მაშინ,
ღმერთმა ხომ იცის, ასეთ რაღაც თქვენს მიმართ მხოლოდ
სიყვარული და სიბრალული მალაპატაკებს.
იციოთ, რას ნიშნავს, უფლისწულო, თავის დაკარგვა?
შეუძლებელი არის...

კ ა ლ ა ფ ი

სიტყვა ქარს მიაქვს მხოლოდ!
ამოდ ჰფანტავთ ქარში სიტყვებს, ოსტატო ძველო!
ან ტურანდოტი, ან სიკვდილი!

ა ლ ტ ო უ მ ი

მაშ იყოს ეგრე!
შენს თავსაც ღუპავ და მეც მტოვებ სასოწარკვეთილს!

(ამალას)

უხმეთ ჩემს ასულს!

(ამალის ერთ-ერთი წვერი გაღის.)

დატკბეს თავის ახალი მსხვერპლით.

კ ა ლ ა ფ ი

(კარებისკენ მიბრუნდება ძლიერ აღელვებული)

ის აქ შემოვა! თვალთ უნდა ვინილო იგი!
რა დიდებული წამი არის! ო, ზეცის ძალნო!
გამაგრდი გულო, მისმა ნახვამ არ დამაბნოს,
არ დამიბნელოს მრუმე ღამით ნათელი ჭკუა!
მე მხოლოდ მისი სილამაზე მაშინებს ძლიერ.
შემწე მექმენით, ზეცის ძალნო, თქვენ კარგად ხედავთ,
ვით მითრთის გული, ჩემი სული რარიგ კანკალებს.
ბრძენო მსაჯულნო დივანისა! მსაჯულნო ჩემნო!
არ ჩამითვალთ შეუნდობელ კადნიერებად,
რომ მინდა ვცადო ჩემი ბედი უკანასკნელად.
ო, შემბრალებო, დამიტირეთ მე, უბედური!
არ გამაჩნია სხვა სურვილი, სხვა არჩევანი!

უცნობმა ძალამ გამიტაცა, მომაჯადოვა,
ის ძლიერია, უძლური ვარ მე მის წინაშე.

გამოსვლა შერთხე

შოისმის მარშის ხმა

შემოდის ტრუფალდინი, მხარზე ხმალგადაკიდებული, უკან მოჰყვებთან ზანგები, მათ მოსდევენ მხევალნი, რომლებიც დაფდაფებს სცემენ. ამათ მოჰყვებიან ადელმა და ზელიმა, ორივენი პირბადე-მოფარებულნი; ადელმა თათრულ ტანსაცმელშია გამოწყობილი. ზელიმას ხელში ლანგარი უპყრია, რომელზეც დაბეჭდილი პაკეტები აწყვია. ტრუფალდინი და მისი ზანგები შემოსვლისთანავე პირქვე დაემხოებიან იმპერატორის წინაშე, რის შემდეგ მაშინვე ფეხზე წამოდგებიან. მხევალნი კი მუხლს მოიყრიან და შუბლზე მიიდებენ ხელს. ბოლოს გამოჩნდება ტურანდოტი, პირბადე-მოფარებული, ბრწყინვალე ჩინურ სამოსელში გამოწყობილი, ზვიადი, დიდებული წარმოსადგობისა. სწავლულნი და დივანის წევრნი მის წინ თავსა ხრიან. ალტოუმი ფეხზე წამოდგება, ტურანდოტი მას შუბლზე ხელის მიდებით მისცემს სალამს და თავის ტახტზე დაჯდება. ზელიმა და ადელმა მის აქეთ-იქით დგებიან. ეს უკანასკნელი მაყურებელთან უფრო ახლოსაა. ტრუფალდინი ზელიმას ლანგარს გამოართმევს და სწავლულებს პაკეტებს დაურიგებს რამდენადმე სასაცილო ცერემონიით. ამის შემდეგ იგი ისევ პირქვე დაემხოება იმპერატორის წინაშე, წამოდგება და გავა.

მარშის ხმა წყდება.

ტურანდოტი (ხანგრძლივი პაუზის შემდეგ)

ვინ არის იგი, ცრუ იმედით გადაცდენილი,
რომ არ იხსენებს გულშემზარავ, სისხლიან ამბებს
და ნებავს, ახსნას ჩვენი ბრძნული გამოცანები?
ის ხომ მტერია თავის თავის, თავის სიცოცხლის
და აქ მოსულა მკვდართა რიცხვის გასამრავლებლად.

ალტოუმი

(მიუთითებს კალაფზე, რომელიც განციფრებული დგას დივანის შუაგულში)
აი ეს არის, ჩემო შვილო, ღირსია იგი,

შენი ნებითვე გაჰყვე ცოლად და ააცდინო
მას საშინელი გამოცდა და სიკვდილი მწარე.
ნულარ შემოსავ ამ ქვეყანას მწუხარე ძაძით
და გულს მამისას ახალ ეკლებს ნუ განუწონავ.

ტურანდოტი

(რამდენიმე ხანს უცქერის კალაფს, რის შემდეგ ზელიმას ჩუმად)
რა მემართება ეს, ზელიმა! ო, ზეცის ძალნო!

ზელიმა

რა მოგივიდათ, დედოფალო?

ტურანდოტი

აქ მოსულთაგან
მარტო მან შესძლო აძგერება ჩემი გულისა.

ზელიმა

მამ სიამაყე იქით იყოს და პრინცს მიეცი
სამი იოლი გამოცანა.

ტურანდოტი

რაო? რას ამბობ?
როგორ იქნება, უტიფარო! ჩემი ღირსება?

ადელმა

(მთელი ამ ხნის მანძილზე გოცებით აკვირდება კალაფს)
ამას სიზმრად ხომ არა ვხედავ, დიდო ღმერთებო!
ის არის, ისა, მშვენიერი ჭაბუკი, ვინც მე

ქეიქობადის, მამაჩემის, სასახლის კარზე
მინახავს, როგორც მიწის მუშა! პრინცი ყოფილა!
ხელმწიფის შვილი! აკი გული მიგრძნობდა ამას.
არ მომატყუა წინაგრძნობამ!

ტ უ რ ა ნ ლ ო ტ ი

ჯერ კიდევ დროა,
ხელმწიფის შვილო! უარპყავით განზრახვა თქვენი
და გაიქეცით, განერიდეთ ჩვენს დივანხანას!
ღმერთმა ხომ იცის, რომ ტყუილად ხმას მივრცელებენ,
თითქოს გულქვა ვარ და სასტიკი, ო, სრულებითაც
არა ვარ გულქვა, მე მსურს მხოლოდ თავისუფლება;
არა, არ მინდა სხვისი მონა-მორჩილი ვიქნე;
არ მსურს დავეთმო ვინმეს იგი წმინდა უფლება,
რაც თვით გლახაკთაც დაპყობილთ დედის მუცლიდან;
ნუთუ არ ძალმიძს მისი დაცვა ხელმწიფის ასულს?
მთელს აზიაში დამდაბლებულს, დაბეჩავებულს
ვხედავ ყველა ქალს, შური უნდა ვიძიო მათთვის
ამ მეტისმეტად ამაყ, ზვიად მამაკაცებზე,
ნაზ არსებებთან მხოლოდ ძალით რომ მოაქვთ თავი.
დედაბუნებამ მე მიბოძა მახვილი ჭკუა,
რათა დავიცვა მათგან ჩემი თავისუფლება.
— სულაც არა მსურს, რომ ვიცნობდე ვინმე მამაკაცს,
მძულს ის სასტიკად, მეზიზღება მისი ამაყი,
ზვიადი ქვევა, ქვეყანაზე ყველა ძვირფასი
ქმნილებისაკენ გაწვდილი აქვს მას ხარბი ხელი.
ყველაფერი სურს, რაც კი ოდნავ მოუვა თვალწა.
ჭკუასთან ერთად ბუნებამ მე სილამაზითაც
დამაჯილდოვა. ყველაფერი საუკეთესო
რად უნდა გახდეს მამაკაცთა სურვილის მსხვერპლი,
მაშინ როდესაც უმნიშვნელოს მშვიდად სტოვებენ?
რად უნდა გახდეს სილამაზე ნადავლი ერთის?
თავისუფალი არის იგი, ვით ბრწყინვალე მზე,
ციდან რომ დაგვცქერს დიდებულად და ერთნაირად
გვაფრქვევს თავის სხივთ როგორც მონას, ისე მბრძანებელს.

კ ა ლ ა ფ ი

ღიადი სული და გონება; ეგრეთ მაღალი,
მოთავსებულან მაგ ღვთაებრივ, ლამაზ სხეულში!
აბა ვინ განსჯის, ვინ გაპკიცხავს იმ ახალგაზრდას,
ვინც თავს გადასდებს, რათა ჰპოვოს ამგვარი ჯილდო?
ნუთუ ვაჭარი, მოგებაზე დახარბებული,
თავის გემს და ხალხს არ მიანდობს მძვინვარე ტალღებს?
ან თუნდაც გმირი, მოხიბლული დიდების ლანდით,
განა დაზოგავს თვის სიცოცხლეს მის შესაპყრობად?
სილამაზე კი — ქვეყანაზე უზენაესი,
უბირველესი სიკეთე — ჩვენ უნდა მოგვეცეს
უფრო ადვილად; ყოველგვარი საფრთხის გარეშე?
მე სრულებით არ გსაყვედურობთ სისასტიკისთვის.
მაგრამ თქვენ თავხედს ნუ მიწოდებთ, ნუ შემძულებთ,
ძვირფასი განძის დაუფლებას რომ ვცდილობ ასე.
თქვენ ხომ თვითონვე დააწესეთ ამ განძის ფასი,
გზა გაუკაფეთ ღირსეულებს მის შესაძენად.
უფლისწული ვარ, ჩემს სიცოცხლეს საფრთხეში ვაგდებ,
არცთუ ბედნიერს, სანუკველსა და სანეტაროს,
მაგრამ შეადგენს იგი ჩემს მთელ ავლადიდებას,
და თუნდ მომეცეს ის ათასჯერ, მას ათასჯერვე
სიამოვნებით შეგწირავდით; ქალწულო, მსხვერპლად.

ზ ე ლ ი მ ა (ტურანდოტს ჩუმად)

გესმით, პრინცესა? გვედრებით, ღვთის გულისათვის!
საჩი ადვილი გამოცანის ღირსია იგი.

ა დ ე ლ მ ა

იგი ღირსია ჭეშმარიტი სიყვარულისა!
ეს პრინცი ჩემი უნდა გახდეს აუცილებლად.
ნეტავ გამეგო მე მაშინვე; როცა ჯერ კიდევ
გულს მიხარებდა სანუკველი თავისუფლება,

რომ ის ნამდვილად პრინცი იყო, ძე ხელმწიფისა.
— რარიგ მგზნებარე სიყვარულით აღმენტო გული,
როცა შევიტყვე; რომ ის დასტურ ღირსია ჩემი.
— მხნედ, ჩემო გულო, მე მას უნდა კვლავ დავეუფლო!
(ტურანდოტს)

ხმას აღარ იღებთ, თქვენ ყოყმანობთ, მეფის ასულო!
თქვენი სახელი გაიხსენეთ, ღირსება თქვენი!

ტურანდოტი

მე ამ ყრმამ უნდა სიბრალულით მომიღბოს გული?
არა, ტურანდოტ, უნდა სძლიო სისუსტე შენი!
აბა თავხედო, მოემზადე!

ალტოუმი

კვლავ მტკიცედ დგახართ,
ხელმწიფის შვილო, თქვენს სიტყვაზე?

ქალაფი

მე ისევ ვამბობ:

ან ტურანდოტი, ან სიკვდილი!
(პანტალონი და ტარტალია უკმაყოფილოდ აქნევენ თავს.)

ალტოუმი

მაშ წაუკითხეთ

ჩვენი კანონი! მოისმინოს და აცახცახდეს!
(ტარტალია უბიდან ამოიღებს კანონთა წიგნს, ემთხვევა, მიიღებს გულზე
მერე — შუბლზე და გადასცემს პანტალონს.)

პანტალონი

(გამოართმევს კანონთა წიგნს, პირქვე დაემხოება იმპერატორის წინაშე.
ადგება და კითხულობს მაღალი ხმით)

„ყოველ უფლისწულს ძალუძს სთხოვოს ტურანდოტს ხელი.
მაგრამ ასული გამოცანას წარუდგენს სამსა,
თუ ვერ ამოხსნა, პრინცს ჯალათის ნაჯახი ელის,
ხოლო პეკინის ჰიშკარი მის მოკვეთილ თავსა.
თუ გამოიცილო, მეფის ასულს შეირთავს ცოლად.
კანონს დავიცავთ: ვფიცავთ ზეცის მნათობთა სრბოლას.“
(კითხვის დამთავრების შემდეგ წიგნს ემთხვევა, მიიღებს გულზე, მერე
შუბლზე და გადასცემს ტარტალიას, რომელიც, წიგნს გამოართმევს თუ
არა, მაშინვე პირქვე დაემხოება და მას გადასცემს ალტოუმს.)

ალტოუმი

(მარჯვენა ხელს დაადებს წიგნს)
სისხლის კანონო! ჩემო ტანჯავ: ჩემო წამებავ!
მტკიცედ დაგიცავ, ვფიცავ ფუ-სის, მაღალ ღვთაებას!

ტურანდოტი

(ადგება და იწყებს საზეიმო, დეკლამაციური კილოთი)

ერთი ხეა, ხალხის რტოებს,
როგორც ფოთლებს, ისხამს ისე,
მას არასდროს არა სტოვებს
სიმწვანე და სიმაისე.
იგი ფოთლის ცალი გვერდით
მუდამ უცქერს ნათელ მზესა,
მაგრამ გვერდით მეორეთი
ვერ ხედავს მზის სინათლესა.
ხეზე ახალ წყება-წყებად,
თაობები იზრდებიან
და ყველაფრის ხნოვანებას
კაცნი ამ ხით მიხვდებიან.

მის მწვანე ქერქს სულ ადვილად
ამოჰკვეთავ სახელს შენსას,
და თუ გახმა ხე ერთ დილას,
ველარ ჰპოვებ შენს სახელსაც.
თუ გაქვს ჰკუა სხარტი, მჭრელი,
მითხარ შენ ამ ხის სახელი.
(ისევ ჯდება.)

კ ა ლ ა ფ ი

(რამდენიმე ხანს დადუმებულია და მალლა იმზირება, შემდეგ თავს დაუ-
კრავს პრინცესას და ლაპარაკობს)

ბედნიერია, თქვენი მონა, მეფის ასულო,
თუ მას არ ელის გამოცანა ამაზე ძნელი.
ეს ბებერი ხე, შემოსილი ყოველთვის მწვანით,
ადამიანთა თაობებს რომ რტოებდად ისხამს,
რომლის ფოთლებიც ცალი გვერდით მზეს უცქერიან,
მეორეთი კი ვერასოდეს მას ვერ ხედავენ
და რომლის ქერქზეც დაწერილი ბევრი სახელი
მანამდე რჩება წაუშლელი, ვიდრე ხე ხარობს:
— წ ე ლ ი ა თავის დღეებითა და ღამეებით.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი (გახარებული)

მარჯვედ მოარტყა, ტარტალია!

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

მართალსა ბრძანებთ.
ს წ ა ვ ლ უ ლ ნ ი (პაკეტებს ხსნიან)

Optime! Optime! Optime* მართლა წელია,

* ლათ. ნიშნავს: „ჩინებულია!“

წელია, წელი, წელიწადი!
(გაისმის მუსიკის ხმა.)

ა ლ ტ ო უ მ ი (სიხარულით)

არ მოგკლებოდეს, ჩემო შვილო. ღმერთთა წყალობა
და შეგეწიოს დანარჩენთა ამოხსნაშიაც.

ზ ე ლ ი მ ა (თავისთვის)

ო ზ ე ც ა ვ, ზ ე ც ა ვ, შეეწიე!

ა დ ე ლ მ ა (მაყურებლებისაკენ)

ო არა, ზეცავ!

ღმერთებმა ნუ ქნან, ყრმა ამ გულქვას ნადავლი გახდეს,
ხოლო სატრფომ კი სამუდამოდ დაკარგოს იგი!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (შეძრწუნებული, თავისთვის!)

მან გაიმარჯვოს? შეარცხვინოს ჩემი სახელი?
ეს არ მოხდება, ღმერთებს ვფიცავ!
(კალაფს)

თავხედო! გიჟო!

ჯერ ნუ ზეიმობ! მომისმინე და ამოხსენი!

(კვლავ წამოდგება და განაგრძობს საზეიმო კილოთი.)

ნაზ ბუდეში ზის სურათი ერთი,
თვით არის შუქი და ბრწყინვალეობა,
თუმცა იცვლება იგი ყოველთვის,
არ ჰკარგავს ეშხს და ფეროვანებას.
თუმც ვიწრო ჩარჩო შემოვლებია,
არ ისაზღვრება არასდროს ვიწროდ
და მთელ სამყაროს მთა-ველებიანს
ჩვენ ამ პატარა სურათით ვიცნობთ.

ბუდეში ერთი კრისტალი ბრწყინავს,
ნატვრისთვალევით ფერების მღვრელი,
უცეცხლოდ იწვის, ციმციმებს, ბასნავს
და შიგ ჰხატია ქვეყანა მთელი.
თვითონ ზეცაც კი შიგ იხატება,
სხვაც — ყოველივე, რაც მის წინ დგება,
და სილამაზით აღემატება
სურათი იგი თვის ნამდვილ დედანს.

კ ა ლ ა ფ ი

(მცირე ხნის ჩაფიქრების შემდეგ, თავის დაკვრით, პრინცესას)
ნუ განრისხდებით, დიდებულო მშვენიერებავ,
თუ ამ მეორე გამოცანის პასუხსაც გეტყვით.
— ნაზი სურათი ჩაქედილი ვიწრო ჩარჩოში,
მთელი ქვეყანა შიგ რომ არის მოთავსებული,
კრისტალი, რაშიც ჩასმულია თვით ეგ სურათი,
რომელიც მუდამ თავის დედანს აღემატება,
ეს არის თ ვ ა ლ ი, რომელშიაც მთელი ქვეყანა
მოთავსებულია; პრინცესა ეს შენი თვალია,
თუკი მე იგი გამიღიმებს სიყვარულითა.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი (სიხარულით წამოხტება)

ჩემს სულსა ვფიცავ, ტარტალია, პრინცესა პირდაპირ
შავში მოარტყა.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

ღიას, სწორედ შიგ მუაგულში.

ს წ ა ვ ლ უ ლ ნ ი (პაკეტებს ხსნიან)

Optime! Optime! Optime! თვალია, თვალი!
(გაისმის მუსიკის ხმა.)

ა ლ ტ ო უ მ ი

არ მოველოდი ეგზომ დიად ბედნიერებას!
ძალნო ციურნო, შეეწიეთ მას მესამედაც.

ზ ე ლ ი მ ა (თავისთვის)

ო, მესამედაც შეეწიეთ, ციურნო ძალნო!

ა დ ე ლ მ ა (მაცურებლებიასკენ)

რა მეშველება მე უბედურს? ვაგლახ მე, ბედკრულს?
ის გაიმარჯვებს! სამუდამოდ დაგკარგავ მე მას!
(ტურანდოტს)

თქვენი სახელი საფრთხეშია, მეფის ასულო!
როგორ აიტანთ ამ შერცხვენას? ეს ერთი წამი
მთლიანად შთანთქავს თქვენს დიდებას, თქვენს გამარჯვებებს.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(ადგება ძალზე განრისხებული)

უწინამც ნაცარ-მტვრად ქცეულა მთელი ქვეყანა!
ო, მაშ იცოდე, თავხედო ყრმავ, რომ, რამდენადაც
გულში იმედი გესახება გამარჯვებისა,
იმდენად მწვავე სიძულვილი შენს მიმართ მიპყრობს.
ნულარ დაუცდი უკანასკნელს! გაიქეც! გასწი!
განშორდი დივანს და იხსენი სიცოცხლე შენი!

კ ა ლ ა ფ ი

მე თქვენს სიძულვილს ვუფრთხი მხოლოდ, ტურფა პრინცესა,
ამ უბედურ თავს მე თქვენს ფერხით დავამხობ მტვერში,
რაკი ვერ შევძელ აძგერება თქვენი გულისა.
(დაეშობა პრინცესას ფერხით.)

ა ლ ტ ო უ მ ი

ადეჟი, შვილო, მესამედ ნუ გამოსცდი ღმერთებს,
რომელთაც ორჯერ მოწყალება მოიღეს შენზე.
აწ შეგიძლია, შემოსილმა დიდების შუქით,
დაიხსნა თავი, განერიდო უეჭველ სიკვდილს.
ყრმაო, ეს ორი გამარჯვება არაფერს ნიშნავს,
თუკი მესამედ გიღალატებს მუხთალი ბედი.
ხშირად, რაც უფრო მაღალ მწვერვალს ვუახლოვდებით,
მით უფრო დიდი სიმაღლიდან ვვარდებით ხოლმე.
— შენ კი, ასულო, შეკითხვები აკმარე სტუმარს,
ეყო, რაც ახსნა, ნულარ მისცემ სხვა გამოცანას.
ვერც ერთმა პრინცმა ამდენი ვერ შეიძლო დღემდე.
მიეცი ხელი, ცოლად წაჰყევ, ღირსია იგი.
ბოლო მოუღე ამ გამოცდას.
(წელიმა მუდარით შესცქერის ტურანდოტს, ადელმა კი მუჭარიაჲ)

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მას მივცე ხელი?

ბოლო მოვუღო მის გამოცდას? არა და არა!
კანონით სამი გამოცანა უნდა ამოხსნას.

კ ა ლ ა ფ ი

ღიახ, მე მმართვეს აღვასრულო კანონი თქვენი!
აწ ჩემი ბედი იმყოფება ღმერთების ხელში.
ან ტურანდოტი, ან სიკვდილი!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ღიახ, სიკვდილი!

ვესმის, სიკვდილი! ჰო, სიკვდილი აუცილებლად!
(ადგება და განაგრძობს უწინდელი საზეიმო კილოთი.)

ერთ ნივთს დიდ პატივს არა სცემს ყველა,
მაგრამ ხელმწიფე აფასებს დიდად,

სჭრის მახვილივით და მისებრ ელავს,
თუმც მახვილს არ ჰგავს სხვით არაფრითა!
უსისხლო გახლავთ ჭრილობა მისი,
სიცოცხლე მოაქვს სიკვდილის ნაცვლად;
მასზე მშვიდობის სიმღერა ისმის,
მას ხალხი შეჰყავს სიუხვის ტაძრად.
მან დაასახლა ქვეყნები ვრცელი,
მან ქალაქები ალაგო ძველად,
არის ყოველთვის მშვიდობის მცველი
და კმაყოფილი ჰყავს ხალხი ყველა.
თუ შენ ვერ მეტყვი ამ ნივთის სახელს,
ჩვენს ტურთა მხარეს მოსცილდი წამსვე!

(ამ უკანასკნელი სიტყვების წარმოთქმისას პირბადეს აიწევს.)

მაშ შემომხედე და დაფიქრდი. ნუ გამახელებ!
ან მოკვდი ახლავ: ან ის ნივთი დამისახელე!

კ ა ლ ა ფ ი

(თავზარდაცემული თვალებზე ხელებს აიფარებს)

ო, ზეციურო ბრწყინვალებაე! თვალთ დამიბნელდა!

ა ლ ტ ო უ მ ი

იგი დაიბნა, ღმერთო ჩემო, დაკარგა თავგზა.
დინჯად, გონს მოდი, ჩემო შვილო, მხნეობა გმართვეს.

ზ ე ლ ი მ ა (თავისთვის)

შიშისგან გული მიკანკალებს.

ა დ ე ლ მ ა (მაყურებლებისაკენ)

ჩემი ხარ, პრინცო!

შენს გადარჩენას სიყვარული შეიძლებს ჩემი.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი (კალაფს)

ღვთის გულისათვის, გევედრებით, დაფიქრდით კარგად.
გონს მოდით, გული გაიმაგრეთ, ხელმწიფის შვილო!
ოჰ, ვაგლახ, ვაგლახ! დაილუპა! დაკარგა თავი!

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა (თავისთვის)

რომ არ გვრცხვენოდეს, ჩვენ თვითონვე საკუჭნაოში
გავიქცეოდით ძმრისთვის ახლავ.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(კალაფს, რომელიც ტურანდოტის სილამაზით მოჩადოებული
თვალს ვერ აცილებს)

ბედშავო პრინცო,

თვითონ ისურვე სიკვდილი და მიიღე კიდეც!

კ ა ლ ა ფ ი

(გონს მოვა და ღიმილით თავს დაუკრავს ტურანდოტს)
მე მხოლოდ თქვენმა ღვთაებრივმა მშვენიერებამ
დამცა თავზარი, დედოფალო, მოულოდნელად
და ერთი წამით დაიბინდა გონება ჩემი;
ეს სრულებითაც არა ნიშნავს ჩემს დამარცხებას.
ნივთი, რომელსაც არ აფასებს ჯეროვნად ყველა,
მაგრამ რომელსაც თვით ჩინეთის იმპერატორი
საკუთარ ხელით წლის პირველ დღეს მიაგებს პატივს,
რომელსაც მიწის წმინდა შრომა ემორჩილება
და მისი ფასი მარტოოდენ არ უწყის იმან,
ვინც სათათრეთის ველებიდან გამოსულია,
სადაც მისდევენ მომთაბარე ცხოვრებას მხოლოდ,
მწყემსობასა და ნადირობას გადაყოლილნი,

ეს იარაღი, მახვილივით სისხლს რომ არ აქცევს
და ქვეყნად მხოლოდ დოვლათი და მშვიდობა მოაქვს,
გ უ თ ა ნ ი გახლავთ.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

სიხარულით გავგიჟდე ლამის.
ნება მომეცი, ჩემო შვილო, გადაგეხვიო!

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

დიდება უფალს, ხელმწიფეო! ამიერიდან
თქვენს მწუხარებას სამუდამოდ მოელო ბოლო.

ს წ ა ვ ლ უ ლ ნ ი (პაკეტებს ხსნიან)

გუთანი არის, გუთანია! გუთანი გახლავთ!
(გაისმის მუსიკის ძლიერი, გამაყრუებელი ხმა. ტურანდოტი ღონემიხდილია
დაეშვება ტახტზე.)

ზ ე ლ ი მ ა (თავს დასტრიალებს დედოფალს)

რა დაგემართათ, დედოფალო, ერთი შეხედვით,
რა ლამაზია, რა ლამაზი! მან გაიმარჯვა!

ა დ ე ლ მ ა (მაყურებლებსაკენ)

მან გაიმარჯვა. სამუდამოდ დავკარგე იგი.
— არა, ჯერ არა! გულო ჩემო, ნუ ჰკარგავ იმედს!
(ალტოუმი ძალზე გაზარებულია; პანტალონისა და ტარტალიას დახმარებით
ტახტიდან გადმოვა. სწავლულები სავარძლებიდან წამოდგებიან და შეგუ-
ფდებიან სცენის სიღრმეში. ყველა კარი იღება. გარეთ მოჩანს ხალხი,
მთელი ამ ხნის მანძილზე ისმის მუსიკის გრიალი.)

ა ლ ტ ო უ მ ი (ტურანდოტს)

გულქვა ასულო, მოვლენილო ჩემი სიბერის
დასამწუხრებლად, აღსასრული დაუდგა უკვე
საშინელ კანონს და ყოველგვარ უბედურებას.
— აქ მოდი, გულში ჩამეკონე, ძვირფასო პრინციო!
მივესალმები სიხარულით შენს სიძეობას!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(ისევ გონს მოვა. გაუვივთ წამოხტება ტახტიდან და ჩავარდება მათ შობის)
შეჩერდიო! ჩემი ცოლობისა ნუ აქვს იმედი.
გამოცანები მეტისმეტად მარტივი იყო.
კვლავ უნდა წარსდგეს დივანის წინ, რომ კვლავ ამოხსნას
სამი ახალი გამოცანა... და მაშინ ვნახოთ...
ასე უეცრად დამატყდით თავს, ვერ მოვასწარი
შესაფერისი მომზადება.

ა ლ ტ ო უ მ ი

ჩემო ასულო,

შენს სიჯიუტეს აღსასრული დაუდგა უკვე!
ნულარ გგონია, სიცბიერით გააწყო რამე.
მან ყველაფერი შეასრულა, რასაცა ვთხოვდით,
მთელი დივანი ამ სიტყვაზე დამემოწმება.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ნება მიბოძეთ, დედოფალო, ჩემი მხრით გკადროთ —
რა საჭიროა ეგ ახალი გამოცანები?
აქ დგას ჭაბუკი, ვინც ამოხსნა ისინი უკვე.
მოკლედ რომ გითხრათ — აღასრულა კანონი ზუსტად,
დრო არის უკვე საქორწინო სუფრას მოვუსხდეთ.
ჩემი კოლეგა რაღას იტყვის?

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

მან, მართლაც, ზუსტად,
მართლაც, მთლიანად აღასრულა კანონი ჩვენი.
ბოლო მოედო თავების ჭრას ამიერიდან,
ურვის წილ ახლა ლხენას უნდა მიეცეს ყველა.

ა ლ ტ ო უ მ ი

მაშ ტაძრისაკენ გავეშუროთ ყველანი ახლა,
იქ უცნობი ყრმა ვინაობას თავისას გვეტყვის
და მაშინვე წესს აღვასრულებთ.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (წინ გადაუდგება)

მადროვეთ, მამა!

ცოტა ხნით ვადა გამიგრძელებთ.

ა ლ ტ ო უ მ ი

არ შეიძლება!

მე გადავწყვიტე. უმადურო, სასტიკო შეილო!
ისეც კარგა ხანს ვასრულებდი სურვილებს შენსას,
ჩემს სატანჯველად, საწამებლად და შესარცხვენად.
გამოგიტანეს განაჩენი; ის დაწერილი
არის იმ მრავალ მსხვერპლის სისხლით, რომელნიც შენი
გულისთვის ჯალათს გადავეცი მოსაკვდინებლად,
შენც აღასრულე შენი სიტყვა, თორემ მრისხანე
ფუ-სისა ვფიცავ...

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ჩაუვარდება ფეხებში)

შემიბრალე, ჩემო მშობელო!

ოღონდაც ერთი დღით მადროვე...

ა ლ ტ ო უ მ ი

არა, არც ერთით!
მაგის, მოსმენაც კი არა მსურს. წავიდეთ ჩქარა!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (მოთმინებიდან გამოსული)

დაე სამარედ გადამეჭკეს ტაძარი მაშინ!
არა, არა მსურს, არ გავხდები მეუღლე მისი,
არ შემიძლია. მირჩევნია ათასჯერ მოგვკდე,
ვიდრე ამ ზვიად აღამიანს დავემორჩილო.
მარტო ამისი გახსენებაც საშინლად მზარავს.

კ ა ლ ა ფ ი

ფეხზე აბრძანდით, უღმობელო ქალწულო, ურჩო!
ვის შეუძლია, გაუმაგრდეს თქვენს ცხარე ცრემლებს?
(ალტოუმს)

გთხოვთ, შეიბრალოთ, დიდო მეფევე, ასული თქვენის!
როგორცა ბრძანა, უბოძეთ მას ერთი დღის ვადა.
რა ბედნიერი ვიქნები მე, თუ ასე ვძულვარ!
მე იგი მიყვარს ისე ძლიერ, ეგოდენ ნაზად,
რომ ვერ ავიტან მის წამებას, მის მწუხარებას.
თუკი ამგვარი ერთგულებით აღსავსე გრძნობამ
ვერ ავიღელვა, ვერ მოგიღბო სასტიკი გული,
მაშ იზეიმე, უღმობელო, და გიხაროდეს:
ნაძალადევად შენი ქმრობა არც ძალმიძს, არც მსურს.
ერთხელ მაინც რომ ჩაგეხედა ჩემს მტკივან გულში,
მწამს, სიბრალული შეგიბყრობდა, შემიცოდებდი.
მაშ შენ გწყურია ჩემი სისხლი? კვლავ განაახლეთ
ჩემი გამოცდა, მბრძანებელო, სიკვდილი უფრო
სასურველია, აღარა მსურს სიცოცხლე უკვე!

ა ლ ტ ო უ მ ი

არა! გადაწყდა! გავეშუროთ ტაძრისკენ ახლავ!
არავითარი სხვა გამოცდა!.. ბედშავო ყრპაო!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (გამძვინვარებული)

მაშ ტაძრისაკენ?.. დე აღსრულდეს სურვილი თქვენი,
მაგრამ, იცოდეთ, თავის მოკვლას იქაც შევიძლებ.
(ხანჯალს იძრობს და წასვლას დააპირებს.)

კ ა ლ ა ფ ი

თავის მოკვლასო? ეს რა მესმის, ციურნო ძალნო!
არა, სანამ ეს მოხდებოდეს, მისმინეთ, მეფევე!
გთხოვთ, კიდევ ერთი მოწყალება მოიღოთ ჩემზე.
მინდა მეორედ წარმოვუდგე თქვენს დივანხანას.
ახლა მე მივცემ ასულს თქვენსას ერთ გამოცანას:
ვისი შვილია და რა ჰქვია იმ ბატონიშვილს,
ლუკმაპურისთვის, ვით მეკურტნე, ტვირთს რომ ზიდავდა,
და ბოლოს, როცა მიაღწია სასურველ მიზანს,
კვლავ უბედურად დატრიალდა იმისი საქმე.
— გულქვა არსებავ! ხვალ თუ მეტყვით თქვენ მათ სახელებს,
ძალგიძთ მაშინვე თავი მომჭრათ ჯალათის ცულით!
და თუ ვერ მიხვდით, გევედრებით, ბოლო მოუღოთ
ჩემს მწუხარებას, მიბოძოთ ეგ ძვირფასი ხელი!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მე თანახმა ვარ, უფლისწულო! თუ ვერ ამოვხსენ,
თქვენი ვიქნები.

ზ ე ლ ი მ ა (თავისთვის)

ნუთუ შიშით კვლავ უნდა ვთრთოდე?

ა დ ე ლ მ ა

მე კვლავ იმედი დამებადა.

ა ლ ტ ო უ მ ი

არ გეთანხმებით.

უნდა ბოლომდე აღვასრულო ჩვენი კანონი.

იგი შენია, შენ გეკუთვნის.

კ ა ლ ა ფ ი

დიდო ხელმწიფევი,

თუ ჩემთვის მცირე სიკეთე გსურთ და პატივსა მცემთ,

თქვენი ასულის სიცოცხლეს თუ აფასებთ დიდად,

გთხოვთ, შეისმინოთ ჩემი თხოვნა, ვედრება ჩემი.

ღმერთთა შეწვევით, მოვახერხებ მის ზვიად სულში

მალე დავაცხრო ჩემი სისხლის წყურვილი მძლავრი.

თუ ჰკვიანია, იგი ახსნის ჩემს გამოცანას.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (თავისთვის)

ღამცინის კიდევ. ჭიუტობას ჩემთანა ბედავს.

ა ლ ტ ო უ მ ი (კალაფს)

უჭკუო ყრმაო, არც კი იცი, რასა მთხოვა მაგით,

არ იცი, რარიგ ჰკვიანია პრინცესა ჩვენი.

ნუ ფიქრობთ, იყ.ის საიდუმლო ისეთი ქვეყნად,

რომ ვერ განსჭვრიტოს, ვერ გაიგოს მისმა გონებამ.

მაგრამ ვასრულებ სე თქვენს თხოვნას. ხვალ დივანის წინ

დაე გვითხრას მან სახელები, რაკი არა სურს

თქვენი ცოლობა. მაგრამ ახალ მსხვერპლს არ გავიღებთ.

მან თუ ამოხსნა გამოცანა, მაშინ დასტოვებ

ამ ჩვენს ქვეყანას. კმარა, სისხლი რაც დაიღვარა.

ახლა კი, პრინციო. გამომყევით!.. უჭკუო ყრმაო,

რად აიტკივეთ ძალად თავი აუტკივარი?

(ყვლავ გაისმის მარშის ხმა. ალტოუმი გადის პრინცის, პანტალონის, ტარ-

ტალიას, სწავლულებისა და საპატიო ყარაულის თანხლებით იმავე კარით,

საიდანაც შემოვიდა. ტურანდოტი, ადელმა, ზელიმა, მხევალნი და ტრუ-

ფალდინი თუიანთი საჭურისებით გადიან მეორე კარით.)

მოქმედება მესამე

ოთახი სერალში

გამოსვლა პირველი

ა დ ე ლ მ ა (მარტო)

ახლა თუ არა. ამ ბორკილებს ვერ მოვიცილებ.

ხუთი წელია მძლავრ სიძულვილს ვატარებ გულით

და თვალთმაქცური ერთგულებით ვეპყრობი იმ ქალს,

ვინაც მომიკლა ახალგაზრდა ძმა, სანუკვარი.

ვინც ამოწყვიტა. ვინაც მოსპო მთლად ჩემი მოდგმა

და თავის მონად. თავის მხეველად გადამაქცია.

ვით მის ძარღვებში, ჩემსაშიც ჩქეფს მეფური სისხლი,

მეც ტანტისათვის ვიყავ მისებრ დაბადებული.

აწ კი მას უნდა ვემსახურო. მუხლთ მოვიყარო

მის წინ, ვინაც მთლად ამოწყვიტა ოჯახი ჩემი

და ვინც მიზეზი გახდა ჩემი უბედურების.

ვეღარ მოვითმენ ამ საზიზღარ ძალმომრეობას,

გამომილია ღონე უკვე ამ თვალთმაქცობამ.

ამდენი ხანი რომ ვატარებ უმძიმეს ტვირთად.

ღრო დადგა ახლა, თავისუფლად ამოვისუნთქო

და მე გზა ხსნისა სიყვარულმა უნდა მიჩვენოს.

გამოვიყენებ ჩემს ყოველგვარ ხელოვნებასა.

ან გამოვიცნობ, მივხვდები მის საიდუმლოსა,

ან ცბიერი გზით ვაიძულებ, გაიქცეს იგი.

არ უნდა გახდეს იგი შენი, შე საზიზღარო!

მე აღმოგიჩენ, მე გაგიწევ ამ დახმარებას,

რადგან სამსახურს ჩემივე თავს გავუწევ ამათ.
მაშინ დაცხრება ჩემი სული შურისძიებით;
გულს მთლად დაგიფლეთ, წავაქეზებ შენს სიამაყეს.
მშვენივრად ვხედავ, კარგად ვამჩნევ, რომ იგი გიყვარს,
მაგრამ ვერ ბედავ, გამოუტყდე შენივე თავსა.
უნდა უარპყო, უკუაგდო შენ იგი ზიზლით,
რომ შეირჩინო სასაცილო დიდება ამით,
მაგრამ დარჩება ეს ისარი შენს გულში მარად,
ამგვარ კრილობებს განკურნება არ უწერია.
— შენ შეიყვარე და სიმშვიდით დაჰკარგე უკვე!
(სცენის სიღრმეში გამოჩნდება ტურანდოტი, იგი დაჰყარდნობია ზელიმას,

რომელიც თავისი დედოფლის დამშვიდებას ცდილობს.)
ის აქეთ მოდის, სირცხვილითა და მრისხანებით
ლონემიხდელი, მოქანცული სიამაყეს და
სიყვარულს შორის გამართული სასტიკი ბრძოლით.
რარიგად ვტყბები ტურანდოტის სულიერ ტანჯვით!
— უკვე გამოჩნდა... მოვუსმინოთ, რას იტყვის იგი!

გამოცვლა მეორე

შემოდინ. ტურანდოტი და ზელიმა საუბრით. ადელმა, დასაწყისში მათგან შეუშინეველი.

ტურანდოტი

მისხენ, ზელიმა, დამეხმარე, მირჩიე რამე!
მთელი დივანის წინ დავმარცხდი და ასე შევრცხვი!
ვით ავიტანო, მე ამაზე ფიქრიც კი მზარავს.

ზელიმა

თუ შეიძლება ქვეყნად მოხდეს ასეთი რამე?
კეთილშობილი უფლისწული, რომელსაც ასე
ძლიერ უყვარხართ და ვინც არის ნამდვილად ღირსი
სიყვარულისა, იმსახურებს თქვენს მარტოოდენ
ზიზლს და სიძულვილს, დედოფალო...

ტურანდოტი

ზიზლს და სიძულვილს?

(უცებ გაანსენდება)

— დიახ, მძულს მართლა, მეზიზლება ის მე. საშინლად,
მან დივანის წინ გამაწილა და თავი მომჭრა.
ყველა მხარეში გაიგებენ შერცხვენას ჩემსას
და სასაცილოდ ამიგდებენ ამ მარცხის გამო.
ზვალ, სისხამ დილით მამაჩემი მოიწვევს დივანს
და თუ ვერ ავხსენ პრინცის მიერ დასმული კითხვა,
უნდა მაშინვე გამაყოლონ უფლისწულს ცოლად.
„ვისი შვილია და რა ჰქვია იმ ბატონიშვილს,
ლუკმაპურისთვის, ვით მეკუთრნე, ტვირთს რომ ზიდავდა
და ბოლოს, როცა მიაღწია სასურველ მიზანს,
კვლავ უბედურად დატრიალდა იმისი საქმე“.
ეს უფლისწული თვითონ არის, აშკარად ვხედავ,
მაგრამ მითხარი, ვით გავიგო სახელი მისი
და ან რა ჰქვია პრინცის მამას, როცა არავინ
არ იცნობს მას აქ და მეფემაც უფლება მისცა,
თავისი გვარი და სახელი არ ეთქვა ჩვენთვის?
ძალზე შემეკრთალი, დაბნეული, შეშინებული.
ვიყავი იმ წუთს, რომ დავთანხმდი ამ პირობაზე.
მინდოდა მხოლოდ დრო მომეგო, მაგრამ ვით ავხსნა
ახლა მე მისი გამოცანა, მასწავლე, მითხარ!
რაიმე კვალს რომ წავწყდომოდით!..

ზელიმა

მაშინ მკითხავენს

უნდა მივმართოთ, დედოფალო.

ტურანდოტი

დამცინი კიდევ?

აი, სადამდე არ მივიდა დღეს ჩემი საქმე!

ზ ე ლ ი მ ა

ერთი მიბრძანეთ, რად გვჭირდება აქ სხვისი შველა?
გთხოვთ, გაიხსენოთ თქვენ წინ მდგარი ლამაზი პრინცი!
გრძნობის ამწლელი იყო მისი გულწრფელი თხოვნა!
მთლად დაივიწყა საკუთარი დარდი და ტანჯვა,
როდესაც ყაენს, დამხობილი მის ფერხთით, მტვერში,
თქვენს გამო ასე დაჟინებით ევედრებოდა,
ღიას, თქვენს გამო, თუმცა ასე შეუბრალებლად:
ასე ულმობლად მოეპყარი დივანხანაში,
და ხელმეორედ ჩააგდო მან სასტიკ საფრთხეში
თვისი სიცოცხლე. ერთხელაც ძლივს გადარჩენილი,
თქვენი სურვილის, თქვენი ყინის ასასრულებლად.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ზურგს შეაქცევს)

ჩუმად, ამაზე არა სთქვა რა.

ზ ე ლ ი მ ა

სახეს მარიდებთ!

თქვენ უკვე გული აგიძგერდათ! ნუ მალავთ ამას.
ღიას, ნამდვილად! თქვენს თვალეში ცრემლი ციმციმებს...
ნაზი გრძნობისა ნუ გრცხვენიათ! ჯერ არასოდეს
არ მინახავხართ. დედოფალო, ასე ლამაზი,
დროა დანებდეთ! უფლისწული...

(ადელმა მზადაა წინ გამოვიდეს.)

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

კრინტი არ დასძრა

იმის შესახებ. მეფის ძეც ხომ მამაკაცია
და მძულს, რადგანაც უნდა მძულდეს, ვით მამაკაცი.
ყოველი კაცი ცბიერია და მოლაღატე.

მას მარტოდენ თავის თავი უყვარს ამქვეყნად
და მამაკაცთა დაუნდობელ, ვერაგ მოდგმაზე
ჩვენს ერთგულებას, თავგანწირვას ამაოდ ვხარჯავთ.
ვიდრე ცდილობენ ჩვენი გულის მონადირებას,
როგორც-მონები, მორჩილებენ ჩვენს ნება-სურვილს
და თუ ხელთ გვიგდეს, მტარვალებად გვევლინებიან.
მხოლოდ ბრმა ვნებას, სიამაყეს სამარცხვინოსა
თვლიან ისინი სიყვარულად, უნაზეს გრძნობად,
რისთვისაც თვითონ სიკვდილსაც კი არად აგდებენ.
წრფელი, ნამდვილი სიყვარული მხოლოდ ქალს ძალუძს.
— კმარა, გაჩუმდი! ხვალ მეფის ძემ თუ გაიმარჯვა,
მამინ თვით იგი შემაშინებს სიკვდილზე მეტად.
მთელი ქვეყანა, ასე ძლიერ რომ მეზიზღება,
მნახავს, თუ როგორ დაემორჩილდი დედაკაცის ხვედრს
და მკლავებს ჩემი მეუღლისას, ჩემი მიბრძანებლის!
არა, არასდროს ასე ძლიერ არ დავმდაბლდები!
— მისი საცოლე უნდა გავხდე? დე გამეთხაროს
სამარე უმალ, ვიდრე მე ქმრის მკლავებში მოვხვდე!
(ადელმა ისევ დაიმალება.)

ზ ე ლ ი მ ა

თქვენ გეძნელებათ, დედოფალო, აშკარად ვხედავ,
ღათრგუნოთ თქვენი სიამაყე და ხალხს ეჩვენოთ,
ვით დედაკაცი, როგორც ქალი ჩვეულებრივი.
მაგრამ, მითხარით სიყვარულის დიდებულ გრძნობას
ვით შეედრება წარმავალი, ფუჭი დიდება.
გამოტყდით, თქვენი დამარცხების საათმა დაჰკრა!
ძირს. სიამაყე! თქვენზე ძლიერს დაემორჩილეთ!
თქვენ არ გბულთ იგი, შეძლება მისი არ ძალგიძთ.
დაემორჩილეთ საყვარელ კაცს და მერე დაე
მთელი ქვეყანა იცინოდეს ბედნიერ წყვილზე!

ა დ ე ლ მ ა

(ყურს უგდებს, ნელ-ნელა გამოდის და მიდის მათთან)
 ვინაც მდაბიო ქალად არის დაბადებული,
 როგორც ზელიმა, მას შეჰფერის ასე მსჯელობა.
 მეფის ასული კი მეფურად იფიქრებს, განსჯის.
 — გთხოვ, მომიტევე, ზელიმა! შენ არ ძალგიძს ჩასწვდე
 მეფის ასულის გრძნობებს, ვინაც დგას ასე მაღლა,
 როგორაც ჩვენი დედოფალი; ხალხის თვალში რომ
 მარცხი აგემოს ვილაც უცხომ, გადამთიელმა,
 იქნება მისი საშინელი განადგურება.
 ახლაც კი ვხედავ იმ ზეინს და ზვიად დაცინვას,
 რომელმაც ეგრე გააბრწყინა მამაკაცთ მზერა,
 როდესაც პრინცმა გამოიცილა ასე ადვილად
 გამოცანები, მიცემული დედოფლის მიერ.
 ო, ნეტავ მიწა გამსკდომოდა და ჩავეტანე,
 ისე ვიყავი შერცხვენილი, განრისხებული.
 მე მიყვარს ჩემი მბრძანებელი, დიდება მისი.
 იგი, ვინც ასე დასცინოდა ყველა მამაკაცს,
 ერთი მათგანის ცოლი გახდეს?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ნულარ მიწამლავ

ვამწარებულ სულს.

ზ ე ლ ი მ ა (დაცინვით)

ო, რა დიდი უბედურება

არის ქმრის შერთვა!

ა დ ე ლ მ ა

ჩუმად, კმარა, ნურაფერს იტყვი.

კეთილშობილ გულს, შენ არ იცი, რა შეურაცხყოფს.
 პირფერობა და სიცრუის თქმა არ ძალგიძს, რადგან,
 აქ უთქმელობა სიმართლისა და შებრალება
 მიუტევებელ სისასტიკედ მიმაჩნია მე.
 ძნელი როდია ქალისათვის, კაცს გაჰყვეს ცოლად
 და გაიხადოს ის მბრძანებლად, მაგრამ ჩვენ მაინც
 თავს მხოლოდ იმით ვინუგეშებთ, რომ ჩვენ თვითონვე
 ვახდენთ არჩევანს, რათა შემდგომ ქმრის სულგრძელობამ
 დათრგუნოს მისი სიამაყე მამაკაცური.
 მაგრამ დედოფალს სულ სხვაგვარი ხვედრი მოელის,
 ის ხომ თვითონვე დაიმძიმა თავისი ქცევით!
 მეფის ძე არა მის სინაზეს და მოწყალებას,
 არამედ მხოლოდ საკუთარ თავს, თავის გონებას
 დაუმაღლის ამ გამარჯვებას; როდესაც იგი
 დაეუფლება ჩვენს დედოფალს, ვით თავის ნადავლს,
 პატივს სცემს კიდევ მეფის ასულს და სულგრძელობას
 გამოიჩენს კი იმის მიმართ, ვინც აიძულა
 ბატონიშვილი, სიცოცხლისთვის ებრძოლა ასე?
 ნუთუ პრინცი იმ უფლებას არ გამოიყენებს,
 რომელსაც იგი საკუთარ თავს უმაღლის მხოლოდ?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ძლიერ აღელვებული)

თუ ვერ შევიტყვე სახელები, მაშინვე ხანჭლით
გულს გავიგმირავ წმინდა ტაძრის წიაღსა შინა.

ა დ ე ლ მ ა

ნუ მიეცემით, მბრძანებელო, სასოწარკვეთას!
 გამხნევდით, გული გაიმაგრეთ! მათს გასაგებად
 ყველაფერსა ვცდით, დედოფალო: ხერხსაც, ღონესაც.

ზ ე ლ ი მ ა

კეთილი. რაკი ჩემზე მეტი ადელმას ესმის

და თქვენი ასე ერთგულია, როგორც თვით ამბობს,
გვირჩიოს რამე, დაგვეხმაროს.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ჩემო ადელმა!

ჩემო ძვირფასო მეგობარო, მირჩიე რამე!
პრინცს მე არ ვიცნობ, არც ის ვიცი, სადაურია,
როგორ გავიგო, რა ჰქვია მას, ან მის მამასა?

ა დ ე ლ მ ა (ჩაფიქრდება)

მოიცა... მგონი, მეფის ძემ სთქვა, რომ ამ ქალაქში
ცხოვრობსო ერთი მოქალაქე, ჩემი ნაცნობი.
შნდა ვიპოვოთ ჩვენ ის კაცი აუცილებლად,
თუნდაც პეკინის მთლად შემოვლა მოგვიხდეს დღესვე.
ამ საქმისათვის ნუ დაეზოგავთ განძსა და ოქროს.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

წაიღეთ ჩემგან ოქროცა და ძვირფასი ქვებიც,
არ დავინანებ, დიდ რაიმედ არ მიღირს განძი,
ოღონდ ხვალამდე უფლისწულის სახელი მამცნეთ.

ზ ე ლ ი მ ა

მაშ რა ვიღონოთ? რით დავიწყოთ? თუ აშნაირი
საშუალებით გამოვიცნობთ იმათს სახელებს,
ვით გავამხილოთ, რომ შევძელით ეს მოსყიდვის გზით
და არა ჩვენი გონებისა და ნიჭის ძალით?

ა დ ე ლ მ ა

იქნებ ზელიმამ გვიღალატოს და დაგვასმინოს?

ზ ე ლ ი მ ა

ეგ მეტისმეტი არის უკვე... ჩემო პრინცესა,
დაზოგეთ თქვენი ოქროცა და ძვირფასი ქვებიც!
მე არ გითხარით, რადგან კიდეც იმედი მქონდა,
რომ თქვენი გული სიყვარულით აძგერდებოდა
და ინებებდით, აგერჩიათ მეუღლედ ეს ყრმა,
ყველაზე კარგი, ღირსეული უფლისწულთ შორის,
რომელიც თვითონ თქვენაც არ გძულთ, მაგრამ რაკი ეს
აღარ ინებეთ და ისევ თქვენს სიტყვაზე დგებართ,
ვემორჩილები მონა ქალის მოვალეობას.

— დღეს დედაჩემმა მინახულა. სკირინა ძალზე
აღტაცებული იყო, რადგან შეეტყო თურმე,
ხელმწიფის შეილმა ამოხსნაო გამოცანები,
მაგრამ მან ის კი არ იცოდა, რაც შემდეგ მოხდა.
მან მითხრა, რომ პრინცს ღამე ჩვენთან გაუთევია,
რომ მის ქმარს, ჰასანს, იგი კარგად სცნობია თურმე
და პატივსა სცემს, ვით მეგობარს და თავის ბატონს.
პრინცის სახელი კი ვერ მითხრა, როდესაც ვკითხე,
არც თვითონ იცის, არ უთქვია მეუღლეს მისთვის,
არ ამხელს ცოლთან უფლისწულის გვარსა და სახელს;
დედას კი მაინც იმედი აქვს, გაიგოს ბოლოს.

— ახლა მიბრძანეთ, ვიმსახურებ თუ არა მართლა
ჩემი დედოფლის სიყვარულსა და ერთგულებას,
ან თუ შემფერის შეურაცხმეონ ამგვარი ეჭვით?
(შეურაცხყოფილი გადის.)

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ცდილობს დაეწიოს)

დარჩი, ზელიმა! შეურაცხგყვეს? ნუ წახვალ, დარჩი
გთხოვ, მიუტევო შენს მეგობარს!

ა დ ე ლ მ ა (დედოფალს უკან აბრუნებს)

დაე წავიდეს!

ზელიმან უკვე დაგვაყენა საჭირო კვალზე;
ახლა ჩვენ სწრაფი, გონივრული მოქცევა გვმართებს.
იმის ფიქრი კი სისულელე იქნება მხოლოდ,
რომ ჩვენ ჰასანი საიდუმლოს გაგვიმხელს ნებით,
როცა მას ამის მნიშვნელობა მშვენივრად ესმის.
უნდა ნივმართოთ სიციბიერეს და თუკი ესეც
ვერას გვიშველის, მაშინ ძალას გამოვიყენებთ,
რომ საიდუმლო გაგვიმჟღავნოს. უნდა ავჩქარდეთ,
ტყუილუბრალოდ ერთი წუთიც არ დაგვეკარგოს,
ვიღრე ჰასანს არ გაუგია, არ დაგვსხლტომია
იგი ხელიდან, გთხოვთ, სერალში მოაყვანინოთ.
თქვენი მონები სად არიან?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ყელზე ჩამოეკიდება)

მე თანახმა ვარ.

როგორც შენ გნებავს, მეგობარო, დე მოხდეს ისე.
ოღონდ მან ჩემზე გამარჯვება ვერ იზეიმოს.
(გაღის.)

ა დ ე ლ მ ა

ო, გამამხნევე, სიყვარულო! შენ გიხმობ ახლა,
უძლიერესო, ამქვეყნად რომ ყველაფერს ამსხვრევ!
მაშ მეც მონობის ბორკილები დამამსხვრევიან!
დე გზა გამიხსნას ჩემივე მტრის ამპარტავნობამ!
შენ კი მიშველე, მოვატყუო სასტიკი მტერი,
და დავიბრუნო მეგობარი, დავიცხო გული.
(გაღის.)

მოედანი სასახლის კარიბჭესთან

კ ა ლ ა ფ ი და ბ ა რ ა კ ი შემოდინ საუბრით.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ მ ს ა მ ე

კ ა ლ ა ფ ი

რაკი შენს გარდა ამ ქალაქში არავინ მიცნობს,
ჩემო ერთგულო მეგობარო, რადგან აქედან
დაშორებული არის მრავალ ასეულ მილით
ჩემი სამეფო და რვა წელიც გავიდა უკვე
მასუკან. რაც ის წაგვართვეს და ჩვენაც ცოცხლებად
აღარ ვითვლებით, ძალგვიძს თავი უშიშრად ვიგრძნოთ.
ასეა, ბარაკ, უბედური ადამიანი
კაცთა ხსოვნიდან წაიშლება, გაჭრება მალე.

ბ ა რ ა კ ი

არა, უჭკუოდ მოიქეცით, ბატონიშვილო.
გთხოვთ, მომიტევეთ, უბედური ადამიანი
უნდა უფრთხოდეს შეუძლებელს სწორედ ამიტომ.
მუნჯი ქვებიც კი ზოგჯერ ენას ამოიდგამენ
და ეს კედლებიც ყურს დასცქვეტენ, რომ შემდეგ გაგვცენ.
არ შემიძლია, დამშვიდებას ვერ მივეცემი!
ბედმა წყალობით გაგიღიმათ, ლამაზი ქალი
სელთ ჩაგივარდათ ასე უცებ, მოულოდნელად,
და მასთან ერთად იმპერია უზარმაზარი,
მაგრამ დაჰკარგეთ ყველაფერი, დედაკაცური
სისუსტისა და გულჩვილობის წყალობით მხოლოდ.

კ ა ლ ა ფ ი

შენ რომ გენახა მისი ტანჯვა, წუხილი, ცრემლი!

ბ ა რ ა კ ი

ბერლში დარჩენილ უნუგეშო მშობლების ცრემლზე
და მათს ტანჯვაზე უფრო მეტი უნდა გეზრუნათ,
ვიღრე ვილაცა დედაკაცის ცრემლთა ფრქვევაზე.

ქ ა ლ ა ფ ი

აგრე ნუ ჰკილავ სატრფოს ჩემსას, მზადა ვარ მისთვის
სუყველაფერი გავაკეთო, იქნება ჩემმა
დიდსულოვნებამ იმოქმედოს და მის გულშიაც
ფესვი გაიდგას, გაიღვიძოს მადლიერებამ.

ბ ა რ ა კ ი

ამ გველის გულში გაიღვიძებს მადლიერება?
მაგის იმედი ნუ გექნებათ.

ქ ა ლ ა ფ ი

ვერ დამისლტება
იგი ხელიდან, როგორ ახსნის ჩემს გამოცანას?
მართალს არ ვამბობ? ბარაკ, შენ ხომ არ მიდალატებ?
იქნება ჩუმად გაუმხილე ჩემი სახელი
დედაკაცს შენსას?

ბ ა რ ა კ ი

ერთი სიტყვაც არ მიტყვამს მისთვის.
ვიცი, თუ როგორ აღვასრულო ნათქვამი თქვენი,
მაგრამ გულს ცუდი წინაგრძნობა აწუხებს მაინც!

ბ ა მ ი რ ა ვ ლ ა მ ი ო ტ ხ ე

ი გ ი ვ ე ნ ი, პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი, ტ ა რ ტ ა ლ ი ა და ბ რ ი გ ე ლ ა
გ უ შ ა გ ე ბ ი თ.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ერთი უყურე, სად ყოფილა! დალახვროს ღმერთმა!
სად წამოსულხართ, უფლისწულო? აქ რას აკეთებთ?
(ბარაკს თვალს აავლ-ჩაავლებს.)

ეს ვილა არის? თქვენ საიდან გადაგეკიდათ?

ბ ა რ ა კ ი (თავისთვის)

ვაი ჩვენ! რაღა გვეშველება?

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

სთქვით, ეს ვინ არის?

ქ ა ლ ა ფ ი

ამ კაცს არ ვიცნობ. აქ მას მხოლოდ შემთხვევით შევხვდი
და რადგან მართო მომეწყინა, გავესაუბრე
ამ თქვენს ქალაქზე და აქაურ ადათ-წესებზე.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

ვერ მოქცეულხართ, პრინცი, კარგად. ძალზე მიმნდობი
და მიაშიტი ბრძანებულხართ ამ ცბიერ ხალხში.
ჰკუას კი არა, გულის ნათქვამს მიჰყვებით უფრო,
როგორც ამ დილით ეს დივანში მოიმოქმედეთ.
რა სისულელე დაგემართათ—ხელში ნაჭერი
ჩიტი როგორღა გაგიფრინდათ?

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

რაც იყო, იყო.
წარსულს ვერაფრით დავიბრუნებთ, ვანებოთ თავი.
თქვენ კარგად ამჩნევთ, უფლისწულო, რარიგ ღრმა წყალში
შეგიტოპიათ და გამცემნი გარტყიათ ირგვლივ.
თუ თვალი ოდნავ მოგაცილეთ და ჩამოგშორდით,
შოშიასავით გაგაბამენ მახეში წამსვე.
(ბარაკს)

შენ კი, დიდგულავ, სხვაგან სადმე წაილე ცხვირი.
ბატონიშვილო, გთხოვთ, ინებოთ შინ დაბრუნება.

ჯარისკაცებო, აბა აქეთ, პრინცს შემოერთყით!..
თქვენ კი, ბრიგელა, თქვენი ვალი გახსოვდეთ კარგად:
კართან გუშაგი დააყენეთ და უღარაჯეთ,
ვიდრე ხვალ დილით იგი დივანს წარუდგებოდეს,
რომ ახლოს არვინ გაეკაროს. ასე სურს მეფეს.
(კალაფს.)

გესმით? მას ძლიერ შეუყვარდით და ეშინია,
უბედურება რაიმე არ გადაგეყაროთ.
ხვალ თუ ვერ გახდით მისი სიძე, ძალიან ვშიშობ,
სამარისკენ არ წავასვენოთ მოხუცი მეფე...
ნუ განრისხდებით, ხელმწიფის ძევ, მაგრამ დღეს დილით
თქვენ სისულელე ჩაიდინეთ... ღვთის გულისათვის,
აწ მაინც ჭკუით მოიქეცით. არავის უთხრათ
თქვენი სახელი.

(ყურში უჩურჩულებს.)

მაგრამ თუკი მოხუც პანტალონს
თქვენს სახელს ყურში ჩასჩურჩულებთ, თუ ეტყვიან ჩუმად,
ო, ამას დიდად დაგიმადლებთ, ბატონიშვილო.
მაშ გახდით ღირსსა ამგვარ ნდობის?

კ ა ლ ა ფ ი

რაო, მოხუცო?
ასე ასრულებთ თქვენი დიდი მბრძანებლის ნათქვამს?

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ყოჩაღ, მეფის ძევ! მაშ წავიდეთ! გასწით, ბრიგელა!
ვერ გაიგონეთ? რას უდგენხართ გამტერებული?

ბ რ ი გ ე ლ ა

რა მოგივიდათ, დაამთავრეთ, ლაპარაკს მორჩით,
რომ მეც ახლავე შევუდგე ჩემს მოვალეობას.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

გახსოვდეთ, პრინცზე პასუხს აგებთ საკუთარ თავით.

ბ რ ი გ ე ლ ა

თქვენზე ნაკლებად, ბატონებო, არ მიყვარს თავი
და, მე მგონია, ზედმეტია ეგ გაფრთხილება.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

აჰ, რარიგ მინდა, რომ შევიტყო მისი სახელი!
დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ბატონიშვილო,
თუ ინებებთ და მეტყვიით სახელს, გულს დავიმარხავ.

კ ა ლ ა ფ ი

ტყუილად ცდილობთ, რომ რაიმე გაიგოთ ჩემგან.
ხვალ სახელს ჩემსას მთელ ქვეყანას შევატყობინებ.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

ყოჩაღ, მეფის ძევ! რაღას ვცდილობ, დასწყევლოს ღმერთმა!

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

აწ მაშ მშვიდობით, უფლისწულო!
(ბარაკს)

გასწი აქედან,

შე ოინბაზო, სასახლეში ტანტალის ნაცვლად
არ გირჩევნია რამე საქმეს მოჰკიდო ხელი?
გესმის თუ არა?

(გაღის.)

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა (ცერად გადახედავს ბარაკს)

ღიახ, ღიახ, მისი სიფათი
მაინც და მაინც არც მე მომწონს, ო სულაც არა.
ვირჩევ, მშვიდობით გაგვეცალო.

(მისდევს პანტალონს.)

ნება მიბოძეთ,
დავემორჩილო მას, რომელსაც ბრძანება ძალუძს.
ხომ არ ინებებთ, ხელმწიფის ძევ, შინ დაბრუნებას?

კ ა ლ ა ფ ი

სიამოვნებით წამოგყვებით.

(ბარაკს, ჩუმად)

აბა, ნახვამდის,
ჩემო ძვირფასო მეგობარო. ვისურვოთ უფრო
ბედნიერები შევხვედროდეთ ერთმანეთს სხვა დროს.

ბ ა რ ა კ ი

მონა-მორჩილი ვარ მე თქვენნი.

ბ რ ი გ ე ლ ა

აბა სასწრაფოდ,

ახლავე მორჩით მაგ ბოდიშს და ცერემონიას.
(კალაფი მისდევს ჯარისკაცებს, რომელნიც მას ირგვლივ შემოერთყვიან. გა-
მოდის თემური მოპირდაპირე მხრიდან, დაინახავს თუ არა გუშაგებით შე-
მორტყმულ კალაფს, საშინლად გაოცდება და შეშინდება.)

ბ ა რ ა კ ი (გაპყურებს მიშავალ კალაფს)

გფარავდეს ზეცა, ყრმავ უმანკოვ, დიდსულოვანო!
ბევრიც ეცალონ, ვერც ერთ სიტყვას ვერ დამტყუებენ.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ მ ხ უ თ ი ე

თ ე მ უ რ ი, ლარიბულად ჩაცმული მოხუცი. ბ ა რ ა კ ი

თ ე მ უ რ ი (შეშინებული თავისთვის)

ახა-ვაგლახ მე! ჩემი შვილი სალდათებს მიჰყავთ!
ალბათ სიკვდილით დასასჯელად. თბილისის მეფემ,
ჩანს, პეკინშიაც მიაგნო და იძია შური.
კალაფ! კალაფ!

ბ ა რ ა კ ი

(წინ შეხვდება და გულზე მახვილს დააბჯენს)

სსუ! ჩუმად, თორემ ახლავე მოგკლავ!
(პაუზა, ორივენი ერთმანეთს განციფრებულები უცქერიან. ამასობაში
გუშაგები თვალს მიეფარებიან.)

ვინ ხარ, მოხუცო, ერთი მითხარ, საიდან იცი
იმ ყრმის სახელი?

თ ე მ უ რ ი

ღმერთო ჩემო, რას ვხედავ ამას?
ბარაკ, შენა ხარ? აჰ, პეკინში? მაშ შენ გაჰყიდე
ჩემი კალაფი, ჩემი პირშო? უსირცხვო მონავ!
და ეგ მახვილი შენს მეფეზე აღმართე ახლა?

ბ ა რ ა კ ი

(თავზარდაცემული ძირს დაუშვებს მახვილს)
ო, ზეცის ძალნო! ჩემო მეფევ. ეს თქვენ ბრძანდებით?

თ ე მ უ რ ი

დიახ, ეს მე ვარ, უბედური შენი ხელმწიფე,
ყველამ გამყიდა და თვითონ შენც მიმუხთლე ახლა!
რალას აყოვნებ, შეიწირე ჩემი სიცოცხლე,
სიცოცხლე ახლა რალად მიღირს, როდესაც ჩემმა
უერთგულესმა კარისკაცმაც კი არ დამინდო
და ჩემი შვილი სასიკვდილოდ გამოიმეტა!

ბ ა რ ა კ ი

ოჰ, ღმერთო ჩემო! ჩემი ხანი, ჩემი ხელმწიფე!
ის არის, ისა! კიდევ კარგი, ვიცანი იგი!
(დაემხოზა მის ფერხთით.)

ამ მტვერში მწოლი, გატანჯული, დამდაბლებული!
აი, რის ნახვას შევესწარი, მაღალო ზეცავ!
შემინდეთ, მეფევ, ასე ძლიერ რომ გაგირისხდით!
მაგრამ აქამდე მიმიყვანა მე თქვენი შვილის
სიყვარულმა და შიშმა, ზრუნვამ მის სიცოცხლეზე.
თუ თქვენი შვილი ასე გიყვართ, აღარ წამოსცდეს
მისი სახელი, მბრძანებლო, ბაგეებს თქვენსას.
მეც აქ ჰასანი მქვია ახლა, არა ბარაკი...
ვაი ჩვენ, თუკი ამ ლაპარაკს ყურს უგდებს ვინმე!
მითხარით, ჩემი დედოფალი როგორ ბრძანდება..
ხომ ჩამოვალა ამ ქალაქში ის თქვენთან ერთად?

თ ე მ უ რ ი

ნურაფერს მკითხავ მის შესახებ, ძვირფასო ბარაკ!
ის ქალაქ ბერლში, ჩვენს საცოდავ თავშესაფარში,
გადაიყოლა შვილზე ჯავრმა და მწუხარებამ —
გარდაიცვალა ამ უღონო მკლავებზე მწოლი.

ბ ა რ ა კ ი

ჩემო საბრალო მბრძანებლო!

თ ე მ უ რ ი

გამოვიქეცი,
ვერ გავძელ ბერლში, მარტო ყოფნა ვერ ავიტანე.
სულ კითხვა-კითხვით მოვდიე კვალს ჩემი შვილისას,
ერთ ქალაქიდან მეორემდე, ქვეყნიდან ქვეყნად
და ბოლოს, შემდგომ დიდი ხანი ხეტიალისა,
ღმერთების ნებით, მოვალწიე მე ამ ქალაქში,
სადაც მაშინვე თვალი მოვკარ შეპყრობილ შვილსა,
ჯარისკაცებს რომ დასასჯელად მიჰყავდათ უკვე.

ბ ა რ ა კ ი

ნუ გეშინიათ, მბრძანებლო, ნუ სწუხართ შვილზე.
ვინ იცის, სანამ ხვალინდელი დღე დაღამდება,
იგი ყველაზე ბედნიერი შეიქმნეს ქვეყნად
და მასთან თქვენაც. ოღონდ მისი სახელი, მეფევ,
აგრეთვე თქვენი სახელიცა არ უნდა დასცდეს
ბაგეებს თქვენსას, არვის უთხრათ... დამიხსოვრეთ!
ახლა მე ჰასანს მეძახიან და არა ბარაკს.

თ ე მ უ რ ი

რა საიდუმლო არის ეგა, სთქვი, ამიხსენი!

ბ ა რ ა კ ი

არ შეიძლება აქ მაგაზე ვილაპარაკოთ!
ჩემსას წაგიყვანთ, გამომყევით. რას ვხედავ ამას?
(დაინახავს სასახლიდან გამოშულ სკირინას.)
ჩემი მეუღლე სერალიდან ბრუნდება! ვაგლახ!
აღმოგვაჩინეს! დავილუბეთ!

(სკირინას, გაცხარებით)

აქ რას დაეძებ?

საიდან მოხვალ, უბედურო? ხმა ამრიღე!

გამოსვლა მემძვსე

სკირინა და იგივენა.

სკირინა

საიდანა და სერალიდან, ქალთან ვიყავი!
როცა გავიგე გამარჯვება ჩვენი სტუმრისა,
აღარ ვიცოდი, რაღა მექნა, სიხარულისგან
შინ ვერ გავჩერდი, სასახლისკენ გავსწიე წამსვე,
კაცთამოძულე ჯადოქარი მსურდა მენახა,
როგორც საცოლეს რანაირად ეჭირა თავი.
ჩემი ზელიმაც ვინახულე და მასთან ერთად
ანაზე დიდად გავიხარეთ.

ბარაკი

მეც ეგ მეგონა.

ეჰ. დედაკაცო! დედაკაცო! ვერ გავიგია
სუყველაფერი, იმის მერე რა მოხდა კიდევ,
თუმც სულ იქ ბრუნავ, ვით კაჭკაჭი, ენაჭარტალა;
მსურდა მეპოვნე, გაფრთხილება მინდოდა შენი.
მაგრამ ამაოდ!.. მამაკაცის ჭკვიანურ რჩევას
მუდამ წინ უსწრებს სიტუტუცე დედაკაცისა...
ვინ იცის, რა არ წამოროშე გახარებულმა
და ისიც კი სთქვი: „ეგ უცნობი ხელმწიფის შვილი
ჩვენთანა ცხოვრობს, ვით სტუმარი; ჩემი მეუღლე
იცნობს მას და დიდ პატივს სცემსო“. — ასე არაა?
მართალი მითხარ, ხომ ასე სთქვი?

სკირინა

მერე რა უშავს?

ვთქვათ და ასე ვთქვი. რა იქნება ამითი ვითომ?

ბარაკი

არა, გამოტყდი! ხომ ასე სთქვი?

სკირინა

რატომაც არა?

დიახ, ვუთხარი. დასამალი რა მქონდა ნეტავ?
პრინცის სახელი ნებავდათ მათ შეეტყოთ ჩემგან
და მეც შევპირდი, გაიგებთ-თქო, არ დაგიმალაგ.

ბარაკი

ვაიმე! მაშ ხომ დავლუპულვართ! — ჭკვადამთხვეულო!
(თემურს)

ამ ადგილს უნდა გავეცალოთ! უნდა გავიქცეთ!

თემური

აწ მაინც მითხარ, გამიმხილე მე საიდუმლო.

ბარაკი

შორს პეკინიდან! არ დავკარგოთ არც ერთი წუთი!

(სცენის სიღრმეში გამოჩნდება ტრუფალდინი თავისი ზანგებით.)

ვაგლახ! მოდიან! წასვლა უკვე დავაგვიანეთ!

მე დამეძებენ ზანგები და საჭურისები

ტურანდოტისა... შე ტუტუცო, თავქარიანო,

რა სატანჯველში არ ჩავყვარა შენმა ენამა!

(ტრუფალდინი შეამჩნევს ბარაკს და საჭურისებს ანიშნებს, რომ

შეიპყრონ იგი.)

აწ მე გაქცევა აღარ ძალმიძს... შენ გაიქციე,
იხსენი თავი, ეს მოხუციც თან წაიყვანე!

თ ე მ უ რ ი

შითხარი, ჰასან!

ბ ა რ ა კ ი.

გაიქეცით! ნულარ კამათობთ!

აღმომჩინეს! თქვენი ენა დაჯ დადუმდეს
როგორც სამარე! არ წამოსცდეს თქვენი სახელი
და არც იმისა, ვით გითხარით, ბაგეებს თქვენსას.
— შენ კი, ბედშავო. რაკი ასეთ უბედურებას
გადავეყარეთ შენი ენის გამოისობით,
კარგს იზამ, თუკი ახლავ წახვალ: და მალე
არა შენს სახლში, არამედ სხვა ვინმეს ბინაში!
ეს მოხუციც იქ გადამალე ხვალ შუადღემდე...
ნულარ აყუნებთ!.

ს კ ი რ ი ნ ა

მაშ ამის მეტს არაფერს მეტყვი?

თ ე მ უ რ ი

შენც ჩვენთან ერთად არ წამოხვალ?

ბ ა რ ა კ ი

წადით! თქვენ მაინც
იხსენით თავი! რაც მომივა, დე მომივიდეს!

ს კ ი რ ი ნ ა

შითხარი, ჰასან, რაში შეეცდი, რა დავაშავე?

თ ე მ უ რ ი

ამიხსენ მეც ეს გამოცანა.

ბ ა რ ა კ ი (გაცხარებით)

რარიგ მაწამებთ!

ღმერთებს გაფიცებთ, ახლავ წადით, ნულარას მკითხავთ!
აი, ისინიც შემოგვერტყნენ, დაგაგვიანდათ —
ამათ არის ყოველგვარი გაქცევა ახლა.
მოხუცო კაცო, სახელები არ გასთქვა ოლონდ
და შეიძლება ყველაფერი დასრულდეს კარგად!

ნ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ე ზ ვ ი დ ე

ი გ ი ვ ე ნ ი, ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი, საჭურისების თანხლებით.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

(ყველა გასასვლელთან საჭურისებს დააყენებს. თვითონ კი მივარდება
ბარაკს და მკერდზე ხანჯალს მიიბჯენს)
გაჩერდით, თორემ გაგათავებთ! არ დასძრათ კრინტი!
ვინც გაინძრევა, უეჭველი სიკვდილი ელის.

ს კ ი რ ი ნ ა

უი ჩვენს თავსა!

ბ ა რ ა კ ი

კარგად ვიცო, რომ ჰასანს ეძებთ.
აი, აქა ვარ, წამიყვანეთ.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

ჩუმაღ! ნუ ჰყვირით!
დღედი წყალობა და პატივი მოგელით, ჰასან!

ბ ა რ ა კ ი

ღიას, მომელის! სერალში გასურთ წაყვანა ჩემი.
მაშ რაღას უცდით, წამიყვანეთ.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

წყნარად, დამშვიდდით
ნუთუ ვერა გრძნობთ, რა წყალობა მოგელით ახლა!
ბედნიერი ხართ, ბედნიერი! ჰარამხანაში,
სერალში ჩვენი დედოფლისა, ღიას სერალში,
სადაც ბუზიც ვერ შეფრინდება, თუ არ დავრწმუნდით,
რომ ის ნამდვილად მდებრობითი სქესისა არის.
და თუ მამალი აღმოჩნდება, უწყალოდ დავსჯით.
ეგ ბერიკაცი ვინლა არის?

ბ ა რ ა კ ი

ვიღაცა გლახა,
შე მას არ ვიცნობ... მაშ წავიდეთ, ნულარ ვაყოვნებთ.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი

(დამცინავად ათვლიერებს თემურს)

ერთი მოიცა... შენ ამბობ, რომ გლახაკიაო...
— ჩვენ შეგვიძლია სულგრძელობა მაგის მიმართაც
გამოვიჩინოთ და სერალში თან წავიყვანოთ.
(შეამჩნევს სკირინას.)

— ეს დედაკაცი ვინლა არის?

ბ ა რ ა კ ი

რაღას აყოვნებ?
ხომ კარვად ვიცი, რარიგ გელის მეფის ასული.
მოეშვი საწყალ ბერიკაცსა. მაგ დედაკაცსაც
პირველად ვხედავ, არასოდეს არ შემხვედრია,
არც ვიცნობ.

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი (გულმოსული)

არა? მაშ პირველად ხედავ ამ ქალსა?
ო, უსირცხვილო მატყუარავ!.. განა არ ვიცი,
რომ შენი ცოლი და ზელიმას დედაა იგი?
მე ხომ სერალში ასჯერ მაინც მინახავს, როცა
მას თავის ქალთან თეთრეული მოჰქონდა ხოლმე.
(დამცინავი მედიდურობით საქუხრისებს)

აბა, მონებო, ყურად იღეთ ბრძანება ჩემი!
დააბატიმრეთ სამივენი, წამოიყვანეთ;
ფხიზლად ადევნეთ თვალი, გესმით, რომ მათ ვერავენ
გაესაუბროს და, როდესაც ღამე მოაწევს,
მყისვე სერალში მოიყვანეთ სამივე ერთად!

თ ე მ უ რ ი

ოჰ, ღმერთო ჩემო! რა მომელის!

ს კ ი რ ი ნ ა

არა მესმის რა.

ბ ა რ ა კ ი (თემურს)

რა მოგელის შენ, ბერიკაცო, ან მე რა მელის?
ყოველგვარ ტანჯვას გადავიტან. შენც გაუძელი!
არ დაგავიწყდეს, რაცა გთხოვე, რაც უნდ შეგემთხვეს:
გტანჯონ, გაწამონ, — არა სთქვა რა, იყავი ჩუმად!
— აი, სულელო დედაკაცო, რაც შენ გინდოდა.

ს კ ი რ ი ნ ა

ღმერთო, გვიშველე!

ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ი (ზანგებს)

შეიპყარით! წამოიყვანეთ!
(გაღიან.)

მოქმედება ამოთხე

სვეტებიანი წინა ეზო

შუა ადგილას მაგიდაზე დგას ოქროთი სავსე
ლანგარი

გამოსვლა პირველი

ტურანდოტი. ზელიმა. სკირინა. თემური. ბარაკი.
(ბარაკი და თემური დგანან სხვადასხვა სვეტებთან ერთმანეთის პირდაპირ,
ირვლივ საჭურისები შემორტყმიან, ხელში შიშველი ხმლებითა და ხანჯ-
ლებით. ერთ მხარეს დგანან ზელიმა და სკირინა, ცრემლმორეულები, მეორე
მხარეს კი დგას ტურანდოტი მრისხანე, მუქარის გამომხატველი სახით.)

ტურანდოტი

ჯერ კიდევ დრო გაქვთ. თავს ვიმცირებ ამგვარი თხოვნით.
აი, შეხედეთ, თქვენი არის ეს ოქროს გროვა,
თუ უცნობი ყრმის წარმოშობას და სახელს მეტყვიით.
მაგრამ თუ ასე დადუმდებით, იცოდეთ, წამსვე
გულს გაგიგმირავთ ეს ხანჯლები შეუბრალებლად.
ჰეი, მონებო! მოემზადეთ!
(საჭურისები ხანჯლებს მოუღერებენ ბარაკსა და თემურს.)

ბარაკი (სკირინას)

ხომ ხედავ ახლა,

შენმა ლაყბობამ, დედაკაცო, საღ მიგვიყვანა.

— თავს დამატეხეთ თქვენი რისხვა, მეფის ასულო!
რა ტანჯვაც უნდა მოიგონოთ, ვერ შემაშინებთ,
სიკვდილისათვის მზად გაწლავართ. — აბა, მონებო!
ტირანი ქალის მძვინვარების ბრმა იარაღნო,
თქვენი მრისხანე მახვილები მომართეთ აქეთ,
დამცხეთ, მომკალით, ასო-ასოდ ამკუწეთ ხანჯლით.
— მან მართალი სთქვა, მე ვიცნობ პრინცს და მამამისსაც,
ვიცი ორივეს სახელი მე, მაგრამ რაც უნდა
მტანჯოთ, მაწამოთ, მათს სახელებს ვერ მათქმევინებთ.
ვერც მაგ ოქროთი მომისყიდით, ეგ განძი ჩემთვის
მხოლოდ მტვერია უმნიშვნელო! ჩემო მეუღლე,
ნუ მიეცემა მწუხარებას ჩემი გულისთვის,
ამ მოხუცისთვის შეინახე ცრემლები შენი.
მისთვის მოალბე ეს ქვა გული, რომ ამით იხსნა
ეს კაცი, რადგან მთელი მისი დანაშაული
მხოლოდ ის არის, რომ ის ჩემი მეგობარია.

სკირინა (ტურანდოტს მუდარით)

ოჰ, შეგვიბრალეთ, დედოფალო!

თემური

ნუ შესწუხდებ
ვიღაც უძლური მოხუცისთვის, ვისაც ღმერთები
რისხვით სდევნიან, რომლისთვისაც სიკვდილი ხსნაა,
ხოლო სიცოცხლე ტანჯვა არის აუტანელი.
მინდა დაგიხსნა, მეგობარო, და ისე მოგკვდე!
მაშ იცოდე, შე ულმობელო!..

ბარაკი (შეაწყვეტინებს)

ღმერთებს გაფიცებთ,
მისი სახელი არ წამოსცდეს ბაგეებს თქვენსას!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ცნობისმოყვარეობით)

იცნობ იმ ჭაბუკს, ბერიკაცო?

თ ე მ უ რ ი

მე იმას ვიცნობ?

ეგ რა კითხვაა, ულმობელო?! ერთი მითხარი, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, რატომ არ ძალმიძს მისი სახელი გავამხილო?

ბ ა რ ა კ ი

თუ მას წარმოსთქვამთ, დალუბავთ იმას და ამით ჩვენც დავიღუპებით.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მოხუცო, მას სურს შეგაშინოს, ნუ გეშინია! აქეთ, მონებო, ეს თავხედი დასაჯეთ მკაცრად! (საჭურისები გარს შემოერთყმიან ბარაკს.)

ს კ ი რ ი ნ ა

ოი, ღმერთებო, დაგვეხმარეთ! ჩემო მეუღლე!

თ ე მ უ რ ი (ჩადგება მათ შორის)

შეჩერდით-მეთქი! რა უნდა ვქნა? ო ზეცის ძალნო, რა წამებაა! შემომფიცეთ, მეფის ასულო, თქვენივე თავი დაიფიცეთ, ღმერთები თქვენი, რომ მის სიცოცხლეს, აგრეთვე ამ უცხოელისას საფრთხე არ ელის... საკუთარს კი არაფრად ვაგდებ და სიხარულით შევწირავ მას თქვენს მძვინვარებას... შემომფიცეთ ეს და ყველაფერს გაგაგებინებთ.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ჩემს თავსა ვფიცავ, გეფიცებით მრისხანე ფუ-სის, საფრთხე არ ელის მათ სიცოცხლეს არავითარი.

ბ ა რ ა კ ი (შეაწყვეტინებს)

კმარა, შეჩერდით, მატყუარავ, ნუღარას იტყვით... არ დაერწმუნოთ, მაგ ფიცშიც კი ღალატი მოჩანს. მეფის ასულო, დაიფიცეთ, რომ უცნობ ჭაბუკს ცოლად წაპყვებით, რა წამს გეტყვით ორივეს სახელს, — თქვენც კარგად იცით, ეს იქნება სამართლიანი, — შემოგეფიცეთ, რომ იგი, თქვენგან უარყოფილი, სასოწარკვეთით შეპყრობილი საკუთარ ხელით თავს არ მოიკლავს; დედოფალო, მოგვეცით თქვენი მეფური სიტყვა, რომ არ ელის სიკვდილის საფრთხე სიცოცხლეს ჩვენსას, არ ჩაგვამწყვდევეთ საპყრობილეში და სამუდამოდ არ დაგვმარხავთ ციხეში ცოცხლად, და მე პირველი გაგიმჟღავნებთ ორივეს სახელს.

თ ე მ უ რ ი

რა საიდუმლო უნდა იყოს! დიდო ღმერთებო, თქვენ ამაცილეთ ეს წამება და გულისხმეთქა!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მე ლაპარაკით დავიღალე... ჰეი, მონებო! ახლავ განგმირეთ!

ს კ ი რ ი ნ ა

დედოფალო, გთხოვთ, შეგვიბრალოთ!

(საჭურისები დააპირებენ ბრძანება აასრულონ, მაგრამ სკირინა და ზელიშა ჩავარდებიან მათ შორის)

ბ ა რ ა კ ი

ხედავ, მოხუცო, ძუ ვეფხვს რა ქვა გული ჰქონია!

თ ე მ უ რ ი (ძირს დაეცემა)

ოჰ, ჩემო შვილო, სიხარულით შეგწირავ მსხვერპლად სიცოცხლეს ჩემსას, მეც გავყვები დედაშენის კვალს.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(ელდანაკრავი შეაჩერებს მონება)

ო, ეს რა მესმის! მისი შვილი! ხელი არ ახლოთ! მაშ შენ მეფე ხარ, მბრძანებელი, უცნობის მამა?

თ ე მ უ რ ი

დიახ, მეფე ვარ, უღმობელო, მამა ვარ, მამა — სვეუბედური, გაქელილა მწუხარებისგან.

ბ ა რ ა კ ი

ჩემო ხელმწიფევ, ეს რა ჰქენით!

ს კ ი რ ი ნ ა

მეფე და ასეთ

გაჭირვებაში ჩავარდნილი?

ზ ე ლ ი მ ა

ჰოი, ღმერთებო!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(დიდად განცვიფრებული, თან გულაჩვილებულიც)

ხელმწიფე ასე სამარცხვინოდ დამდაბლებული?!

მამა იმ ყრმისა, ვინაც მინდა რომ შევიძულო, თავს ძალას ვატან, მაგრამ მაინც ვერ შევიძელი! ოი, საბრალო ბერიკაცო... ვერ გამიგია, რა მემართება!.. რარიგ ძლიერ მეტკინა გული! მამა პრინცისა!.. და მან თვითონ არა სთქვა ასე? იძულებული იყო, როგორც მდაბიო მონას, თავი ერჩინა ტვირთის ზიდვით, მეკურტნეობით. აი რარიგად ათამაშებს ადამიანებს სასტიკი ბედი! ღმერთო ჩემო!

ბ ა რ ა კ ი

ტურანდოტ, თქვენს წინ თვით ხელმწიფე დგას, უნდა თრთოდე და გეშინოდეთ, ნუ შეურაცხყოფთ მის ხელმწიფურ უდიდესობას! თუ ასე დიდი მწუხარება გულს ვერ მოგიღობთ და სიბრაღის გრძნობა თქვენში დადუმებულა, დაე სირცხვილის გრძნობა მაინც ალაპარაკდეს. პატივი ეცით საკუთარი მამის ჭაღარას ამ მოხუც კაცში!.. არ გრცხვენიათ ნუთუ იმ საქმის, რამაც წაბილწა თქვენი სისხლი, სახელი თქვენი? გეყოთ, რაც უკვე ამოსწყვიტეთ ახალგაზრდობა, გთხოვთ, შეიბრალოთ ეს უძლური მოხუცი მაინც, ვინც ღმერთებმაც კი შეიბრალებს, გადაარჩინეს.

ზ ე ლ ი მ ა (დაემხობა დედოფლის ფერხთით)

აღარც თქვენ ძალგიძთ, დედოფალო, დაჰფაროთ გრძნობა. მაშ გზა მიეცით თანაგრძნობას და მოწყალებას, დაე ამ დიდმა მწუხარებამ მოგიღობოთ გული.

ო ს ვ ლ ა მ ი ო რ ი მ

ა დ ე ლ მ ა და ი გ ი ვ ე ნ ი

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (მეფეებზე)

მოხველ, ადელმა? დამეხმარე! მირჩიე რამე!

უკვე იარაღაყრილი ვარ, შეძრწუნებული!
აი, ეს თვითონ მისი მამა, მონარქი, მეფე!

ა დ ე ლ მ ა

ვიცი, გავიგე. წაიყვანეთ ორივე ახლავ!
წაიღეთ ოქრო, აქეთ მოდის იმპერატორი!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

რაო, რას ამბობ? მამაჩემი?

ა დ ე ლ მ ა

აქეთკენ მოდის! (მონებს)

აბა სასწრაფოდ! სანამ მეფეს არ მოუსწრია,
ორივე ჩასვით ბნელ სარდაფში და იქა გყავდეთ,
ვიღრე მიიღებთ ტურანდოტის ახალ ბრძანებას!

(ტურანდოტს)

ამაოდ დავშვრით. არას გვარგებს ძალდატანება.
აწ ეშმაკობა თუ დაგვიხსნის მხოლოდ და მხოლოდ.
მე ახალი რამ განვიზრახე, დარჩით, სკირინა,
და შენც, ზელიმა, ჯერ ნუ წახვალთ, თქვენთან მაქვს საქმე.

ბ ა რ ა კ ი (თემურს)

ვაი ჩვენს თავსა, ხელმწიფეო! დიდმა ღმერთებმა
იციან მხოლოდ, რა სასტიკი რამ განიზრახა.
— ჩემო მეუღლე! შენც, ასულო! მტკიცედ დადექით,
არ გვიღალატოთ, ამ ასპიტმა არ შეგაცდინოთ!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (მონებს)

ნომ მოისმინეთ, რაც გიბრძანებს? ახლავე გასწით
და ორივენი ჩაიყვანეთ ჩვენი სასახლის
ყველაზე ვიწრო, ბნელ სარდაფში.

თ ე მ უ რ ი

თავს დამატეხეთ
მე თქვენი რისხვა, დედოფალო, ოღონდაც ჩემს შვილს
ნურაფერს აენებთ, შეიბრალებთ!

ბ ა რ ა კ ი

რა სიბრალოლი

მოეთხოვება ამ ფურისა? აშკარად ვხედავ,
განწირულია თქვენი შვილი, ჩვენც დავიღუბეთ.
ხალხის თვალთაგან დაგვიფარავს მუღმივი ღამე
და უნდა ვისხდეთ ბნელ ჯურღმულში, სადაც ჩვენამდე
ვერც კაცის თვალი, ვერც მზის სხივი ვერ ჩამოაღწევს
და სად ვერავინ ვერ მოისმენს ჩვენს მწარე კვნესას.
(პრინცესას)

შენ შეგიძლია აუხვიო თვალი ქვეყანას,
მაგრამ სამსჯავრო ღმერთებისა რად არ გაშინებს?
ძალგის ჩააგდო ღრმა უფსკრულში და ათასობით
ნკვდართა გვამები მიაფარო შენს ბოროტ საქმეს,
ღმერთები მაინც მას ნათელზე გამოიტანენ.
(თემური და ბარაკი მიჰყვებიან საჭურისებს, რომელთაც საჩქაროდ გააქვთ
მაგიდა და ოქროს ფულით ჯავსე ლანგარი.)

გამოსვლა მისამ

ტურანდოტი, ადელმა, ზელიმა და სკირინა.

ტურანდოტი (ადელას)

ჩემო ადელმა, მხოლოდ შენზე ვამყარებ იმედს,
სთქვი, როგორ ფიქრობ, მეგობარო, ჩემს გადარჩენას?

ადელმა

მოსყიდულია გუშაგები, მეფის ბრძანებით
მეფის ძის ოთახს რომ იცავენ. აწ შეიძლება
მასთან შესვლა და ლაპარაკი: რაღას არ შევძლებთ,
თუ ამ შემთხვევას გონივრულად გამოვიყენებთ.
მიმნდობი არის მისი გული და სულ ადვილად
დანებდება ის მოლაღატის პირმოთნეობას.
თუ ეს ქალებიც გამიწვევენ მე დახმარებას
და თავიანთ როლს ღირსეულად შეასრულებენ,
უეჭველია, რომ მივალწევ ჩემს მიზანს მაშინ.

ტურანდოტი

მაშ გაუფრთხილდი ქმრის სიცოცხლეს, ჩემო სკირინა!
ის ჩემს ხელშია, შემოიძლია მოვჭკვევინო.

სკირინა

რასაც მიბრძანებთ, მზად გახლავართ ყველაფრისათვის,
ოღონდ როგორმე ჩემი კაცის სიცოცხლე ვიხსნა.

ტურანდოტი (ზელიმას)

ჩემს მოწყალებას თუ შენც ასე დიდად აფასებ...

ზელიმა

თქვენი მონა ვარ, დედოფალო, ერთგული მონა!

ადელმა

მაშ გავეშუროთ, ერთი წამიც არ დავაყოვნოთ!
(გადიან.)

ტურანდოტი

წადით, გაპყევით! ასრულეთ, რასაც ის გეტყვით.

გამოსვლა მართხმ

ტურანდოტი (მარტო)

ნეტავ რას ფიქრობს? როგორ მიხსნის? რა განიზრახა!
დიდო ღმერთებო, შეეწიეთ. თუ გავიმარჯვე,
ვიღას ექნება ჩემზე დიდი სახელი მაშინ?
ვიღა გაბედავს, შეედაროს ტურანდოტს ჭკუით?
რა შვებას ვივარძნობ, როდესაც ჩვენს საკრებულოში
პირში მივახლი მათ სახელებს მოულოდნელად
და შერცხვენილ პრინცს მსწრაფლ გავაგდებ ჩემი ტახტიდან!
... მაგრამ, მგონია, ეს ამბავი მეც დამაღონებს!
როს დავფიქრდები, ხელმწიფის ძე სასომიხილი
ვით დაეცემა ჩემს ფეხებთან და დალევს სულსა, —
ოჰ, ეს სურათი ძალზე მძიმედ მაწვება გულზე.
— როგორ, ტურანდოტ! აბა მითხარ, სად არის შენი
დიადი სულის სიამაყე კეთილშობილი?
მეფის ძეც ასე დაღონდება შენი გულისთვის,
როდესაც შენზე გაიმარჯვებს დივანხანაში?
არა, ადელმა მართალია, ჩვენ ღრმად შევტოპეთ,
ახლა ან უნდა გაიმარჯვო, ან ძირს დაეცე!
თუ ერთმა გძლია, ხარ ყველასგან დამარცხებული.

გამოსვლა მეხუთე

ტურანდოტი, ალტოუმი, პანტალონი და ტარტალია
მოჰყვებიან ცოტა მოშორებით.

ალტოუმი

(ხელში წერილი უჭირავს და ფიქრებში ჩაძირული თავის თავს ესაუბრება).
უკვე დაუდგა აღსასრული თბილისის მეფეს.
ხოლო კალაფი, თემურის ძე, თავის სამეფოდან
გამოდევნილი, ქვეყნით ქვეყნად მოხეტიალე,
ახლა პეკინში იმყოფება და უჩვეულო
მოხერხებებს და ჭკვის წყალობით მალე გახდება
მთელს საჩინეთში ბედნიერი ადამიანი.
ასე მიჰყავს ბედს უხილავი, ძლიერი ხელით
ადამიანი საიდუმლოთ მოცულ ბილიკზე.
მაგრამ უფლისწულს, როგორცა ჩანს, ღმერთი მფარველობს
და გზას უკაფავს უკეთესი მომავლისაკენ.

პანტალონი (დაბალი ხმით, ტარტალიას)

სრულ ჭკუაზეა ნეტავ მისი უდიდესობა?
რა დაემართა? — თავის თავთან ლექსით საუბრობს!

ტარტალია (დაბალი ხმითვე, პანტალონს)

მასთან შეიკრივი გამოცხადდა შორი ქვეყნიდან
და რა ამბავი მოუტანა, ეშმაკმა იცის.

ალტოუმი

(წერილს უბის ჯიბეში შეინახავს და მიუბრუნდება თავის ქალიშვილს)
ჩემო ტურანდოტ! საათები სწრაფად გარბიან
და ახლოვდება გადამწყვეტი წუთები. შენ კი

ძილწართმეული აქეთ-იქით დაბორიალობ
სასახლეში და გსურს შეიტყო შეუძლებელი.
ტყუილუბრალოდ იწამებ თავს, ამოდ შვრები,
მე კი გავიგე უწვალებლად ეს დაწვრილებით.
— აი, წერილი, იუწყება ორივეს სახელს
და ყოველივეს, რაც მათ ამბავს გაგვაცნობს ჩვენა.
ეს ბარათი მე მომიტანა შორი ქვეყნიდან
ერთმა შეიკრიკმა, ის ოთახში ჩავკეტე მყისვე
და გუშაგები მივუჩინე, რომ ხვალ დილამდე
მასთან შესვლა და საუბარი ვერავინ შესძლოს.
უცნობი პრინცი მართლაც მეფე, უფლისწულია,
მაგრამ მაინც ვერ გამოიცინობ იმათ სახელებს.
მათი სამეფო ჩინეთიდან შორსაა ძლიერ,
პეკინში ვერც კი მოაღწევდა სახელი მათი,
მაგრამ მისმინე, როგორც მამას, ძლიერ მიყვარხარ,
სწორედ ამიტომ მოველ შენთან ამ გვიან ღამით.
ნუთუ შენ გესიამოვნება, რომ მეორეჯერ
დამარცხდე ჩვენი დივანის წინ, დაგცინოს ყველამ
და ბრბომ გიხილოს ქედმოხრილი, დამცირობული,
მოუთმენლად რომ ელის ამას ამდენი ხანი?
დიდი ხანია, ხალხი დეღავს, შენც კარგად იცი,
ვერ შევაკავებ მის სიშმაგეს, მის მძვინვარებას,
თუ დივანის წინ დადუმდები, ვერაფერს გვეტყვი.
აი მე შენთან, ჩემო შვილო, რამ მომიყვანა!
(პანტალონს და ტარტალიას)

მარტოდ დაგვტოვეთ!
(პანტალონი და ტარტალია უხალისოდ, ზღაპრით გადიან.)

გამოსვლა მეთექვსმე

ტურანდოტი და ალტოუმი.

ალტოუმი

(როდესაც ისინი გავლენ, მივა თავის ასულთან და ნაზად მოჰკიდებს ხელს)
მე მოვედი შენი ღირსების

გადასარჩენად.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

რა ბრძანეთ, სირ, ჩემი ღირსების?
ნუ შესწუხდებით! მე მისი ხსნა არა მჭირდება,
ხვალ ღივანის წინ საკუთარ თავს დავიცავ თვითონ.

ა ლ ტ ო უ მ ი

ეხ, ჩემო შვილო, თავს იმშვიდებ ფუჭი იმედით,
შეუძლებელი არის, რისი გაგებაც გნებავს,
მე შენს თვალეში, შენს დაბნეულ სახეზე ნათლად
გკითხულობ, ჩემო ერთადერთო, შიშსა და ტანჯვას.
მამაშენი ვარ, კარგად ხედავ, როგორ მიყვარხარ.
— აწ მარტონი ვართ, გულახდილად მელაპარაკე!
მართალი მითხარ, სახელები იცი თუ არა?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ვიცი თუ არა, ხვალ ღივანში გაიგებთ ამას.

ა ლ ტ ო უ მ ი

არა, არ იცი და არც ძალგის გაგება მათი.
თუ იცი მართლა, მაშ გამანდე, გამაგებინე,
რათა იმ ბედშავ ახალგაზრდას შევატყობინო,
რომ გასცეს უკვე და გავუმეგებ მშვიდობიანად
ჩემი ქვეყნიდან. ამ ნაბიჯით შენ აიცილებ
ხალხის სიძულვილს, ჩემო შვილო, და სულგრძელობით
დაავგირგვინებ ქვეყნის თვალში შენს გამარჯვებას,
რომ უფლისწული, შენგან ასე დამარცხებული,
გადაარჩინე დამცირებას, საქვეყნო სირცხვილს.
— აი, ამას გთხოვ, ჩემო შვილო, ამას გთხოვ მხოლოდ!
ნუთუ მამაშენს უარს ეტყვი ამგვარ თხოვნაზე?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ვიცი თუ არა სახელები უფლისწულისა
და მისი მამის, სჯობს ამაზე გავჩუმდეთ ახლა.
მან არ დამზოგა ღივანის წინ და მეც მეფის ძეს
არ ვაპატიებ, არ დავზოგავ, არ შევიბრალებ!
უნდა გავქვითო ანგარიში! — მთელი ღივანი
მოისმენს ხვალე, სახელები ვიცი თუ არა.

ა ლ ტ ო უ მ ი

(მოთმინებას ჰკარგავს, მაგრამ თავს იკავებს და ნაზად განაგრძობს.)
შენ დაეზოგე? სიცოცხლედ არ დაუჯდებოდა?
და უფრო მეტიც, დაჰკარგავედა შენს ხელსაც ამით.
შენი ხელი რომ მიეღო და სიცოცხლედ ეხსნა,
უნდა ღივანში გამარჯვება წაერთვა შენთვის.
— გთხოვ, ერთი წამით დაივიწყე, რაც გაწყენინა,
ნუ გაბრაზდები, ჩემო შვილო, დაფიქრდი კარგად!
ჩემს თავსა ვფიცავ, სახელები არ იცი მათი.
მე კი შევიტყვე... აჰ

(უჩვენებს ბარათს.)

სწერია ისინი. თუ გასურს,
გაგაგებინებ, ხვალ დილითვე მოვიწვევ ღივანს,
რომლის სხდომაზე უცნობი ყრმაც გამოცხადდება;
ჰოდა, უფლისწულს ორთავ სახელს საჯაროდ ეტყვი,
მეხდაკრულივით გახდი უცებ, სირცხვილით დასწვავ.
სასოს წარუკვეთ, დაამწუხრებ, მთლიანად მოსპობ,
შენ კი დასტკბები, იზეიმებ სრულ გამარჯვებას.
მაგრამ როდესაც პრინცს ძირს დასცემ, როცა ზვიად ქედს
მოახრევენებ, ისევ ფეხზე წამოაყენე,
მიეცი ხელი და მის ტანჯვას მოუღე ბოლო.
მოდე, ასულო, შემომფიცე, რომ ასე იზამ
და მე. — ჩვენ ხომ აქ მარტონი ვართ, — ახლავე გეტყვი,
ახლავ გაგიმხელ მათ სახელებს. ეს საიდუმლო
გეფიცები, რომ ჩვენ ორს შორის მოკვდება მხოლოდ,

ამრიგად, კვანძი გაიხსნება სასიამოვნოდ;
სახელს გაითქვამ შენ ახალი გამარჯვებითა,
ამ სულგრძელობით შეირიგებ ჩემი ხალხის გულს,
ხოლო შენთვის კი მოიპოვებ, ჩემო ასულო,
ქვეყნად ყველაზე სახელოვან, ღირსეულ ქმარსა,
გაახარებ და დაამშვიდებ ღრმად მოხუცებულ
მამაშენს, შემდგომ ასე ხანგრძლივ მწუხარებისა.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(ამ საუბრის დროს თანდათან მღელვარება იპყრობს.)

ოოჰ, რაოდენ ეშმაკობას იყენებს მამა!
არ ვიცი, რა ვქნა, დავემყარო ადელმას სიტყვას,
ვენდო უცნობ ბედს, თუ შევიტყო მამის ბაგიდან
მე სახელები მეფის ძის და მისი მამისა,
თუ მოვიხარო საქულველი უღლის ქვეშ ქედი?
ო, რა საფრთხილო, საშინელი არჩევანია!
(დგას და ყოყმანობს, როგორცა ჩანს, მწვავე შინაგან ბრძოლას განიცდის.)
დაემორჩილე მამის სურვილს; ამაყო გულო!
(რამდენიმე ნაბიჯს გადადგამს ალტოუმისაკენ და უეცრად შეჩერდება.)
მაგრამ ადელმამ თუ შეიტყო, იგი ხომ დიდი
თავგამოდებით მპირდებოდა ამის გაგებას, —
მე კი მამაჩემს ნაჩქარევად შევეკრა ფიცით!

ა ლ ტ ო უ მ ი

რას ფიქრობ ამდენს, რას ყოყმანობ, ჩემო ასულო,
რას დაძრწი ასე აქეთ-იქით, დაეჭვებული.
აბა ვით უნდა დამარწმუნოს მე შენმა შიშმა
შენს სიმტკიცეში, შენს უეჭველ გამარჯვებაში?
ო, შვილო ჩემო, შეიწყნარე ვედრება მამის!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

არა, გავბედავ და ადელმას დაველოდები...

რას ჩამაცივდა მამაჩემი, რატომ მთხოვს ასე?
ეს უტყუარი ნიშანია, რომ შესაძლოა
გაგება მათი, ეშინია, რომ მოვახერხებ
მათ გამოცნობას... იგი პრინცის მხარეზე არის.
მისგან შეიტყო სახელები, უეჭველია
შეთანხმებულან: მილალატეს და დამცინიან.

ა ლ ტ ო უ მ ი

რაღას ყოყმანობ, შენს წამებას მოუღე ბოლო!
ჩემო ასულო, გადაწყვიტე!

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მე გადავწყვიტე, —
ხვალ დილით ადრე მოიწვიეთ დივანის კრება.

ა ლ ტ ო უ მ ი

მაშ გსურს, აშკარად დაიმცრო ხალხის წინ თავი
და არ მიხედო არაფერსა?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მინდა გავუძლო

მე მაგ გამოცდას, მამაჩემო.

ა ლ ტ ო უ მ ი

შე უგუნურო,
ჯიუტო, კერპო, ველარაფრით ვერ მოგარჯულე,
ბრმა ბრბოზე ბრმაო, უმეცარო, შეუგნებელო,
ჩემს თავსა ვფიცავ, ნამდვილად ვარ დარწმუნებული,
მათი გაგება შენთვის არის შეუძლებელი,
ვერ გამოიცნობ და საჯაროდ გაილანძლები.

7. ტურანდოტი

კარგი! კეთილი! ხვალ მოვიწვევ დივანის კრებას
და იქვე ახლოს ჩვენ აღემართავთ საკუთრებველსაც,
მოძღვარიც იქვე მზად იქნება, რომ იმწუთსავე,
როდესაც ხალხი გაჩუმებულს დაგაყრის სიცილს,
საჭირო წესი აღასრულოს ქორწინებისა.
შენ მამაშენს არ გაუგონე, როცა ის გთხოვდა,
და თუგინდ მოკვდე, მეც არაფერს მოგისმენ მაშინ.
(გადის.)

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ჩემო ადელმა, ჩემო მხსნელო, სადა ხარ ახლა?
მთელმა ქვეყანამ მიმატოვა. ხელი მკრა. უკვე
გაბრაზებულმა მამაჩემმა. შენ დამშთი მხოლოდ:
მე მხოლოდ შენგან ველოდები ხსნას და სიცოცხლეს.
(გადის მეორე მხარეს.)

სცენა იცვლება დიდებული საძინებელი ოთახით, რომელსაც რამდენიმე
გასასვლელი აქვს. ოთახის სიღრმეში მოჩანს აღმოსავლური საწოლი კალა-
ფისათვის. ბნელი ღამეა.

გამოსვლა მუშვიდმ

კ ა ლ ა ფ ი. ბ რ ი გ ე ლ ა ხელში ჩირაღდნით.
ფიქრებში ღრმად ჩაძირული კალაფი ბოლთასა სცემს; ბრიგელა უყურებს
მას და თავს აქნევს.

ბ რ ი გ ე ლ ა

უკვე შესრულდა, უფლისწულო, სამი საათი
და თქვენ კი ზუსტად მოასწართ სამას სამოცჯერ
გავლა-გამოვლა ამ ოთახში. გთხოვთ, მაპატიოთ!
ძილმა წამართვა ხელ-ფეხი მთლად. თქვენც რომ ცოტა ხანს

მოისვენებდეთ, ხელმწიფის ძევ; მე მგონი, ცუდი
არ იქნებოდა.

კ ა ლ ა ფ ი

მართალი ხარ, ჩემო ბრიგელა,
მაგრამ ფიქრები არ მაძლევენ მოსვენებასა.
შენ კი ნება გაქვს, რომ წახვიდე და დაიძინო.

ბ რ ი გ ე ლ ა

(მიდის, მაგრამ იმწამშივე დაბრუნდება)

ეს ერთი სიტყვაც მონდა გითხრათ, ხელმწიფის შვილო,
თუ აქ შემთხვევით, ვილაც, რაღაც მოგეჩვენებათ;
თქვენს საქმეს კარგად მოუარეთ, ფრთხილად აყავით!

კ ა ლ ა ფ ი

მომეჩვენება? ამ ოთახში?
(შეშფოთებული ათვალიერებს ოთახს.)

ბ რ ი გ ე ლ ა

ო, ღმერთო ჩემო!
დიახ, მეფის ძევ! თუმც სასტიკად აკრძალულია
აქ, თქვენთან, ვინმე შემოგუშვათ, მაგრამ ხომ იცით,
ჩვენი ხელმოკლე მსახურების ამბავი კარგად
და ისიც ალბათ, უფლისწულო, ძალიან კარგად
მოგეხსენებათ, რომ ხელმწიფე ხელმწიფე გახლავთ,
ხოლო პრინცესა — დედოფალი და რაც დედოფალს
მოუვა თავში, შეასრულებს აუცილებლად!
ძნელია, მშრალად რომ გადაარჩეს ადამიანი,
როცა მოჰყვება ორ წყალშუა. — კარგად გამიგეთ?
კაცს შეიძლება სურდეს, თვისი მოვალეობა
სინდისიერად აასრულოს, მაგრამ, ხომ იცით,

სიბერისთვისაც ცოტა რამ რომ გადაინახოს,
დიდი ცთუნება გახლავთ მისთვის, ხელმწიფის შვილო!

კ ა ლ ა ფ ი

რაო? ნუთუ აწ საფრთხეშია ჩემი სიცოცხლე?
მითხარ, ბრიგელა!

ბ რ ი გ ე ლ ა

დამიფარე, ყოვლად ძლიერო!
ცნობისმოყვარეთ ვგულისხმობდი, ბატონიშვილო,
რომელთაც ნებავეთ ვინაობა გაიგონ თქვენი.
ვთქვათ, მოხდეს ისე, რომ შემოძვრეს კლიტის ჭრილიდან
აქ, თქვენთან, სული, ან ურჩხული, ან ჯადოქარი,
რომ გამოგტეხონ... მგონი, კმარა, გაფრთხილდით, პრინცო!
ხელმოკლეთათვის არის მეტად დიდი ცთუნება!..

კ ა ლ ა ფ ი (ღიმილით)

ფრთხილად ვიქნები, ნუ სწუხდები; გასაგებია!

ბ რ ი გ ე ლ ა

ღიახ, მეფის ძევ, ჰქმენით ასე! გფარავდეთ ზეცა.
ღვთის გულისათვის, ნუ შემამთხვევთ უბედურებას.
(მაყურებლებსაკენ)

იქნებ, ოქროთი სავსე ქისაც ჩაიგდონ ხელში,
მე კი ვქენ იგი, რაც შემეძლო.

(გაღის.)

კ ა ლ ა ფ ი

ამ კარისკაცმა

ეჭვი აღმიძრა... აქ ვის ძალუძს დამესხას თავსა?
თუნდა ეშმაკიც გამოცხადდეს ჯოჯოხეთიდან,
ეს გული მაინც არ შედრკება.

(მიდის ფანჯარასთან.)

გათენებამდე
დიდი დრო აღარ დარჩა, მგონი, აღარ მომიწევს
მე ამ წამების სარეცელზე კვლავ დიდხანს წოლა.
მაინც ვეცდები, მოვიტყუო როგორმე ძილი
დალლილ თვალებზე, ცოტა ხანი რომ მოვისვენო.
(როგორც კი დაწოლას დააპირებს, გაიღება ერთ-ერთი კარი.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ი კ ვ ე

კ ა ლ ა ფ ი, ს კ ი რ ი ნ ა მამაკაცის ტანაცმლით, სახეშენიღბული.

ს კ ი რ ი ნ ა (შეშინებული უახლოვდება).

ჩემო ძვირფასო უფლისწულო!.. როგორ დამიწყო
გულმა კანკალი.

კ ა ლ ა ფ ი (წამოხტება)

მითხარ, ვინ ხარ, აქ რას დაეძებ?

ს კ ი რ ი ნ ა (იხსნის ნიღაბს)

ველარ მიცანით? სკირინა ვარ, ჰასანის ცოლი,
თქვენი ყოფილი მასპინძელი, შემოვეპარე
გუშაგებს ასე გადაცმული. რამდენი რამ მაქვს
სათქმელი თქვენთვის, მაგრამ შიშით მეზმება ენა,
ცრემლი არ მაძლევს ლაპარაკის საშუალებას.

კ ა ლ ა ფ ი

ბრძანეთ, კეთილო ქალბატონო, რა გაქვთ სათქმელი?

სკირინა

(კიდევ უფრო შეშინებული მიხედ-მოიხედავს)

ჩემი მეუღლე იმალება. ხელმწიფის ასულს
თურმე ამბავი მიუტანეს, რომ ის თქვენ გიცნობთ,
და ტურანდოტმაც ბრძანა, იგი მოსძებნონ ყველგან,
რომ მიათრიონ სასახლეში და ათქმევინონ
თქვენი სახელი. თუ იპოვეს, სიკვდილი ელის,
რადგან ის არჩევს, უმალ ტანჯვით დალიოს სული,
ვიდრე თქვენ გაგცეთ.

კალაფი

ო, ერთგულო მსახურო ჩემო!

გულქვა პრინცესა!

სკირინა

თქვენ უფრო მეტს შეიტყობთ ჩემგან, —
ჩემთან მოვიდა მამათქვენი.

კალაფი

რას ამბობთ! ღმერთო!

სკირინა

აქეთ მომავალს გარდაცვლია მეუღლე გზაში.

კალაფი

ო, საცოდავო დედაჩემო!

სკირინა

მისმინეთ კიდევ!

მან იცის, რომ აქ იმყოფებით, რომ გუშაგებთ

გყავთ მიჩენილი და საბრალო ცახცახებს შიშით, —
თავის ჭკუაზე აღარ არის მწუხარებისგან, —
რადგან ჰგონია, საფრთხე ელის სიცოცხლეს თქვენსას.
„ჩემს შეილთან ერთად უნდა მოვკვდე!“ — გაჰკივის იგი
და სურს მეფესთან მიიჭრას, რომ შეატყობინოს.
თქვენი სახელი და თავისი ვინაობაცა.
ამოდ ვცდილობ შევაკავო, დახშული არის
მისი ყურები, აპყლია თვის გულისტკივილს.
ძლივს დავითანხმე მოეცადა, ვიდრე მას ქალადს
არ მივეუტანდი, თვით თქვენს მიერ ხელმოწერილსა,
რათა დარწმუნდეს — ცოცხალი ხართ და უვნებელი,
ჰოდა, წამოველ, დიდ საფრთხეში ჩავიგდე თავი,
რომ ნუგეში ვცე მწუხარებით აღსაესე მოხუცს.

კალაფი

მამაჩემი აქ, პეკინშია! დედა — საფლავში!
— ჩემო სკირინა, შენ მე მართალს არ მეუბნები.

სკირინა

მრისხავდეს ფუ-სი, მეფის ძეო, თუ გატყუებდე!

კალაფი

ო, უბედურო მამაჩემო! საწყალო დედავ!

სკირინა (აჩქარებით)

ყოველი წამი ძვირფასია. მოდი, დაწერეთ
ორიოდ სიტყვა. ნულარ ფიქრობთ, რაც წერილისთვის
საჭირო არის, ყველაფერი წამოვიყოლე.

(გაუწვდის ფირფიტას.)

დამწუხრებული მოხუცისთვის საკმარისია
ორიოდ პწკარი, ოღონდაც კი ის თქვენი ხელით

იყოს ნაწერი. მისწერეთ, რომ კვლავ ცოცხალი ხართ
და რომ არ ელის თქვენს სიცოცხლეს სიკვდილის საფრთხე.
თორემ იცოდეთ, მოიჭრება ის სასახლეში,
თავის თავს გასცემს და ყველაფერს დაღუპავს ამით.

კ ა ლ ა ფ ი (ღიმილით)

კარგი, მომეცი ეგ ფირფიტა! (წერის დაწყებას დააპირებს, მაგრამ უფ-
ცრად ჩაფიქრდება და სკირინას გამომცდელად შეხედავს.)

ჩემო სკირინა!

სერალში არის შენი შვილი პრინცესას მხევლად?
ღიან, ნამდვილად მხევალია ტურანდოტისა.
არა, არ ვცდები, ეს მე შენმა მეუღლემ მითხრა.

ს კ ი რ ი ნ ა

მართალი გახლავთ. მერე მაგით რისი თქმა გნებავთ?

კ ა ლ ა ფ ი

წადი, სკირინა, და მამაჩემს გადაეც ასე:
ძალუძს უშიშრად გამოცხადდეს იმპერატორთან,
რაც სურს, მოსთხოვოს, გაუმჟღავნოს სუყველაფერი,
რასაც კი გული უკარნახებს.

ს კ ი რ ი ნ ა (თავზარდაცემული)

მაშ უარს ამბობთ?

თქვენი ნაწერი ერთი სიტყვაც კი იკმარებდა.

კ ა ლ ა ფ ი

არა, სკირინა, მე არ დავწერ. მხოლოდ ხვალ დილით
გაიგებს ყველა, თუ ვინცა ვარ. მე ის მაცნობს,
ჩემი ჰასანის მეუღლე რომ მიპირებს ლალატს.

ს კ ი რ ი ნ ა

ლალატს ვიპირებთ? რასა ბრძანებთ! კეთილო ღმერთო!
(თავისთვის)

დაე ადელმამ დაასრულოს თვისი თამაში.
(კალაფს)

თქვენი ნებაა, უფლისწულო! შინ დაებრუნდები
და, რაც მითხარით, ყოველივეს გადავცემ მოხუცს;
მაგრამ იმას კი ვერასოდეს ვერ ვიფიქრებდი,
რომ ასე დიდი საფრთხის შემდეგ, რაშიაც თავი
ჩავიგდე თქვენი გულისათვის, მე დამწამებდით
ლალატს, გაცემას, უფლისწულო.

(თავისთვის)

ადელმა ფხიზლობს, მაგრამ არც ამ ჭაბუკსა სძინავს.
(გადის.)

კ ა ლ ა ფ ი

მოჩვენებანი! — მართალი სთქვი, ჩემო ბრიველა!
მაგრამ, მამა რომ პეკინშია და დედაჩემი
გარდაცვლილია, დამარწმუნა ამ ქალმა ფიცით.
უბედურება როდი დადის უამხანაგოდ
და ბაგეს, ავის მაუწყებელს, უნდა ვერწმუნოთ.
(მოპირდაპირე კარი იღება.)

კიდევ ახალი მოჩვენება! ვნახოთ, რას გვეტყვის!

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ე ტ ზ რ ა

კ ა ლ ა ფ ი, ზ ე ლ ი მ ა.

ზ ე ლ ი მ ა

მე ტურანდოტის მხევალი ვარ, ხელმწიფის შვილო!
კარგი ამბავი მოგიტანეთ.

კ ა ლ ა ფ ი

ღმერთმა ინებოს!

უკვე დრო არის. რომ გავიგოთ კარგი ამბავი.
მე აღარაფრის იმედი მაქვს, არც თავს ვიმშვიდებ.
უგარძნობელია, ვიცი, გული ტურანდოტისა.

ზ ე ლ ი მ ა

მართალსა ბრძანებთ, ვერ ვიცრუებ, ხელმწიფის შვილო,
მაგრამ თქვენ მისი აძგერება შესძელით მაინც.
ღიას, პირველმა თქვენ შესძელით, თქვენ მარტოოდენ,
თუმცა პრინცესა გვარწმუნებს, რომ მას სძულხართ ძლიერ,
მაგრამ მე ვიცი, მტკიცედ ვიცი, რომ თქვენ უყვარხართ,
თუ გატყუებდეთ, მიწა გასკდეს და ჩამიტანოს!

კ ა ლ ა ფ ი

კარგი, გიჯერებ. ეგ ამბავი როდია ცუდი.
მეტი რა გასურდა გეთქვა კიდევ?

ზ ე ლ ი მ ა

ხელმწიფის შვილო!

უნდა გაუწყოთ საიდუმლოდ, რომ სიამაყემ
გახადა სასოწარკვეთილი ჩვენი პრინცესა.
ის უკვე მიხვდა, რომ იკისრა ამოხსნა ძნელი
გამოცანისა და არ იცის, რაღა ქნას ახლა,
რადგან ამდენი გამარჯვების, დიდების შემდეგ.
ხვალ მას დივანში უდიდესი შერცხვენა ელის.
თუ გატყუებდეთ, მიწა გასკდეს და ჩამიტანოს!

კ ა ლ ა ფ ი

თავს ნუ იწყევლი. ეგრე ძლიერ, ჩემო ზელიმა!

მე გერწმუნები. წადი, უთხარ პრინცესას ასე,
რომ ამ ბრძოლიდან შეუძლია გამარჯვებული
ძალზე ადვილად გამოვიდეს. თავის ბრწყინვალე
გონებაზე მეტს დიდებას ის მოიპოვებს, თუ
თვის გულს გახდის უფრო მეტად მგრძნობიარესა
და მთელ ქვეყანას დაუმტკიცებს, რომ შეუძლია
მას სიბრალული, თუ გადასწყვეტს, რომ ანუგეშოს.
შეყვარებული და თავისი მოხუცი მამა.
აი, ეს იყო ის კეთილი ამბავი, რომლის
საუწყებლადაც აქ მოხვედი?

ზ ე ლ ი მ ა

არა, მეფის ძევ,
ეგ სულაც არა. ნუ გგონიათ, ასე ადვილად
დაგვიმორჩილოთ, ჩვენთან ახლა მოთმენა გმართებთ.
— მისმინეთ!

კ ა ლ ა ფ ი

გისმენთ!

ზ ე ლ ი მ ა

მე პრინცესამ გამომავზავნა.

ის გევედრებათ, სახელები შეატყობინოთ
და დანარჩენში მიენდოთ მის დიდსულოვნებას.
თავისი თავმოყვარეობის ხსნა სურს პრინცესას,
რომ პირნათელი წარსდგეს ხვალე დივანის წინა.
მაშინ აღსავსე სათნოებით თავის ტახტიდან
გადმოვა იგი და ლამაზ ხელს გამოგიწოდებთ.
— მაშ გადასწყვიტეთ, თქვენ არაფერს წააგებთ ამით.
მაშინ ის არა იძულებით, არამედ ნებით
გახდება თქვენი.

კ ა ლ ა ფ ი

(დაუინებოთ მისჩერებია სახეში, მწარე ღიმილით)

თქვენ გამოგრჩათ ჩვეულებრივი
დასასრული ამ საუბრისა.

ზ ე ლ ი მ ა

რა დასასრული?

კ ა ლ ა ფ ი

„თუ გატყუებდეთ, მიწა გასკდეს და ჩამიტანოს!“

ზ ე ლ ი მ ა

მაშ თქვენ გგონიათ, რომ გატყუებთ?

კ ა ლ ა ფ ი

ღიას, ნამდვილად!

ისე მტკიცედ ვარ მე ამაში დარწმუნებული,
რომ მაგ თხოვნაზე ვერასოდეს დაგეთანხმებით.
ახლა წადი და მოახსენე ხელმწიფის ასულს —
ჩენი სახელი, სიამაყე მისი გულია
და ჩემს სიყვარულს მიუტევოს, რომ არ ვასრულებ
პრინცესას თხოვნას.

ზ ე ლ ი მ ა

უფლისწულო, კარგად დაფიქრდით,
უგ ჯიუტობა არ დაგიჯდეთ ძალიან ძვირად!

კ ა ლ ა ფ ი

მაინც არ გეტყვით, თუნდ სიცოცხლედ დამიჯდეს რგი.

ზ ე ლ ი მ ა

ღიას, სიცოცხლედ დაგიჯდებათ, ხელმწიფის შვილო!
—მაშ თქვენს სიტყვაზე მტკიცედ დგახართ, არაფერს მეტყვით?

კ ა ლ ა ფ ი

არა, არაფერს!

ზ ე ლ ი მ ა

მაშ მშვიდობით!

(გასვლისას, თავისთვის)

ამოდ დავშერი!

კ ა ლ ა ფ ი (მარტო.)

წადით, მომცილდით, უსხეულო მოჩვენებანო,
ვერ მომატყუებთ, ვერ შესძლებთ ჩემს დამორჩილებას!..
მაგრამ მე გულზე შემომაწვა ახლა სხვა დარდი:
სკარინას ცნობა მაშინებს მე ყველაზე მეტად, —
მამა აქ არის! დედაჩემი კი გარდაცვლილა!
მტკიცედ, გამხნევდი, ჩემო გულო! მალე შევიტყობ
ბედის განაჩენს. ამ მცირე ხნის განმავლობაში,
გათენებამდე, წაძინება შევიძლო მაინც!
გაწამებულ სულს მოსვენება სჭირდება ახლა
და მე მგონია, თითქოს ვიგრძენ, რომ ძილის ღმერთი
ქუთუთოებზე ნაზი ფრთებით შემეხეო უკვე.
(წვება საწოლზე და იძინებს.)

გამოსვლა მათი

ადელმა შემოდის სახეზე პირბადეჩამოფარებული, ხელში ცვილის
სანთლით. კალაფს სძინავს.

ადელმა

არ შეიძლება, ყველაფერი რომ ჩაიფუშოს. —
არ გამივიდა ეშმაკობის არც ერთი ხერხი,
რომ სახელები ეთქვა ჩვენთვის. მაგრამ, მე მგონი,
ასე ამოდ არ ჩამივლის ეს ახალი ცდა—
ხელმწიფის შვილი პეკინიდან უნდა გაიქცეს
და მშვენიერი ნადავლიც მან თან გაიტაცოს.
— ო, სასურველო, მშვენიერო, ძვირფასო წამო!
ახლა კი, ჩემო სიყვარულო, რომელიც დღემდე
მმატებდი სიმხნეს, მამაცობას, და კიდევ შევძელ
შენი შეწევნით გადალახვა დაბრკოლებათა,
მგზნებარე ცეცხლი წაუკიდე ბაგეებს ჩემსას,
მძიმე ბრძოლაში გამარჯვება რომ მოვიპოვო.
(ათვლიერებს მძინარე კალაფს.)

სატრფოსა სძინავს. ნუ კანკალებ, დამშვიდდი, გულო!
ოჰ, რა ძლიერ მწყინს, რომ უნდა ამ მშვენიერ თვალებს
ოქროს სიზმრები გავუფანტო, დავუტყურო ძილი,
მაგრამ არ ძალმიძს დაყოვნება, თენდება უკვე.
(მიუახლოვდება კალაფს და ხელით ნაზად შეეხება.)

გამოიღვიძეო, უფლისწულო!

კალაფი (იღვიძებს).

ვინ მირღვევს ძილსა?

ისევ ახალი მოჩვენება? გაჰჭრი, აჩრდილო!
ნუთუ მცირე ხნის მოსვენების უფლება არ მაქვს?

ადელმა

ასე რად ცხარობთ, უფლისწულო, რის გეშინიათ?
მტერი როდი დგას თქვენს წინაშე, სულაც არა მსურს,
რომ სახელები გამოგტყუოთ.

კალაფი

თუ ეგ გაქვს მიზნად,
მაშინ ამოდ დამაშვრალხარ, ვერ მომატყუებ.

ადელმა

მომატყუებო? ეგ ეჭვი რით დავიმსახურე?
იყო თუ არა აქ სკირინა და ხომ არ სცადა
თქვენთვის წერილი დაეტყუა?

კალაფი

ღიას, აქ იყო.

ადელმა

მაინც ვერაფერს მიაღწია?

კალაფი

მგონი, ვერაფერს.

მე არც ეგეთი სულელი ვარ.

ადელმა

მადლობა ზეცას.

ხომ არ მოსულა აქ მხევალი ტურანდოტისა
და არ უცდია ცბიერი გზით შეცდენა თქვენი?

კ ა ლ ა ფ ი

ღიას, მხევალიც ბრძანდებოდა... ხელცარიელი
წავიდა ისიც და ეს ბედი მოგელის შენაც.

ა დ ე ლ მ ა

დიდად მწყინს, მაგრამ მოგიტევებთ ეჭვიანობას.
ჯერ გამიცანით, გთხოვთ, დაბრძანდეთ და მომისმინოთ,
შემდეგ განსაჯოთ, მატყუარა ვარ მე თუ არა.
(ჯდება, კალაფიც დაჯდება.)

კ ა ლ ა ფ ი

აბა მითხარით, ვინ ბრძანდებით, რა გნებავთ ჩემგან?

ა დ ე ლ მ ა

თქვენ ჯერ ახლოდან დანაკვირდით, შემხედეთ კარგად!
ვინ უნდა ვიყო, თქვენის აზრით?

კ ა ლ ა ფ ი

ეგ დიდებული

აღნაგობა და თქვენი ქცევა ჩემში იწვევენ
პატივისცემას, ტანსაცმელი კი ადასტურებს,
რომ მხევალი ხართ, რომელიც დღეს, თუ არა ვცდები,
დივანში ვნახე და კიდევაც შემბრალდა ძლიერ.

ა დ ე ლ მ ა

მეც, მეც შემბრალდით, უფლისწულო, ხომ იცის ღმერთმა!
სუთი წელია იმის შემდეგ, რაც თქვენ პირველად
გნახეთ, მეფის ძევ, როგორც გლეხი, ვით მიწის მუშა,

როცა ჯერ კიდევ ვიყავი მე ბედის რჩეული,
მაგრამ მაშინვე მიგრძნო გულმა, რომ თქვენ იყავით
სულ სხვა, უკეთეს ხვედრისათვის დაბადებული.
მე ყველაფერი გავაკეთე, რაც კი შემეძლო, —
უღირსი ბედი თქვენთვის შემემსუბუქებინა.
ჩემმა თვალებმა გაგიმჟღავნეს გრძნობები ჩემი,
რამდენადაც ეს შეპყვროდა ხელმწიფის ასულს.
(აიწვევს პირბადეს.)

გთხოვთ, შემომხედოთ, ხელმწიფის ძევ, ნუთუ ეს სახე
თქვენს სიცოცხლეში არასოდეს ჯერ არ გინახავთ?

კ ა ლ ა ფ ი

აღელმა! ღმერთო! მხედველობა ხომ არ მალატობს?

ა დ ე ლ მ ა

ღიას, თქვენს წინ დგას ხორასანის მეფის ასული,
ქეიქობადის ქალიშვილი, ვისაც ოდესღაც
სამეფო ტახტი მოელოდა, მაგრამ ახლა კი,
ვით მონა ქალი, სამარცხვინოდ დამდაბლებულა.

კ ა ლ ა ფ ი

ქვეყანამ უკვე დაგიტირათ, ვით დაღუპული.
ვაგლახ მე, ბედკრულს! რა ყოფაში გიხილეთ ახლა!
მეფის ასული, დედოფალი — სერალის მხევლად!

ა დ ე ლ მ ა

და ვით მხევალი სისხლისმსმელი ტურანდოტისა,
ვინც მიზეზია ჩემი ასე განადგურების.
მაშ მოისმინეთ მთელი ჩემი უბედურება.

8. ტურანდოტი

ერთი ძმა მყავდა, ახალგაზრდა, მშვენივლით სავსე,
რომელიც, ვით თქვენ, ტურანდოტმა მოაჯადოვა
და წარსდგა იგი დივანის წინ, ბატონიშვილო...
(ცრემლი ყელზე ადგება და რამდენიმე ხანს ლაპარაკს ვეღარ აგრძელებს.)
იმ თავებს შორის, რომლებსაც თქვენ ნახავდით ალბათ
პეკინის ჭიშკრის მესერებზე, — ოჰ, ღმერთო ჩემო!
რა საშინელი, შემზარავი სანახავია, —
არის აგრეთვე საყვარელი ჩემი ძმის თავიც,
რომელსაც ახლაც, უფლისწულო, დავტირი მწარედ.

კ ა ლ ა ფ ი

მაშ ეგ ამბავი, სამწუხარო, მართალი არის,
მართალი არის ის ხმა, ხალხში რომ ვრცელდებოდა?
მე კი იგავად მივიჩნიე! — ბედშავო ქალო!

ა დ ე ლ მ ა

ქეიქობადი, მამაჩემი, მამაცი კაცი,
აპყვა საკუთარ გულისტკივილს და ალტოუმის
ვრცელ სახელმწიფოს შეესია თავისი ლაშქრით,
რათა ეძია შური შვილის სიკვდილის გამო...
მაგრამ ბედმა არ გაუღიმა და ვაჟკაცურად
დაეცა იგი ბრძოლის ველზე შვილებთან ერთად.
თვით მე, დედა და ჩემი დები დიდი ვეზირის
განკარგულებით, დასახრჩობად მდინარეს მიგვცეს.
ისინი მალე დაიღუპნენ, მე კი დამიხსნა
დიდსულოვნებამ ხელმწიფისა, რომელიც იმ წამს
ნაპირს მოადგა და ვეზირის მოქმედებაზე
დიდად განრისხდა, ბრძანა, მყისვე გამოვეყვანე.
გამომათრიეს მდინარიდან ნახევრად მკვდარი,
გადამარჩინეს, დამიბრუნეს სიცოცხლე ისევ
და ამის შემდეგ მეფის ასულს გადამცეს მხევლად.

ბედნიერებად ახლა უნდა ჩავთვალო ისიც,
მტრისგან სიცოცხლე რომ მივიღე, ვით საჩუქარი.
ადამიანურ გრძნობით თუკი გიფეთქავთ გული,
მაშინ უთუოდ შეგაძრწუნებთ თქვენ ჩემი ბედი.
დაფიქრდით, რა არ ავიტანე: როგორ მისერავს
გულს ის ამბავი, რომ მას, ვინაც მთლად ამოჟლიტა
ჩემი ოჯახი, ვით მხევალი ვემსახურები.

კ ა ლ ა ფ ი

დიდად მაწუხებს ეგ ამბავი, მეფის ასულო,
მზად ვარ ავტირდე თქვენი ტანჯვა-წამების გამო,
მაგრამ ტურანდოტს ნუ აბრალებთ, რაც შეგმთხვევიათ, —
თავისი ნებით დაიღუპა თქვენმა ძმამ თავი,
მამათქვენმა კი აჩქარებით დაგლუპათ ყველა.
აბა მითხარით მე, უბედურს, როგორ გიშველოთ,
როს ბედმა თავის სათამაშო ბურთად მაქცია.
თუ გავიმარჯვე, მივაღწიე სასურველ მიზანს,
მაშინ თქვენც გაგხდით თავისუფალს და ბედნიერსა.
ახლა კი მხოლოდ აორკეცებს ჩემს მწუხარებას,
თავს რომ დავატყდათ თქვენ ასეთი უბედურება.

ა დ ე ლ მ ა

თქვენ არ შეგეძლოთ მინდობოდით უცნობ ქალიშვილს,
ახლა კი ძალგიძთ, მეფის ძეო, ერწმუნოთ ნაცნობ
ხელმწიფის ასულს, რასაც გეტყვით ის თანაგრძნობით,
ან, უკეთ რომ ვთქვათ, გამსჭვალული სიყვარულითაც.
ოი, ნეტავი დამერწმუნოს პრინცესას ტრფობით
დატყვევებული გული ესე, როცა მის მიჯნურს
თავს დავესხმები!

კ ა ლ ა ფ ი

სთქვით ადელმა, რა უნდა მითხრათ?

ა დ ე ლ მ ა

მაშ თქვენ იცოდეთ... მაგრამ არა, თქვენ გეგონებთ, თითქოს მოვედი იმისათვის, რომ მოგატყუოთ და იმ სულმდაბალ, იმ მოსყიდულ არსებად ჩამთვლით, ვინაც მონური უღლისათვის დაბადებულა.

კ ა ლ ა ფ ი

ნულარ მაწამებთ. გევედრებით, ახლავე მითხრაო, რაც სათქმელი გაქვთ. რა უნდა სთქვათ იმაზე, ვინაც ჩემი სიცოცხლის ერთადერთი ქალღმერთი არის?

ა დ ე ლ მ ა (თავისთვის)

მაღალო ზეცავ, მოანიჭე ჩემს სიტყვას ძალა!
(კალაფს)

ხელმწიფის შვილო, ტურანდოტმა, გულქვა არსებამ, ეგრეთ უსირცხვომ, კარისკაცებს უბრძანა უკვე, ზვალ დილით მოგკლან ვერაგულად. აი, ეს არის თქვენი ქალღმერთის სიყვარული.

კ ა ლ ა ფ ი

მე უნდა მომკლან?

ა დ ე ლ მ ა

დიახ, სწორედ თქვენ, მეფის ძეო! როგორც კი ნაბიჯს გადასდგამთ ზვალ ამ ოთახიდან სასახლისაკენ, მაშინვე გულში დაგესობათ ოცი ხანჯალი. ასე უბრძანა თავის მსახურთ იმ უღმობელმა.

კ ა ლ ა ფ ი

(სწრაფად წამოდგება და კარისკენ გაემართება)

გუშაგებს უნდა დავუძახო და გავაფრთხილო.

ა დ ე ლ მ ა

დარჩით! სად მიხვალთ? იმედი გაქვთ, დაიხსნათ თავი? არ იცით, სად ხართ, უბედურო, ნუთუ ვერ მიხვდით, რომ გახვეული ხართ მკვლელობის ბადეში უკვე? იგივე დარაჯნი, დღეს მცველებად რომ მიგიჩინა იმპერატორმა, მოისყიდა მისმა ასულმა თქვენს მოსაკლავად.

კ ა ლ ა ფ ი

(სასოწარკვეთილი ხმამაღლა წამოიძახებს სასწრაფოდ)

თემურ! თემურ! ბედშავო მამავ!

ასე ამთავრებს სიცოცხლის გზას კალაფი შენი! პეკინში თითქოს ჩამოხვედი იმის გულისთვია, ამ დღეს შეესწრო, დაიტერო ცხედარი მისი. აი, ნუგეში, შენი შვილი რასაც შეგპირდა. სასტიკო ბედო!

(სახეს ხელებში ჩაიმაღლეს და ღრმა მწუხარებას მიეცემა.)

ა დ ე ლ მ ა

(მხიარული გოცებით)

კალაფიო? თემურის შვილი!

აწ დაე მოხდეს, რაც მოხდება. თუნდაც დაუსხლტეს ამ ბადეს იგი, ჩემს ხელთაა მეფის ძის ბედი.

კ ა ლ ა ფ ი

მაშ მილაატეს, გამყიდეს იმ ჯარისკაცებმა.

დასაცავად რომ მომიჩინეს?! ეხ, რა მართალი.
მითხრა მე ერთმა მოსყიდულმა მონათაგანმა,
რომ ერთგულებას ძალზე მალე დაარღვევენებს
კაცს ფული ხოლმე და ძლიერთა წინაშე შიში.
მაშ, აწ მშვიდობით, სიცოცხლეო, გამშორდი, გასწი!
ამო არის შენთან ბრძოლა, სასტიკო ბედო!
დე, უღმობელო, ჩემმა სისხლმა დაგიცხროს მზერა!
გაფრინდი, ტკბილო სიცოცხლეო, შენი გზით გასწი!
ჩანს; ბედს ველარსად გავეჭევი.

ა დ ე ლ მ ა (აღზნებით)

გზას მე გიჩვენებთ.
მხოლოდ ცრემლი არ მიფრქვევია თქვენი გულისთვის, —
ფხიზლად ვიყავ და ვმოქმედებდი. არ დამიზოგავს
ოქრო დარაჯთა მოსასყიდად. გზა გახსნილია!
უკან მომყევით! აქ იმისთვის მოვედი, პრინცო,
სიკვდილისაგან რომ დავიხსნათ, ხოლო ჩემთვის კი
თავისუფლება მოვიპოვო. ჩქარა, ცხენები
გვიცდიან უკვე, მზად არიან გამცილებლები.
ამ კედლებს თავი დავადწიოთ, სადაც ბინადრობს
ღმერთების წყევლა. ბერლის ხანი მეუბნება
ჩემი და სისხლით ნათესავი, თან ჩემთან წმინდა
ფიცით შეკრული. გზა ხსნილი გვაქვს მის სამეფოში,
იგი მიგვიღებს და დავგიცავს, ლაშქარსაც მოგვცემს,
რომ დავიბრუნე სამფლობელო მამაჩემისა;
ამ სამფლობელოს, უფლისწულო, თქვენ გინაწილებთ,
თუ არ უარყოფთ მსხვერპლს ამგვარი სიყვარულისას.
და თუ ხელსა მკრავთ, შემინიზღებთ, თათართა მხარე
განთქმული არის პრინცესებით, სილამაზით რომ
ტურანდოტს ჰგვანან და გული კი ნაზი აქვთ უფრო,
ჰოდა, მათ შორის აირჩიეთ მეუღლე თქვენთვის,
ნე კი როგორმე ჩემს გულს დავძლევ, დავიმორჩილებ,
ოღონდაც იხსნათ სიკვდილისგან სიცოცხლე თქვენი!

(ლაპარაკობს თანდათან უფრო გატაცებით, ამავე დროს კალას ხელს
სტაცებს და ცდილობს თან წაიყვანოს.)

ჩქარა, დრო მიდის საუბარში, გესმით, მამლები
ყვიან უკვე. სასახლეში ხმაური ისმის.
გავიქცეთ, ვიდრე გასაქცევ გზას ჩავგიკეტავენ!

კ ა ლ ა ფ ი

აღელმა, ჩემო მეგობარო, დიდსულოვანო!
რარიც ძლიერ მწყინს, რომ არ ძალმიძს წამოგყვეთ ბერლში —
თავისუფლება მოგანიჭოთ — ესოდენ ტკბილი,
ძვირფასი ძღვენი, დავიბრუნოთ თან მამის ტახტი.
აბა რას იტყვის ალტოუმი ამ გაქცევაზე?
მე ხომ ღალატად ჩამეთვლება, რომ სასახლიდან
მოვტაცო მეფეს ძვირფასი ტყვე და დავარღვიო
წმინდა ადათი ჩვენი სტუმარ-მასპინძლობისა?
მე არ მეკუთვნის ჩემი გული. თვით სიკვდილიც კი,
რომელსაც ჩუმიად განმიმზადებს ზვიადი გული,
პრინცესას ხელით სასურველი იქნება ჩემთვის.
წადით, უჩემოდ გაიქეცით! დაე ღმერთებმა
გზა წაგიმართონ, მე აქ ჩემს ბედს დაველოდები.
სიცოცხლე თუ არ მიწერია ტურანდოტისთვის,
მისი გულისთვის სიკვდილს უფრო ტკბილად მივიჩნევ.
მშვიდობით!

ა დ ე ლ მ ა

ასე გადასწყვიტეთ? აზრს არ შეიცვლით?
უგუნური ხართ!

კ ა ლ ა ფ ი

დავრჩები და დავუცი სიკვდილს.

ა დ ე ლ მ ა

ოჰ, უმადურო! არა, არა, ეს სიყვარული
როდია, აქ რომ თქვენ გაკავებთ — თქვენ გეზიზღებით!
სიკვდილი გიჯობთ, ოღონდაც კი მე არ წამომყვით!
მამ უარყავით ჩემი ხელი და შემიზიზღეთ,
ოღონდ აქედან გაიქეცით, იხსენით თავი!

კ ა ლ ა ფ ი

ტყუილუბრალოდ ხარკავთ სიტყვებს. მე აქ დავრჩები,
დავუცილი ჩემს ბედს.

ა დ ე ლ მ ა

დარჩით, მეც აქ დავრჩები მხევლად,
მე თქვენს გარეშე არ ვისურვებ თავისუფლებას.
ვნახოთ, ვინ უფრო გაბედულად შეხვდება სიკვდილს!

(გასვლისას)

ნუთუ პირველმა მივალწიე სასურველ მიზანს
ჰკუა-გონების მეოხებით?

(თავისთვის, ნიშნის მოგებით)

კალაფი! შეილი თემურისა!

(დაცინვით დაუკრავს თავს)

აბა, მშვიდობით ბრძანდებოდეთ, უცნობო პრინციო!

(გაღის.)

კ ა ლ ა ფ ი

არ მოელება ბოლო ნეტავ საშინელ ღამეს?

ვინ კანკალებდა ესდენ ძლიერ წამების ტახტზე?
მაგრამ როდესაც გათენდება, რარიგ ახალ და
უფრო დიდ საფრთხეს მიმზადებს დღე, ან ვისი ხელით?
ჩემი ერთგული სიყვარული, ასე სულგრძელი,
ამის ღირსია ნუთუ შენგან, სასტიკო გულო?!
კეთილი! უკვე გადაეკრა ცას ვარდისფერი,
მზე ამოდის და ყველასათვის სიცოცხლე მოაქვს,
ჩემთვის კი, ესდენ საბრალოსთვის — სიკვდილი უღვთო.
მოიცა, გულო, შენი ბედი დღეს გადაწყდება!

გ ა მ ი ო ს ვ ლ ა მ ი თ ი რ თ ი მ ა მ ბ ე

ბ რ ი გ ე ლ ა, კ ა ლ ა ფ ი

ბ რ ი გ ე ლ ა

ღივანი უკვე შეიკრება, ბატონო ჩემო!
ღრო არის უკვე. მოემზადეთ!

კ ა ლ ა ფ ი

(უქქერის შმაგი, დაბნეული მზერით)

შენ აგირჩიეს?

სად გაქვს ხანჯალი დამზალული? აბა გაბედე
და შეასრულე, რაც გიბრძანეს! მას ვერ წამართმევ,
რასაც ვერ კიდე ვაფასებ და ძვირადაც მიღირს.

ბ რ ი გ ე ლ ა

რა ბრძანებაზე ლაპარაკობთ, ბატონო ჩემო?
მე მარტოდენ ის მიბრძანეს, რომ მიგაცილოთ
ღივანში. სადაც შეიკრება სუყველა უკვე.

კ ა ლ ა ფ ი (ჩაფიქრდება, მორჩილად)

წამო, წავიდეთ! თუმცა ცოცხალი იქ ვერ მივალწევ,
ნაგრამ შენ ნახავ, რარიგ მშვიდად შეგხვდები სიკვდილს.

ბ რ ი გ ე ლ ა

სიკვდილზე ნეტა რა ეშმაკი ალაპარაკებს?
ო, ის წყეული ალქაჯები! ჩანს, ერთი წუთით
არ მოასვენებს მთელი ღამე, არ დააძინებს.
თავის ჭკუაზე აღარ არის საბრალო პრინცი.

კ ა ლ ა ფ ი (ძირს დაადებს მახვილს)

აი, მახვილი აქა გდია. თავს არ დავიცავ.
დაე გაიგოს უღამობელმა მეფის ასულმა,
რომ შევეგებე სიკვდილს ასე უიშველი მკერდით.
(გადის ოთახიდან და მაშინვე, როგორც კი გავა, გაისმის სამხედრო
მუსიკის ხმა.)

მოქმედება მესამე

სცენა მეორე მოქმედებისა

დივანის სიღრმეში გამოჩნდება ცვილის სანთლებით გაშუქებული საკურთხე-
ველი ჩინეთის ღვთაებითა და ორი ქურუმით, როცა აიწევა სცენის შიგნითა,
სპეციალური ფარდა. ფარდის ახლისას ალტოუმი ზის ტანტზე, პანტა-
ლონი და ტარტალია ღვანან მის მარჯვნივ და მარცხნივ, თავის ადგი-
ლას ზის რვა სწავლული; დგას საპატიო ყარაული შიშველი ხმლები.

გამოსვლა პირველი

ალტოუმი. პანტალონი. ტარტალია. სწავლულები.
გუშაგები და კალაფი.

კ ა ლ ა ფ ი

(სწრაფად შემოდის დარბაზში, დაეკვებით მიიხედავს უკან. სცენის შუა
ადგილას რომ მიდევს, თავს დაუკრავს მეფეს, რის შემდეგ თავისთვის
ლაპარაკობს)

როგორ? ცოცხალმა მოვალწიე?.. ყოველ ნაბიჯზე
ველოდი, გულში დამკრავენო ოც პირბასრ მახვილს,
მაგრამ მთელი გზა, ჩანს, მშვიდობით გამოვიარე.
აღბათ ადელმამ მომიტანა მე ყალბი ცნობა,
ან ტურანდოტმა სახელები შეიტყო უკვე
და აწ ისედაც უეჭველი სიკვდილი მეღის.

ა ლ ტ ო უ შ ი

რამ შეგაშფოთა, ჩემო შვილო? თვალეში გამჩნევ
შიშს, უნდობლობას... ნურაფრისა ნუ გეშინია!
სულ მალე ბოლო მოეღება წამებას შენსას
და ვნახავ მაგ შუბლს სიხარულით გასხვიოსნებულს.
სასიხარულო, საიდუმლო ცნობა მაქვს შენთვის
გასამკლავნები, მაგრამ ჯერ არ შეგატყობინებ.
მას შენი გული სიხარულით ჯერ ვერ მიიღებს.
იცოდე მხოლოდ: ქვეყანაზე ბედნიერება
მარტო არ დადის, უამრავი ამაღლა ახლავს! —
შენი გახდება ტურანდოტი აუცილებლად.
სამჯერ მოვიდა წუხელ ჩემთან შეშფოთებული
იგი და მთხოვა, მეხსნა სასტიკ შერცხვენისაგან.
თვითონ განსაჯე, ჩემო შვილო, რა დამშვიდებით
ძალეძს ელოდო გამოჩენას ტურანდოტისას.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი (დარწმუნებით)

ნამდვილად ძალეძთ, უფლისწულო, მეც გაძლევთ სიტყვას!
ჩვენმა ხელმწიფემ რაცა ბრძანა, მართალი გახლავთ.
ნება მომეცით, მოგილოცოთ ბედნიერება!
დღეს ქორწილია! ტურანდოტმა მე წუხელ ორჯერ
გამომიძახა, მაჩქარებდა თან ისე ძლიერ,
ძლივს მოვასწარი, ქოშებში რომ წამედგა ფეხი.
ნერე რისათვის მიმიყვანა მშიერი მუცლით
სასტიკ ყინვაში? — ჟრუანტელი ახლაც კი მივლის.
მთხოვა, მერჩია, ვით დაეცვა დივანში თავი,
რომ მეფეს მისთვის დამატებით მიეცა ვადა.
და ღმერთმა იცის, კიდევ რაღას არ მავალებდა.
მე კი ვუცქერდი მეფის ასულს გახარებული,
რადგან ვხედავდი ასე დიდად სასოწარკვეთილს.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

განთიადისას მან მეც მიხმო, უძილობისგან

ხელმწიფის ასულს თვალეში მთლად დასწითლებოდა.
ნახევარ საათს მთხოვდა იგი, მევედრებოდა
ლამაზი სიტყვით, დაპირებით, მაგრამ ამაოდ!
მე მგონი, ბევრი მწარე სიტყვა ვაკადრე ასულს,
რაც ჩემს მოთმენის უქონლობას მიეწერება.

ა ლ ტ ო უ შ ი

ხედავთ, გამოსვლას ვით აყოვნებს ბოლო წუთამდე!
მაგრამ ამაოდ ჩაიკეტა, ბრძანება გავეც,
რომ დივანის წინ გამოცხადდეს. თუ თავის ხებით
არ მოვა იგი, მაშინ ძალით მოვაყვანინებ.
თვისი სიკერპით მიმიყვანა ამ სიმკაცრემდე.
მე მსურდა იგი შერცხვენისგან გადამერჩინა,
მაგრამ ეს თვით მან არ ისურვა, თავს დააბრალოს!
მაშ იზეიმე, ჩემო შვილო, შენია რიგი!

კ ა ლ ა ფ ი

გმაღლობთ, ხელმწიფეკ, მე ზეიმი არ ძალმიძს ახლა,
თვითონვე ვწუხვარ, ხელმწიფეო, რომ ჩემი სატრფო
ჩემი გულისთვის ხდება ასე იძულებული.
განა არ სჯობდა... მაგრამ არა, მე უიმისოდ
ყოფნა არ ძალმიძს! თუმც ოდესმე იქნება შევძლო
ნაზი მოპყრობით სიყვარულად გადავაქციო
ჩემდამი ზიზღი, სიძულვილი ტურანდოტისა.
მე მინდა მისი მონა ვიყო, ჩემი სიცოცხლის
უმაღლეს მიზანს მისი ტრფობა შეადგენს მხოლოდ.
ვინაც ისურვებს მოიპოვოს წყალობა ჩემი,
არ დასჭირდება სხვა ქომაგი, ოღონდ მანიშნონ
თქვენი ასულის მშვენიერმა თვალეშმა რამე.
ვიდრე სისხლი ჩქეფს ჩემს ძარღვებში და სული მიდვას,
ჩემი ოცნება ტურანდოტი იქნება მხოლოდ.

ა ლ ტ ო უ მ ი

საქმეს შევუდგეთ! დაყოვნების დრო აღარ არის!
დაე ახლავე გადაიქცეს დივანი ტაძრად!
საკურთხეველთან ქურუმები გველიან უკვე!
დე მოსვლისთანვე ნათლად იგრძნოს თავისი ბედი,
მაშინვე მიხედეს — არ დავარღვევ დადებულ აღთქმას.
(სცენის სიღრმეში ფარდა აიწევა და ჩინეთის ღვთაება და ქურუმები
გამოჩნდებიან.)

ფართოდ გააღეთ ყველა კარი, მიეცით ნება,
წთელი ხალხი რომ შემოვიდეს აქ თავისუფლად!
დრო დადგა, რომ ამ უმადურმა, სასტიკმა შეილმა
გადამისადოს იმ ათასი წამებისათვის,
რითაც მან ასე დამიმძიმა ქალარა თავი.
(მოისმის სამგლოვიარო მარშის ხმა და დაფდაფთა ცემა. მალე გამოჩნდება
ტრუფალდინი საქურისებით, მათ უკან მხეველები და ტურანდოტი. ყველა
ნი შავით არიან შემოსილი. ქალებს შავი პირბადეები აქვთ ჩამოფარებული)

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

მოდის! ის მოდის! ეს მუსიკის ხმა რაღას ნიშნავს!
ყველა თალხებით შემოსილა ნიშნად გლოვისა,
არა ქორწილის, მარში ისმის სამგლოვიარო.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ო რ ა მ

ი გ ი ვ ე ნ ი. ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი, ა დ ე ლ მ ა, ზ ე ლ ი მ ა ტ რ უ ფ ა ლ დ ი ნ ა,
მ ხ ე ვ ლ ე ბ ი და ს ა ქ უ რ ი ს ე ბ ი.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

(დაიკავებს თავის ტახტს და ღრმა მყუდროების დამყარების შემდეგ
მიმართავს კალაფს)

ასეთი თალხი სამოსელი, უ ც ნ ო ბ ო პ რ ი ნ ც ო,

და ეს უსაზღვრო მწუხარება ჩემი ამალის
სასიამოვნო სანახავი იქნება თქვენთვის.
გზედავ, აქ უკვე აუგიათ საკურთხეველი,
ქურუმნიც უკვე მზად არიან, დამაქორწინონ,
და ყველას თვალში ვკითხულობ მე დაცინვას მწარეს.
მთლად ამოვწურე ჩემი ჭკუა და ხელოვნება,
რომ თავი შეხსნა სამარცხენო მარცხისგან; მაგრამ
ვერაფერს გავხდი, ჩემს ბედს უნდა დავემორჩილო.

კ ა ლ ა ფ ი

ო, რომ იცოდეთ, ჩემს სიხარულს რარიგ ჩრდილსა ჰფენს
ეგ მწუხარება, დააცხრობდით თქვენს რისხვას მაშინ.
ნუთუ იქნება შეცოდება, ასეთ საუნჯეს
რომ დავეუფლო? არა, მასზე უარი რომ ვთქვა,
დანაშაული ეს იქნება, მეფის ასულო!

ა ლ ტ ო უ მ ი

მაგ თავმდაბლობის ტურანდოტი არ არის ღირსი,
თვითონ მას მართებს, რომ თავმდაბლად მოიქცეს შენთან.
და თუ არ ძალუძს აღასრულოს ეს ღირსეულად,
დაე მოიქცეს, როგორც ნებავს და როგორც იცის.
საქმეს შევუდგეთ! საზეიმო მუსიკამ დაე
სუყველას ამცნოს...

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მოითმინეთ, ნუ ჩქარობთ ასე.
(წამოდგება და მიმართავს კალაფს.)

ამ გამარჯვებით მე მანამდე ვერ დავტკბებოდი,

ვიდრე გულს შენსას, მოტყუებულს ტკბილი იმედით,
არ ჩავაგდებდი მწუხარების უფსკრულში უცებ.

(ნელა, ხმის ამალღებით)

მისმინე, კ ა ლ ა ფ, თ ე მ უ რ ი ს ძ ე ვ, ახლავ დატოვე
ჩვენი დივანი, სხვა ადგილას ეძიე ცოლი.
ორივეს სახელს უკვე მიხვდა გონება ჩემი,
და ვაი ყველას, ვინც ტურანდოტს შეედავება!

კ ა ლ ა ფ ი

ო, უბედურო ჩემო თავო!

ა ლ ტ ო უ მ ი

როგორ გაიგო,

ზეცავ მაღალო!

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ო, წმინდაო ეკატერინე!
(ტარტალიას)

შინ წადით, ძმაო, და ბრაზისგან იგლიჯეთ შვერი!

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

ჭკუასა ვკარგავ, ეს რა მომდის! ყოვლად ძლიერო!

კ ა ლ ა ფ ი

უკვე დაინთქა, დაიღუპა ყველა იმედი!

ვილა დამიხსნის, ვილას ძალუძს აწ ჩემი შველა?
თვით მე დავღუპე ჩემი თავი; ძლიერ მიყვარდა
სატრფო გულისა, ამიტომაც დავკარგე იგი!
ნეტავ გუშინვე შევმცდარიყავ, გამოცანები
არ ამომეხსნა მაინც განგებ, ახლა ხომ უკვე

მოსვენებული ვიქნებოდი. მარადი ძილით
და ჩემი სული ზეცისაკენ გაფრინდებოდა.

რად შემირბილეთ, ხელმწიფეო, კანონი თქვენი!
მე მსურდა თავი გამეწირა ჯალათის კუნძუზე,
თუ ამოხსნიდა ტურანდოტი ჩემს გამოცანას,

შინ სავსებით დაცხრებოდა ქალწულის გული,
ვის უნაკლო გამარჯვებას იზეიმებდა.

ენის სიღრმეში გაისმის აღშფოთებული ხალხის დრტვინვა.)

ა ლ ტ ო უ მ ი

ელდანაცემი ვდგევარ, შვილო, ჩემი ჭაღარა
ვერ გადაიტანს ასეთ დარტყმას.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი (ზელიმას, ხმადაბლა)

ჩემო ზელიმა,

მისმა ღრმა სევდამ, მწუხარებამ მეც ამაღლევა,
საკუთარ გულთან აღარ ძალმიძს ამგვარი ბრძოლა.

ზ ე ლ ი მ ა (ტურანდოტს, ასევე ხმადაბლა)

ო, მაშ დანებდით, დედოფალო! დრო არის უკვე!
ხომ გესმით, ხალხი როგორ დრტვინავს.

ა დ ე ლ მ ა

ამ ერთ წამზეა

დამყარებული სიცოცხლე და სიკვდილი ჩემი.

კ ა ლ ა ფ ი

რა საჭიროა, აბა, მაშინ კანონის ხმალი
ჩემი სიცოცხლის მოსასპობად, როცა სიცოცხლე
აუტანელი არის ჩემთვის?

(მიდის ტურანდოტის ტახტთან.)

მ. ტურანდოტი

129

გულქვა არსებავ!

ღიახ, კალაფი ვდგევარ შენს წინ, კალაფი, ვინაც
გძულდა სასტიკად, თუმც აქამდე მას არ იცნობდი
და, როს გაიცან, უფრო მეტად შეგზიზღდა იგი!
რიღასთვის მინდა, რომ ვათრიო სიცოცხლე ჩემი,
როცა შენს თვალში მას არა აქვს რაიმე ფასი?
არ მსურს დაჩრდილოს ბრწყინვალეობა მაგ ლამაზ თვალთა.
აჩრდილმა ჩემი სიცოცხლისამ... შენს ფერხით...
(იძრობს ხანჯალს და სურს გულში დაიკრას. ადელმა დააპირებს მის შე-
ჩერებას, მაგრამ ტურანდოტი გადმოიჭრება თავის ტანტიდან.)

ტურანდოტი

(სწვდება კალაფს მაჯაში შიშისა და სიყვარულის გამომხატველი მზერით)
კალაფ!
(ორივენი გაშტერებით უცქერიან ერთმეორეს და რამდენიმე ხანს რჩებიან
ასეთ მდგომარეობაში.)

ალტოუმი

ამას რას ვხედავ!

კალაფი (პაუზის შემდეგ)

შენ? შენ არ გსურს სიკვდილი ჩემი?
მამ გებრალეები? უიმედოდ, უსიყვარულოდ
უნდა განვვლო მე გატანჯული სიცოცხლე ჩემი?
გინდა მბრძანებლად მომეველინო სასოწარკვეთილს?
— არა, აქ უკვე შენს უფლებას ედება ბოლო.
შენ შეგიძლია მომაკვდინო, მაგრამ არ ძალგიდს,
მაიძულო, რომ კვლავ ვიცოცხლო. ჩამომეხსენი!
თუკი მართლა გრძნობს შენი გული სიბრალულს მაინც,
გთხოვ, მამაჩემი შეიცოდო დამწუხრებული.
ის პეკინშია, საჭიროებს ხსნასა და ნუგეშს,
რადგან მოხუცი უკანასკნელ იმედსა ჰკარგავს —
ძვირფას, ერთადერთ შვილსა სტაცებს სასტიკი ბედი.
(დააპირებს თავის მოკვლას.)

ტურანდოტი (მკერღზე მიესვენება)

იცოცხლეთ, კალაფ! ღიახ, უნდა იცოცხლოთ ჩემთვის!
უკვე დავმარცხდი, აღარ ძალმიძს ჩემს გულს ვებრძოლო.
გასწი, ზელიმა, იმ უბედურთ მიხედვე მალე
და მიუტანე სიხარული, ხსნა და ნუგეში!

ზელიმა

ახლავე, ჩემო დედოფალო!

ადელმა (თავისთვის)

უკვე დამენტქა
ყველა იმედი, დადგა ჩემი სიკვდილის წამი!

კალაფი

ეს ცხადად ხდება თუ სიზმარში, მაღალო ზეცავ?

ტურანდოტი

მე ეს დიდება არაფრით არ დავიმსახურე.
იცოდეს ყველამ: არა ჰკუთით, ხერხით და ცოდნით,
მხოლოდ შემთხვევით გავიგე მე ორივე სახელი,
რაც ადელმასთან წუხილის ჟამს წამოიძახეთ,
მან კი მაშინვე მე მაცნობა. გამარჯვებული
თქვენ ხართ ნამდვილად, თქვენ გეკუთვნით სახელიც, ჯილდოც.
მაგრამ მე მართო სიმართლეს და მოვალეობას
არ მივდეგ, არა, ვერწმუნები ჩემს გულსაც, როცა
ხელსა გთავაზობთ — ის მაშინვე თქვენ გეკუთვნოდათ,
რაწამს პირველად დაგინახეთ, ხელმწიფის შვილო!

ადელმა (თავისთვის)

ოჰ, ჯერ არავის განუცდია ამგვარი ტანჯვა!

კ ა ლ ა ფ ი

(მთელ ან დროს განმავლობაში სიზმარში წასულივითაა, მხოლოდ ახლად

მოვა გონს და პრინცივს მკლავებში მოიქცევს)

მაშ შენ ჩემი ხარ? გულო ჩემო, ვით გადაიტან
ამ განუზომელ სიხარულსა და ნეტარებას.

ა ლ ტ ო უ მ ი

ღმერთმა დაგლოცოს, ჩემო შვილო, რომ ბოლოს მაინც
გსურს გაახარო, ანუგეშო მოხუცი მამა.
დაე შეგენდოს, რა წამებაც მარგუნე დღემდე,
ამ ერთმა წამმა განმიკურნა კრილობა ყველა.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ქორწილი არის! ქორწილია! აბა, სწავლულნო,
თქვენი ადგილი დაიკავეთ.

ტ ა რ ტ ა ლ ი ა

ჰო, დაიკავეთ!

ახლავე წესი ადვასრულოთ ქორწინებისა!

ა დ ე ლ მ ა (კალაფს)

ღიას, იცოცხლე, უღმობელო, და ბედნიერად
იცხოვრე მასთან, ვინაც მძულს მე ასე სასტიკად.
(ტურანდოტს)

შენ არასოდეს არ მიყვარდი, იცოდე ახლა,
და, რაც ვქენ, შენი სიძულვილით მოვიმოქმედე.
სახელები მე იმისათვის შეგატყობინე,
რომ სატრფო შენი მკლავებიდან გამომეგლიჯა,
რადგან მიყვარდა ის, სანამდე შენ მას ნახავდი,
და მასთან ერთად ამ ქვეყნიდან გავქცეულიყავი,
წუხელ ვცადე ეს, ყოველგვარი ხერხი ვიხმარე,
თვით სიცრუეც კი, საზიზღარი ცილისწამება,
უფლისწული რომ გაქცევაზე დამთანხმებოდა,

მაგრამ ამაოდ ჩამიარა სუყველაფერმა.

ეს კია მხოლოდ, მე შევიტყვე ორივე სახელი,
წუხილის ჟამს რომ უფლისწულმა წამოიძახა.
მე კი შენ გითხარ, რომ ამითი გამარჯვებულნი
გამოსულიყავ და მას, შენგან უარყოფილსა,
ჩემთან ეძია სიყვარულიც, ბედნიერებაც,
მაგრამ აღმოჩნდა ჩემი ზრახვა ფუჭი იმედი!
თურმე ისე ღრმად, ისე ძლიერ უყვარხარ კალაფს, —
ჩემთან სიცოცხლეს შენი ხელით უჯობს სიკვდილი.
ღიას, ამაოდ ჩამიარა ყოველგვარმა ცდამ.

მხოლოდ ერთიღა შემიძლია საბრალოს ახლა:
ვით შენს ძარღვებში, ჩემსაშიც ჩქეფს მეფეთა სისხლი
და სირცხვილია; ვატარებდე მონობის უღელს.
უნდა მძულდე შენ, ვით სასტიკი, მოსისხლე მტერი,
რადგანაც მამა, დედა, ძმები, დები და ყველა,
ვინც კი ძვირფასი მყავდა ვინმე, მთლად გამიჟღიტე,
ახლა ხელიდან გამომტაცე შეყვარებულიც.
მაშ შეიწირე ნაშიერი უკანასკნელი
ჩემი გვარისა — აღარა მსურს სიცოცხლე უკვე!
(იატაკიდან აიღებს ხანჯალს, რომელიც ტურანდოტმა კალაფს გამოსტაცა.
და დააპირებს თავის მოკვლას.)

კ ა ლ ა ფ ი (ხელს სტაცებს)

გონს მოღით, ამას რასა შერებით!

ა დ ე ლ მ ა

შორს, უმადურო!

შენ მის მკლავებში მყოფს გხედავდე? არა, არასდროს!

კ ა ლ ა ფ ი

უნდა იცოცხლოთ თქვენ, ადელმა! არ უნდა მოკვდეთ!
მე ლალატს თქვენსას ვუმაღლი ჩემს ბედნიერებას —

ლამაზი გული თვისი ნებით დამემორჩილა.
კეთილო მეფევე, თუ მიიღებთ ჩემს გულწრფელ თხოვნას,
მაშინ უბოძეთ მას ახლავე თავისუფლება,
რაც საწინდარი ერთადერთი, უპირველესი
იქნება ჩვენი მომავალი ბედნიერების.

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

მე ამასა გთხოვ, მამაჩემო, ვგრძნობ, სიძულვილი
დავიმსახურე, რასაც იგი არ მომიტევებს
და მეც არასდროს დამიჯერებს, რომ ვაპატიე.
თავისუფლება მიანიჭეთ! თუ კიდევ ძალუძს
ბედნიერ იყოს, დაე გახდეს კვლავ ბედნიერი.
გვეყო ცრემლის ღვრა, სიხარულის დრო დადგა უკვე.

პ ა ნ ტ ა ლ ო ნ ი

ღვთის გულისათვის, ხელმწიფეო, გაუშვით მალე
თვის სასახლეში, დაუბრუნეთ თვისი სამეფოც,
თუკი მოგთხოვთ, როცა იგი გაემგზავრება;
სულ უნდა ვწუხდე, მეშინოდეს, რომ არ გაქარწყლდეს
და განიავდეს მთელი ჩვენი ბედნიერება,
ვიღრე სახლში გვყავს ჩვენ ასეთი მძვინვარე ქალი.

ა ლ ტ ო უ მ ი (ტურანდოტს)

ასეთ ბედნიერ ღღეს, რომელიც შენ მომანიჭე,
ჩემო ასულო, უსაზღვროა წყალობა ჩემი.
ნე მას ვუბოძებ არა მარტო თავისუფლებას,
არამედ თავის სამეფოსაც. დე აირჩიოს
ღირსი მეუღლე, გონივრულად ვინაც იმეფებს
და თავის ძლიერ მეზობელსაც არ გააბრაზებს.

ა დ ე ლ მ ა

მეფევე!.. პრინცესა!.. დარცხვენილი, მთლად დაბნეული
ვარ თქვენი დიდი სულგრძელობით და მოწყალებით.
თუკი დროს ძალუძს განკურნება ყველა ჭრილობის,
ის მეც განმკურნავს, მეც მომარჩინს... ახლა კი, მეფევე,
ნება მიბოძეთ, რომ დავდუმდე და გაგეყაროთ,
რადგან ტირილი მსურს და უნდა ცრემლები ვღვარო.
(მიდის სახეზე ხელუბრალო, ვიღრე გავა, კალაფს ერთხელ კი-
დევი მიაპყრობს ანთებულ მხერას).

გ ა მ ო ს ვ ლ ა უ პ ა ნ ა ს კ ნ ლ ი

ი გ ი ვ ე ნ ი ადელმას გარდა. ბოლოს თემური, ბარაკი, სკირინა
და ზელიმა.

კ ა ლ ა ფ ი

ოჰ, მამაჩემო, სადა გბოვო, სადა ხარ ახლა,
რომ ჩემი გულის სიხარული გაგიზიარო?

ტ უ რ ა ნ დ ო ტ ი

ძვირფასო კალაფ, მამათქვენი კეთილშობილი
აქ არის, ჩემთან, იგიც გრძნობს ამ ბედნიერებას.
მაგრამ ამის მეტს ნურას მკითხავთ მე ჯერჯერობით,
ამდენი ხალხის თანდასწრებით; — ვერაფერს გეტყვით.

ა ლ ტ ო უ მ ი

თემური შენთან იმყოფება? სად არის იგი?
მაშ გიხაროდეს, ჩემო შვილო, შენ მოიბოვე
ეს იმპერია, დაგიბრუნდა შენი სამეფოც.
უკვე მოუკლავთ უღმობელი ტირანი, ვინც შენ
ასე გაგძარცვა, სამშობლოდან გამოგაძევა.

ხალხი გეძებს, რომ ავიყვანონ წინაპართ ტახტზე;
შენს ერთგულ მსახურს რომ დაუცავს; ყველა მხარეში
დაუგზავნიათ შიკრიკები შენს მოსანახად.
ერთმა მათგანმა მოაღწია ამ ქალაქშიაც.
აი წერილი, კეთილ ამბის მაუწყებელი.
(გადასცემს წერილს.)

კ ა ლ ა ფ ი

(წერილს თვალს გადაავლებს და ერთ ხანს დგას უსიტყვოდ,
გრძნობამორეული)

დიდო ღმერთებო, თქვენ გაიგებთ ჩემს ალტაცებას,
თუმცა დადუმდნენ სიხარულით ბაგენი ჩემნი!

(სწორედ ამ დროს გაიღება დარბაზის კარები. შემოდის თემური და ბარაკი ზელიმასა და მისი დედის თანხლებით. როგორც კი მამას თვალს მიჰკრავს, კალაფი გაეშურება მის შესაგებებლად. ბარაკი კალაფის ფერხთით დაემხობა, ზელიმა და სკირინა კი ტურანდოტის წინ. ტურანდოტი მათ თავიანდად წამოაყენებს. ალტოუმი, პანტალონი და ტარტალია დგანან გულ-აჩვილებულნი. ფარდა ეშვება.)

ზოლოსიტყვაობა*

დიდი გერმანელი პოეტი და დრამატურგი ფრიდრიხ შილერი (1759—1805) გოეთესთან ერთად სამართლიანად ითვლება ვაიმარის თეატრის ფუძემდებლად; იგი დაუცხრომლად ზრუნავდა, რომ მისთვის მრავალფეროვანი რეპერტუარი შეექმნა. ამ მიზნით დაწერა თავისი შესანიშნავი „მარიამ სტიუარტი“, „ვალენ-შტაინი“ და სხვა ტრაგედიები, რომელთაც გერმანულ სცენაზე დიდი წარმატება ხვდათ წილად. ამავე თეატრისათვის სცენიურად გადაამუშავა გოეთეს „ეგმონტი“ და ლესინგის „ნათან ბრძენი“.

მიუხედავად იმისა, რომ დიდი ბუმბერაზის—გოეთესა და შილერის—თავგამოდებული ზრუნვისა, გერმანული თეატრის რეპერტუარი ძალზე ღარიბი იყო ორიგინალური პიესებით; როგორც ჩანს, ამ საქმეს არც გოეთეს მიერ გამოცხადებული პრემიის შემდეგ შევლესია: „ჩვენ მივიღეთ 13 კომედია, წარმოდგენილი გოეთეს მიერ გამოცხადებული პრემიის მოსაპოვებელ კონკურსზე, რომელთაგან არც ერთი არ არის ისეთი, მისი დადგმა რომ შეიძლებოდეს. უმრავლესობა ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლებს. აი, როგორ მდგომარეობაშია დრამატული ხელოვნება გერმანიაში“. — სწერდა შილერი თავის მეგობარს, კერნერს, 1801 წლის 5 ოქტომბერს.

გერმანული თეატრის რეპერტუარის ასეთმა მდგომარეობამ გადააწყვეტინა შილერს, ეთარგმნა მსოფლიოს გამოჩენილ

* ზოლოსიტყვაობა ემყარება გერმანულ და რუსულ წყაროებს. მასალება ძირითადად ამოღებულია ფრ. შილერის „ტურანდოტის“ ერთ-ერთი პირველი რუსი მთარგმნელის ზინ. ვენგეროვას წერილიდან „ტურანდოტი, ჩინეთის პრინცესა“.

დრამატურგთა ზოგიერთი ცნობილი ნაწარმოები (უ. შექსპირის—„მაკბეტი“, რასინის „ფედრა“, გოცის „ტურანდოტი“ და სხვ.). მაგრამ შილერი მათი თარგმნისას იჩენდა დიდ შემოქმედებითს თავისუფლებას, სცვლიდა ამა თუ იმ პიესის ზოგიერთ ადგილს, უმატებდა ბევრ რამ ახალსაც და ყველაფერს ამას ვაიმარის მაცურებლის გემოვნებას უფარდებდა. მის ერთ-ერთ ასეთ თარგმანს წარმოადგენს წინამდებარე პიესაც, რომელიც ცნობილი იტალიელი დრამატურგის კარლო გოცის კალამს ეკუთვნის.

კარლო გოცი (1720—1806) ლიტერატურის მოყვარულ, საკმაოდ შეძლებულ ოჯახს ეკუთვნოდა, მაგრამ მისი ოჯახის სიმდიდრე კარლოს უფროსი ძმის, გასპაროს (იგი თავისი დროისათვის ცნობილი პოეტი და ლიტერატურის ისტორიკოსი იყო) წინდაუხედავ მოქმედებათა გამო მალე განიავდა და კარლო იძულებული გახდა საკუთარი შრომით ერჩინა თავისი თავი და ოჯახის სხვა წევრებიც. ერთ ხანს სამხედრო სამსახურშიც კი შევიდა დალმაციაში, სადაც სამი წელი დაჰყო (1741—1744); აქ ყოფნისას იგი გაეცნო აქაურ ხალხურ თქმულებებს, რაც შემდეგ შემოქმედებითს მუშაობაში დიდად გამოადგა. დალმაციიდან ის ვენეციაში დაბრუნდა და რეალისტურსა და რომანტიკულ მიმართულებებს შორის გაჩაღებულ ლიტერატურულ ბრძოლაში ჩაება. გოციმ ამ ბრძოლაში უკანასკნელის მხარე დაიჭირა. როგორც რომანტიკული მიმართულების წარმომადგენელი, ის მთავარ ყურადღებას უთმობდა ზღაპრულ, უფრო მსუბუქ სიუჟეტებს. ერთ-ერთ მისთვის ყველაზე ცნობილ ტრაგიკომიკურ ზღაპარს წარმოადგენს „ტურანდოტი“, რომლის წერა მან 1761 წელს დასრულა.

„ქარიშხლისა და შეტევის“ ეპოქის მწერლებს, რომელთა რიცხვს ეკუთვნოდა ფრიდრიხ შილერიც, არ შეიძლებოდა არ მოსწონებოდა გოცის ამ ნაწარმოების თავისუფალი, რომანტიკული სული, რითაც ავტორი არღვევდა კლასიკურ თეატრის ყოველგვარ ტრადიციას. გოცის „ტურანდოტი“ განსაკუთრებით აღფრთოვანებული იყვნენ გერმანული რომანტიზმის თვალსაჩინო წარმომადგენლები (ფრ. შლეგელი, ჰოფმანი და სხვ.).

„ტურანდოტის“ თარგმანსა და გადამუშავებას შილერი 1801 წლის დეკემბერში შეუდგა და ეს შრომა, მიუხედავად მძიმე ოჯახური მდგომარეობისა (ბავშვების ავადმყოფობა), სამ კვირაში დაამთავრა. 1802 წლის 30 იანვარს „ტურანდოტის“ შილერისეული ვარიანტი (თარგმანი) ვაიმარის თეატრის სცენაზე დაიდგა.

თუმცა შილერი თავის შრომას თარგმანს უწოდებდა, მაგრამ მაინც აღნიშნავდა, რომ ამ შრომაში არის რაღაც დამოუკიდებელი. მასში გამოვავლინე ჩემი მხატვრული შესაძლებლობა, რამაც დიდი სიამოვნება მომანიჭაო.

რა ცვლილებები შეიტანა შილერმა გოცის პიესაში?

მთავარი ცვლილება დიდმა გერმანელმა დრამატურგმა პიესის ხასიათში შეიტანა. ეს უპირველეს ყოვლისა, შეეხება პიესის ოთხ გმირს: ტრუფალდინს, პანტალონს, ტარტალიას, ბრიგელას. მათ, გარდა ტრუფალდინისა, შეცვლილი აქვთ თანამდებობები. მაგ. თუ გოცის პანტალონს ჩინეთის იმპერატორის უბრალო მდივნის თანამდებობა უკავია, შილერმა მას სახელმწიფო კანცლერობა „უბოძა“, ტარტალიას კი, პირიქით. იგი კანცლერი კი არაა, როგორც ეს გოცისთანაა, არამედ ერთ-ერთი მინისტრი; ასევე ბრიგელაც: *magistro de paggi*-ს თანამდებობიდან შილერთან დარაჯთა უფროსად გვევლინება. ამ ცვლილებებით შილერმა რამდენადმე რეალურ საფუძვლებზე დააყენა ეს კომიკური გმირები და უფრო დაახლოვა ჩინეთის სამეფო კართან. გარდა ამისა, შილერმა შეანეღა ამ გმირების საუბრითა და მოქმედებით გამოწვეული გოცისეული იუმორი. ამასთან, თუ გოცი მაცურებლებს სულაც არ ეუბნება, თუ როგორ მოხვდნენ აქ ეს იტალიელები, რომელთაც ძალზე უკვირთ ჩინეთის სამეფო კარის უცნაური წესები, შილერმა, როგორც მისი ერთ-ერთი გმირი პანტალონი ლაპარაკობს, ნათელი გახადა მათი აქ ყოფნა. ტურანდოტის სისასტიკითა და ჩინეთის იმპერატორის უცნაური კანონით აღშფოთებული პანტალონი ველარ მალავს დივანის წინაშე თავის აღშფოთებას:

..ჩვენს ქრისტიანულ ქვეყანაში როდია ასე...
ძვირფას, მშობლიურ, ჩემს საყვარელ ვენეციაში
არ გამოხატებენ ასეთ სასტიკ, სისხლისმღვრელ კანონს,
და არც ყოფილა იქ შემთხვევა ამისი მსგავსი;
არ მოუხიბლავს ქალის სურათს ვაჟაკი ისე.
რომ მოსთვის მსხვერპლად შეეწირა თავისი თავი.
ჩვენში ისეთი ქალწულები ჯერ არ შობილან.
ვით ეს კაცგულა ქალიშვილი, რომ ყველა ყრმისთვის
უარი ეთქვათ... დაგვიფაროს მაღალმა ღმერთმა!
ასეთი რაჟე ძილშიაც არ დაგვისიზმრებია.
როცა ჯერ კიდევ სამშობლოში ვიმყოფებოდი,
ჭაბუკობისას, ესე იგი, მანამდე, ვიდრე
არ დავტოვებდი ჩემს ქვეყანას დუელის გამო, —
და, მართლაც, უნდა ვუძალოდე ბედნიერ ვარსკვლავს,
რომ აქ მშვიდობით მოვალწიე, სამეფო კარზე,
სადაც კანცლერად ვმსახურებ თქვენს უდიდესობას, —
მე თქვენს ჩინეთზე არაფერი ვიცოდი მაშინ.
ახლა კი, მეფევ, მეტისმეტად მაკვირვებს თქვენი
ზნე-ჩვეულება საოცარი, აღთქმები მტკიცე,
ეს სასხლისმღვრელი კანონები: სასტიკი, მკაცრი,
და უნიანი ქალები და ვაჟბატონები.
ეს ამბები რომ ევროპაში მოვუყვე ვინმეს,
არ დამიჯერებს, ჩემს ნათქვამზე დაიწყებს ხარხარს“.

თუ პანტალონი ყველაფერს დასცინის, რასაც კი უცხო
ქვეყანაში ხედავს. ტარტალია უბრალო ხასიათის ადამიანია
და იგი აღმფოთებულია პრინცის გიჟური თავგანწირვით; მაგ-
რამ თავის გრძნობას დაცინვით კი არ გამოხატავს, არამედ გუ-
ლის ამაჩუყებელი სიტყვებითა და ცრემლებით. იგი შეყვარე-
ბულ პრინცს მიუთითებს იმ საშიშროებაზე, რაც მას ელის:

..ეს რა წყეული ურჩობაა, რა სიბრმავეა!
აქ კაცლებით არ თამაშობენ, ბატონო ჩემო,
არცთუ უაბლითა... არა, ააქმე აქ თავს ენება...
საქმე საკოცხლეს შეეხება... დაფიქრდით კარგად!
სხვა საბუთები არ მკირდება. აქ, ერთის გარდა,
და ეს საბუთი თავი გახლავთ, თვით თქვენი თავი.
...ქვეყანაზე რომ საჩინეთის პრინცესას გარდა
არაუინ იყოს სხვა ასული, ჭაბუკო პრინცი,
თქვენს მოქმედებას სიგიჟედ არ ჩავთვლიდი მაშინ.
ღმერთმა. ხომ იცის, ასეთ რამეს თქვენს მიმართ მხოლოდ
სიყვარული და სიბრალული მალაპარაკებს.
იცით. რას ნიშნავს, უფლისწულო, თავის დაკარგვა?“

დანარჩენი ორი ზემოხსენებული გმირი — ტრუფალდინი
და ბრიგელაც შილერს უფრო მეტი ცხოვრებისეული სიმართ-
ლითა აქვს დახატული, ვიდრე გოცის, რომელსაც ისინი უფრო
კარიკატურულად ჰყავს წარმოდგენილი.

პიესის მთავარი გმირი ტურანდოტია და შილერმაც უფრო
მეტი ყურადღება მას დაუთმო. გოცის მიხედვით, ჩინეთის იმ-
პერატორის ასული, რომელიც განთქმულია თავისი სილამაზი-
თა და სიბრძნით, ზიზღით უარჰყოფს ყველა საქმროს და ყო-
ველგვარი ქორწინება თავის დამცირებად მიაჩნია; მაგრამ იტა-
ლიელ დრამატურგს დასაბუთებული არა აქვს, თუ რატომ მო-
ქმედებს ასე ტურანდოტი. შილერმა კი მის საქციელს შესა-
ფერი არგუმენტაცია გამოუძებნა და ამ საქმეში მეტი სინათ-
ლე და დამაჯერებლობა შეიტანა; შილერის თარგმანში იგი
მამაკაცთაგან დამცირებულ და შევიწროებულ ქალთა უფლების
დამცველად გვევლინება:

„ჯერ კიდევ დროა,
ხელმწიფის შვილო! უარჰყავით განზრახვა თქვენი
და გაიქცით, განერიდეთ ჩვენს დივანხანას!
ღმერთმა ხომ იცის, რომ ტყუილად ხმას მივრცელებენ,
თითქოს გულქვა ვარ და სასტიკი. ო, სრულებითაც
არა ვარ გულქვა, მე მსურს მხოლოდ თავისუფლება;
არა, არ მინდა სხვისი მონა-მორჩილი ვიქნე;
არ მსურს დავეთმო ვინმეს იგი წმინდა უფლება,
რაც თვით გლახაკთაც დაჰყოლიათ დედის მუცლიდან;
ნუთუ არ ძალმიძს მისი დაცვა ხელმწიფის ასულს?
მთელს აზიაში დამდაბლებულს, დაბეჩავებულს
ვხედავ ყველა ქალს, შური უნდა ვიძიო მათთვის
ამ მეტისმეტად ამაყ, ზვიად მამაკაცებზე,
ნაზ არსებებთან მხოლოდ ძალით რომ მოაქვთ თავი.
დედა ბუნებამ მე მიბოძა მახვილი ჰკუა,
რათა დავიცვა მათგან ჩემი თავისუფლება.
— სულაც არა მსურს, რომ ვიცნობდე ვინმე მამაკაცს,
მძულს ის სასტიკად, მეზიზღება მისი ამაყი,
ზვიადი ქცევა. ქვეყანაზე ყველა ძვირფასი
ქმნილებისაგან გაწედილი აქვს მას ხარბი ხელი.
ყველაფერი სურს, რაც კი ოდნავ მოუფა თვალში.
ჰკუასთან ერთად ბუნებამ მე სილამაზითაც
დამაჯილდოვა. ყველაფერი საუკეთესო
რად უნდა განდეს მამაკაცთა სურვილის მსხვერპლი,

მაშინ როდესაც უმნიშვნელოს მშვიდად სტოვებენ?
რად უნდა გახდეს სილამაზე ნადავლი ერთის?
თავისუფალი არის იგი, ვით ბრწყინვალე მზე,
ციდან რომ დავკვეთს დიდებულად და ერთნაირად
გვაფრქვევს თავის სხივთ, როგორც მონას, ისე მბრძანებელს“.

ასე მიმართავს იგი კალაფს, რომელიც მის ხელს ეძიებს, და ამგვარი მსჯელობით შილერი ზღაპარულ პრინცივს უფრო ადამიანურ სახეს აძლევს, რითაც მან გოცის ზღაპარში მეტი ფსიქოლოგიური დრამატიზმი შეიტანა. ამასთან, მისი კალაფთან შერიგების ამბავი შილერს უფრო დასაბუთებული აქვს. (ტურანდოტი ნებდება კალაფს მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ კალაფმა პირველმა აღიარა მისი თავისუფლება).

ცვლილებები შეიტანა შილერმა დანარჩენ გმირთა ხასიათებშიც. რითაც მათ უფრო მეტი დამაჯერებლობა და ფსიქოლოგიური დასაბუთება მისცა.

შილერმა ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია პიესაში გამოყენებულ გამოცანებსაც. გოცის გამოცანები მან ძალზე ადვილად ამოსახსნელ, უბრალო გამოცანებად შეიქცინა, რაც მისი აზრით, სიბრძნით განთქმული პრინცივს რეპუტაციას ლახავდა. ამიტომ მან იტალიელი ავტორის გამოცანებიდან დატოვა მხოლოდ ერთი (პირველი გამოცანა, ისიც საფუძვლად გადაამუშავა), ორი დანარჩენი კი თვითონ შეთხზა.

ასეთია, მოკლედ, ის ცვლილებები, რომლებიც შილერმა შეიტანა გოცის პიესაში, რითაც გერმანულ თარგმანში ის უფრო მაღალმხატვრულ სიმაღლეზე აიყვანა და მას გერმანულად დაწერილი ორიგინალური ქმნილების სახე მისცა.

დასასრულ საყურადღებოა, რომ პიესაში მოხსენებულია თბილისის მეფე (ხანი), რომელიც ულმობელ ტირანად იწოდება. მას ვითომ ასტრახანის ხანი გაუდევნია თავისი სამეფოდან. ეს, რა თქმა უნდა, ისტორიული ანაქრონიზმია, მაგრამ პიესა ხომ ზღაპარია და ზღაპარში ასეთი რამ დასაშვებია.

გერმანულ თარგმანში წშირად ერთმანეთს სცვლიან ერთი და იგივე ცნებისა და ტიტულის გამომხატველი სახელები და ჩვენც, როგორც გერმანულ ვარიანტში იყო, ისე დავტოვეთ. (მაგ. მეფე, ხანი, დიდი ყაენი და იმპერატორი, უფლისწული,

პრინცი, თავადიშვილი და სხვ მისთ.). ზოგჯერ გმირები, რომლებიც ერთმანეთს „თქვენობით“ მიმართავენ „შენ“ ფორმაზეც გადადიან, რაც გარკვეული ფსიქოლოგიური მომენტებიდან გამომდინარეობს.

ქართულად „ტურანდოტი“ ითარგმნა 1955 წელს, შილერის გარდაცვალებიდან 150 წლისთავთან დაკავშირებით და შემოხსენებული თარიღის აღსანიშნავად ამავე წელს დაიდგა მოზარდ მაყურებელთა ქართული თეატრის სცენაზე (რეჟისორი ს. ჭელიძე); წელს კი იგი ხელახლა გადავამუშავე და წინამდებარე სახით ვუდგენ უხალგაზრდა ქართველ მკითხველს.

ვახტანგ ბეწუაძე